Udlændingenes Forhold til Kina

og

Bokseroprøret.

Af

C. Bolwig,
Missionær i Nord-Kina.

Kjøbenhavn.
Bethesdas Boghandel.
1903.

JAN
THEOLOGICA
DS740
.2.B69

1.4.04

Library of the Theological Seminary,

PRINCETON, N. J.

Division DS740

Section .2.B69

Udlændingenes Forhold til Kina

og

Bokseroproret.

Af

C. Bolwig,

Missionær i Nord-Kina.

Smaaskrifter, udgivne ved det danske Missionsselskab.
Ny Række. Nr. 30.

Kjøbenhavn.

Bethesdas Boghandel.

1903.

Kbhvn F. — Missionstrykkeriet (ved J. Fischmann).

Forord.

Udgivelsen af denne lille Bog sker i det Haab, at den maa øge Kendskaben til og Forstaaelsen af kinesiske Forhold. Der findes, saavidt mig bekendt, ikke nogen Bog paa Dansk om det i dette Skrift afhandlede Emne. Kinas Forhold til Udlandet er et Emne, som utvivlsomt i lang Tid vil vedblive at beskæftige Verden. Det maa derfor formentlig være af Interesse at faa Besked om den historiske Udvikling af dette Forhold. Endvidere har jeg givet en Fremstilling af Boksеroprøret, en i Historien enestaaende Begivenhed, som jeg antager, mange vil være glad ved at faa en paalidelig Fremstilling af.

Nærværende Skrift er altsaa nærmest historisk.

Mit Ønske er, at dets Udbredelse maa blive til Guds Ære og bidrage til, at én og anden maa faa Lyst til at gøre noget for Evangeliets Udbredelse blandt dette Folk.

Foruden de i Skriftet nævnte Bøger og Blade har jeg ved Udarbejdelsen benyttet: Boulger: „The History of China“. „Records of the Missionary Conference“ — Shanghai 1890, Tidsskriftet: „Chinese Recorder“ og Huc: Travels in Tartary, Thibet & China.

København, i April 1903.

C. Bolwig.

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Princeton Theological Seminary Library

https://archive.org/details/udlaendingenesfo00bolw

Europæernes første Møde med Kineserne.

Vesterlandske Købmænd og Rejsende besøgte tidlig Kina. At de stadig kom igen til Trods for ugæstmild Modtagelse, kunde Kineserne kun forstaa paa den Maade, at Udlændingen var n o d t til at komme, fordi han boede i et ufrugtbart og fattigt Hjørne af Verden. Han kunde ikke undvære Kinas Te og Silke m. m. Kineserne selv trængte til ingen og frygtede Langfarter paa Havet. Endvidere har de fra gammel Tid den Forestilling om Vesterlænderen, at han er rovbegærlig og voldsom. Det Indtryk, han gjorde paa Kinas Folk, oplyses godt ved „Fortællingen om Trylletæppet", skreven af en Kineser for et Par hundrede Aar siden*): „Under Ming Dynastiet," hedder det, „kom der et Skib med de rødhaarede Barbarer til en af vore sydlige Havnestæder og bad om Lov til at drive Handel. Da dette afsloges, anmodede de fremmede om bare at maatte benytte saa stort et Stykke Land, som kunde dækkes med et Tæppe, de havde med, for at de kunde tørre deres Varer derpaa. Dette indrømmedes dem, og de tog nu Tæppet ved de fire Hjørner og trak i det, indtil der var Plads til en stor Skare Mænd; disse drog saa deres Sværd og bemægtigede sig Byen."

Denne sidste Forestilling om Udlændingen som rovbegærlig og voldsom er endnu fremherskende, og det lader sig ikke nægte, at der i Vesterlandenes Samkvem med „Midtens Rige" (Dzungguo**) findes meget, som retfærdiggør den.

*) W. A. P. Martin: „A cycle of Cathay."

**) Det almindeligste Navn for Kina.

Araberne var de første, som stod i Handelsforbindelse med Kina, dernæst Portugiserne, senere Hollænderne og Englænderne.

Portugiserne kom til Kina første Gang 1516, de satte sig fast flere Steder omkring Kanton og drev Handel med de Indfødte, bl. a. ogsaa i Byen Ningbø (Ningpo). De bar sig jævnlig ad paa den mest lovløse Maade, brandskattede Indbyggerne og begik andre Overgreb. Engang havde Ningbofiskerne for en høj aarlig Betaling lejet nogle portugisiske Skibe til at ledsage deres Fiskerifartøjer og beskytte deres Fiskegrund imod Sørøvere. Kantoneserne søgte at fravirke Portugiserne denne indbringende Bestilling; herved kom det til Rivninger og blodige Sammenstød mellem dem. Saa blev der sendt Bud efter en portugisisk Korvet, som skulde straffe Kantoneserne. Disse søgte med deres Djunker ind i Floden til Ningbo, men Krigsskibet lagde sig tæt ved dem, og uden at bryde sig om Byens Nærhed skød de dem i Sænk, den ene efter den anden; Kuglerne fløj ind over Byen og saarede flere uskyldige. Da Korvetten senere havde forladt de kinesiske Farvande, hævnede Kantoneserne sig frygteligt. De portugisiske Skibe laa ved en Krumning af Floden; uventet kom Kantoneserne over dem; med Sablen i Haanden entrede de om Bord, før Udlændingene fik Tid til at bruge deres Kanoner. De blev bragt ud af Fatning og overmandede; de fleste fandt Døden ved den Lejlighed*). Saadanne lovløse Handlinger forefaldt stadig. Intet Under derfor, at den kinesiske Regering snarere betragtede de Fremmede som en Slags Sørøvere, som man kunde behandle efter Forgodtbefindende. Gentagne Gange gik der Sendebud til Peking fra de forskellige europæiske Magter, men Sendemanden fik kun Foretræde for Kejseren, saafremt han var villig til at udføre „kotow", d. v. s. kaste sig næsegrus for Kejseren.

1635 kom engelske Skibe under Weddell for første Gang til Kina. Han ønskede at drive Handel ved Kanton. Kommandanten i Forterne lovede at svare om en Uge, men sendte i

*) Fra „A cycle of Cathay".

Stedet en Kugle efter en af Skibenes Baade. Nu lagde Englænderne sig med Bredsiden til og aabnede Ilden mod Forterne. Kineserne blev snart trætte, og da Udlændingene gjorde Mine til at storme, flygtede de. Nu blev der snart sluttet en Overenskomst, hvorved Englænderne fik Lov til at drive Handel paa Kysten; denne Ret benyttede de sig dog først af mange Aar efter.

Kina stræbte paa alle Maader at holde sig de ubudne Gæster fra Livet. Blev Regeringen t v u n g e n til at indrømme dem Ret til at handle med Landets Borgere, saa lagde de saa mange Hindringer i Vejen for Samkvemmet og optraadte paa saa hovmodig en Maade overfor de fremmede Regeringers Ombud, at Udlændingene dreves til at gøre Gengæld. Den kinesiske Regering handlede efter følgende Grundsætninger*): „Barbarerne ligner Dyr og kan ikke regeres paa samme Maade som Borgerne. Dersom nogen vilde forsøge at styre dem efter Fornuftens store Grundregler, vilde det intet nytte, men kun blive til Forvirring. De gamle Herskere forstod godt dette og regerede følgelig Barbarerne saa slet som muligt. Derfor at regere Barbarerne slet, er den eneste rigtige Maade at regere dem paa."

Udlændingene paa deres Side handlede ikke efter stort bedre Grundsætninger i deres Forhold til Kineserne. De to Racer, som nu traf hinanden efter i Aarhundreder at have levet hver sit Liv, var lige hovmodige, lige opfyldte af deres egen Storhed. Det maatte derfor nødvendigvis komme til voldsomme Sammenstød.

Opiumskrigen.

Den første Krig mellem den gule og den hvide Race var den saakaldte Opiumskrig, som førtes mellem England og Kina i Aarene 1839—42.

*) „The middle kingdom" II. S. 450.

Mange Tvistepunkter var de to Lande imellem, navnlig den kinesiske Regerings utaalelig overmodige Behandling af Englændernes Tillidsmænd. Men den umiddelbare Anledning til Krigen var Opiumshandelen, som den kinesiske Regering havde forbudt, og som den med en god Vilje søgte at undertrykke. Kejseren, Dáo-guáng, saa klart den Ulykke, Opiumsrygningen var for Folket. Men han havde paa den ene Side at kæmpe med sine uredelige Embedsmænd, som havde Fordel af at se igennem Fingre med Smughandelen, og paa den anden Side med Englænderne, hvis Skibe bragte en stedse stigende Mængde Opium til Landets Kyster. Da Kejseren sendte Statholderen Lin til Kanton for at gøre en Ende paa denne ulovlige Handel, kom det til en Afgørelse. Lin var sikkert en velmenende, fædrelandskærlig Mand, men ubesindig og ligesom alle sine Landsmænd hildet i Fordom og i Forestillingen om Kinas ophøjede Stilling. Han begyndte med at henrette en kinesisk Opiumssmugler lige udenfor de udenlandske Varehuse — til Skræk og Advarsel. Derefter forlangte han udleveret den Opium, som fyldte de paa Reden liggende Skibes Lastrum. Da Købmændene gjorde Indvendinger, lod han den udenlandske Bydel i Kanton omringe. Kaptajn Elliot, den engelske Overstbefalende, mente nu, der ikke var andet for end at give efter. Al den Opium, der fandtes i Skibene og Pakhusene, 20,283 Kister ialt, til en Værdi af 9 Millioner Dollars, blev saa udleveret til Statholderen, og han lod den fuldstændig ødelægge med Kalk og Saltvand og hælde ud i Floden. England forlangte Erstatning for dette Tab og Oprejsning for de Forhaanelser, dets Undersaatter var blevne udsatte for. Kina vilde ingen Indrømmelser gøre, og det kom derfor til Krig. Kineserne forsvarede sig undertiden tappert, men paa Grund af manglende Mandstugt og daarlige Vaaben maatte de ligge under overalt, hvor de stødte sammen med Englænderne. Saasnart Fjenden begyndte at storme Kinesernes befæstede Stillinger, flygtede de. De engelske Soldater opførte sig i det hele godt. Men Krigen undlod naturligvis ikke at vække Had hos de besejrede.

Et Optrin fra Indtagelsen af Dzen-djang (Chinkiang) ved Jangtsefloden hidsættes efter Wells Williams. En Officer fortæller: „Efter at vi havde banet os Vej gennem Dynger af Møbler, ophobet for at spærre Porten, kom vi ind i en aaben Gaard, hvor rige Tojer laa spredte rundt om, og Foden gled i levret Blod; paa Trappen op til Forfædrehallen laa to unge Manjurers livløse Legemer; de syntes at være Brødre. Efter at have slæbt sig hen til deres Hus var de sunkne sammen paa Tærskelen. Vi skred over Ligene, gik ind i Hallen og stod Ansigt til Ansigt med tre Kvinder, en Moder og hendes to Døtre. Ved deres Fødder laa de døde Legemer af to ældre Mænd med overskaaren Hals. Til højre var to fine og smukke unge Piger, som heldede sig over og søgte at skjule en levende Soldat. Det haardeste Hjerte maatte røres ved dette Syn. Jeg standsede rædselsslagen ved, hvad jeg saa. Det Udtryk af kold, uudsigelig Fortvivlelse, som stod afmalet paa Moderens Aasyn, afløstes af et Udtryk af bittert Had og Foragt, som til sidst brød los i et Uvejr af Skældsord og endte med en Flod af Taarer. Det syntes at lette hende, hvis i det hele taget noget kunde lette hende. Hun gik tæt hen til mig, greb mig i Armen, og med sammenbidte Tænder og frygtelig rynkede Bryn pegede hun paa Ligene, paa sine Døtre, paa sit endnu trods alt prægtige Hus og paa sig selv; derpaa traadte hun et Skridt tilbage, og med fast knyttede Hænder og hæs Stemme talte hun, kunde jeg se af hendes Haandbevægelser, om sin Ulykke, sit Had og uden Tvivl sin Hævn. Jeg søgte ved Tegn at forklare mig, tilbød at være hende til Tjeneste, men blev afvist med Foragt. Jeg søgte at gøre hende forstaaelig, at hvor stor hendes nuværende Elendighed end var, saa kunde den i hendes ubeskyttede Tilstand let blive hundrede Gange værre; hvis hun vilde stille sig under min Beskyttelse, vilde jeg føre hende sikkert gennem Byportene ud paa Landet. Men den stakkels Kvinde vilde ikke høre paa mig, og hele Familien var nu opløst i Graad og Klage. Alt, hvad jeg kunde gøre, var at hindre Soldaterne i

at stode Bajonetten i Manden, som, efter at vi var komne ind, havde forsøgt at undslippe."

Efter at Dzen-djang (Chinkiang) var taget, sejlede den engelske Flaade længere op ad Floden og lagde sig udenfor Nandjing (Nanking), „den sydlige Hovedstad", rede til at bombardere den. Men Kineserne havde faaet nok. Kort efter blev Freden sluttet i Nanking. Fem Havnestæder, nemlig Kanton, Amoj, Fudzov, Ningbo og Shanghaj, blev aabnede for Handelen. Hongkong afstodes til England, og 21 Millioner Dollars skulde Kina betale i Krigsomkostninger, heri indbefattet 9 Millioner for den konfiskerede Opium. Krigen havde været unødgaaelig. Den var nødvendig til at aabne Kinesernes Øjne for, at der var andre Nationer, som maatte behandles med Agtelse. Men beklageligt var det, at der intet blev bestemt i Fredsbetingelserne om Opiumshandelen; den fik Lov at blive dreven som hidtil uden at være lovlig, men ingen tænkte nu mere paa at modsætte sig den. Man kan ikke lade være med at føle Deltagelse for Kineserne i denne Henseende. Fredsunderhandlerne paa kinesisk Side sagde til den engelske Regerings Ombud, Sir Henry Pottinger: „Hvorfor vil I ikke gøre Ret og Skel mod os ved at forbyde Valmuens Dyrkelse i eders Lande og saaledes grundig sætte en Stopper for Handelen med Opium, der er saa skadelig for vort Land?" Men Englænderne gjorde til deres Skam intet i den Retning. Anledningen til denne Krig kan ikke andet end have efterladt en Brod i Kineernes Hjerte.

Mærkeligt og sørgeligt er det, at f. Eks. en Historiker som Boulger kan frikende England for alt Ansvar i denne Sag. Det er ganske vist rigtig nok, at der var dybere liggende Aarsager til Krigen, og at Opiumen kun var den ydre Anledning. Men naar Boulger vil hævde, at det maatte være Kinas egen Sag at undertrykke Opiumshandelen, og at andre Lande (Persien, Portugal) vilde skynde sig med at tilføre Kina Opium, saa snart England forbød dens Udførsel fra Indien, og at der derfor ingen rimelig Grund var for England til at foretage noget i denne Sag, saa gælder disse Undskyldninger ikke for

Guds Domstol. En Værtshusholder vil jo paa samme Maade kunne sige, at det maa være en Drukkenbolts egen Sag, om han vil have Spiritus eller ej, og at Drankeren dog vilde kunne faa Brændevin andet Steds, i Fald han (Værtshusholderen) undlod at udskænke stærke Drikke til ham. Slavehandelen i sin Tid blev formodentlig forsvaret paa lignende Maade. Den kinesiske Regering har heller ikke frie Hænder i dette Spørgsmaal.

Krigen 1857–60.

Det næste Sammenstød med Vesterlænderne var Krigen med England og Frankrig 1857—60. De samme Aarsager til Strid som tidligere var ogsaa her til Stede, og Anledningen, „casus belli", var her ligesom første Gang temmelig uheldig for Englænderne.

Striden begyndte ligesom sidst i Kanton. Regeringen her var længe bleven plaget og tirret ved, at kinesiske Skibe *under engelsk eller portugisisk Flag* drev Smughandel, ja ligefrem Sørøveri. De to Frihavne Hongkong og Macao blev deres naturlige Tilflugtssteder, hvor de paatog sig Udseendet af at drive lovlig Skibsfart, hvilket de fleste af dem vel ogsaa i Regelen gjorde. I Slutningen af Aaret 1856 gik kinesiske Soldater om Bord paa et Skib, „Arrow" kaldet, som laa ved Kanton, og bortførte og fængslede Mandskabet, hvoraf nogle var mistænkt for Smugleri og Sørøveri. Fartøjet ejedes af en Kineser og havde kinesisk Besætning, men førte det engelske Flag, hvilket Soldaterne hejsede ned ved denne Lejlighed. Nu gjorde den engelske Konsul gældende, at dette var et Overgreb fra Regeringens Side. Den skulde først have henvendt sig til de engelske Myndigheder for at faa Lov til at anholde de mistænkte Sofolk. Vicekongen Jæ derimod hævdede, at han maatte være berettiget til at fængsle sine egne Undersaatter, naar de gjorde sig skyldige i lovstridige Handlinger, selv om de førte en fremmed Nations Flag, og at de tilmed i dette Tilfælde ikke havde

Ret til at føre det britiske Flag. Formelt havde han maaske Uret, og sikkert er det, at hans afvisende Holdning overfor alt personligt Samkvem med den engelske Regerings Repræsentanter i høj Grad vanskeliggjorde en Forstaaelse.

Efter nogle forgæves Forhandlinger kom det saa til Fjendtligheder. Frankrig havde ogsaa nogle Klagepunkter, navnlig Henrettelsen af en katolsk Pater i Guángsji-Provinsen og sluttede sig til England.

I det første Aarstid, 1856—57, morede en engelsk Flaade sig med at bombardere og ødelægge Forterne i Nærheden af Kanton, men havde ikke Tropper nok til at holde dem besatte. Først i Slutningen af 1857 begyndte Krigen for Alvor. Kanton blev indtaget og Vicekongen Jæ taget til Fange. Han blev bragt om Bord paa et engelsk Krigsskib og derefter til Indien, hvor han døde. I April 1858 sejlede de forbundne Flaader til Dagu (Taku) ved Mundingen af Bej-ho Floden. Forterne ved Dagu blev hurtig bragte til Tavshed, og Skibene løb op ad Floden til Tientsin. Her afsluttede Tillidsmændene, Lord Elgin (Englands) og Baron Gros (Frankrigs), snart efter Fredstraktaten med Kina: Der aabnedes en hel Del flere Byer for Handelen (foruden de fem ved Nankingfreden), og det skulde være tilladt at rejse overalt i Riget, naar man havde sit behørige Pas, og Magterne skulde have Ret til at have en Gesandt i Hovedstaden. Lord Elgin udtaler ved denne Lejlighed disse betegnende Ord*): „Pinligt er det at forhandle med Mennesker, som intet indrømmer af Fornuftgrunde, men kun af Frygt, og som paa samme Tid er fuldstændig uvidende om de Æmner, der forhandles om og om deres egen virkelige Fordel.“ Denne Ytring har kunnet anvendes paa alle Kinas senere Forhandlinger med Udlændingene. Alt, hvad disse til Dato har opnaaet, baade med Hensyn til Handel, Kristendommens Prædiken og andet mere, er Kina gaaet ind paa, fordi det ikke turde andet. Det er ind-

*) „The middle kingdom“ II. S. 656.

lysende, at dette ikke er noget sundt Grundlag for et venskabeligt Samkvem mellem Vesten og Osten.

Freden sluttedes i Sommeren 1858. Den kinesiske Regering tænkte imidlertid paa at omgaa Traktatbestemmelserne. Da de fremmede Skibe efter Freden havde forladt Tientsin, vilde Kineserne paa ingen Maade tillade dem atter at sejle op ad Floden. Kejseren, Sjen-fong, var bange for at faa „Barbarerne" for nær ved Hovedstaden. Mandsjurerne, som selv havde erobret Landet ved Vaabenmagt, mistænkte stadig Europæerne for at ville styrte Regeringen og bemægtige sig Riget. Denne Frygt og Mistanke, der er saa naturlig paa deres Standpunkt, skinner stadig igennem i Forholdet til Udlændigene, og heraf forklares mange af deres Handlinger. Da Stormagternes Gesandter i Foraaret 1859 kom til Mundingen af Bej-ho, var Floden spærret og Forterne istandsat, og det Forsøg, som Orlogsskibene gjorde paa at tiltvinge sig Adgang, slog fejl. Nogle af dem sloges i Sænk, andre blev gjort ukampdygtige. Det var ved denne Lejlighed, at den amerikanske Admiral Tatnall bugserede engelske Marinesoldater ind til Land, da der blev gjort et mislykket Forsøg paa at storme Forterne, og som Undskyldning for dette Brud paa Mellemrigsloven (Amerika havde jo intet udestaaende med Kina) udtalte de historiske Ord: „Blod er tykkere end Vand." Efter dette Nederlag besluttede de forbundne Magter at aabne Felttoget paany, og i Foraaret 1860 laa deres Flaader, med c. 17,000 Mand Landgangstropper, atter for Dagu. Forterne blev angrebne bagfra og tagne efter en ret tapper Modstand, og nu rykkede de forbundne Hære mod Peking. Denne Gang skulde det gøres grundigt. Den kinesiske Feltherre Sengkolinsin søgte forgæves med betydelige Troppemasser at standse dem. Den 6. Oktober stod de for Peking. Byen overgav sig uden Sværdslag. Det prægtige Sommerpalads med sine uvurderlige Kunstskatte blev plyndret og brændt til Straf, fordi nogle Englændere og Franskmænd forræderisk var blevne fangne og kastede i Fængsel, hvor en Del af dem var døde af Mishandlinger. Kejseren var flygtet til Mongoliet, hvor

han døde næste Aar. Tientsinoverenskomsten blev med nogle Tilføielser atter stadfæstet. Samtidig afsluttede Amerika og Rusland Traktater med Kina og i de nærmest følgende Aar ligeledes de fleste andre europæiske Magter, deriblandt Danmark. Rusland fik et Stykke Land paa den venstre Amurbred, som det under Krigen havde besat.

Andre Krige.

1884—85 førtes en Krig med Frankrig i Anledning af dette Lands angribende Politik i Tongking og Annam, som Kina betragtede som sin Vasalstat. Franskmændene led et Nederlag ved Langsøn og havde i det hele vanskeligt ved at holde Stillingen i Tongking. Til Gengæld ødelagde Admiral Courbet den kinesiske Flaade og Arsenalet ved Fu-dzov den 23. August 1884. Han søgte ogsaa at blokere Øen Formosa. Ved Freden opnaaede de ikke store Fordele, ikke engang en Krigsskadeserstatning, men har dog siden været i uforstyrret Besiddelse af Tongking.

Med Japan blev Kina uenig angaaende Halvøen Korea, hvor de begge vilde være Herrer, og det kom til Krigen 1894—95. Fra gammel Tid havde der været Stridigheder mellem de to Lande, og Japan ønskede nu at vise Verden, hvad dets efter europæisk Mønster uddannede Hær formaaede. Kineserne var indbildske nok til at mene, at de sagtens kunde hamle op med det lille Ørige, som de fra gammel Tid havde været vant til at foragte. Li-hung-dzang havde skaffet Landet en Flaade af moderne Panserskibe og Krydsere, men Kineserne forstod ikke at bruge dem virksomt; lige saa lidt forstod Generalerne at føre Tropperne, hvoraf en Del var indeksercerede af udenlandske Officerer. Ved Byen Ping-jang i Korea, c. 40 Mil nordvest for Hovedstaden Soul, led Kineserne det første alvorlige Nederlag. Omtrent samtidig sejrede

Japaneserne i Søslaget i Koreabugten, ikke langt fra Daguſhan. Reſten af den beſejrede kineſiſke Flaade søgte Ly i Krigshavnen Wej-haj-wej, som ligger tæt ved Shandungs Oſtſpids. Baade Fæſtningen Port Arthur og Wej-haj-wej blev erobrede. Da Flaaden var ødelagt og alt tabt, tog den gamle Admiral Ding Gift. Han havde kæmpet tappert, men kunde ikke ſtaa ſig mod Japaneſernes overlegne Taktik; Regeringen vilde rimeligvis have gjort ham et Hoved kortere, hvis han ikke havde forekommet den ved at tage ſig ſelv af Dage. Overalt, hvor det kom til Sammenſtød, blev Kineſerne ynkelig ſlaaede. I April 1895 blev de derfor nødte til at ſlutte Freden i Shimonoſeki, hvorved de maatte afſtaa Formoſa og betale en Krigsſkadeerſtatning paa 200 Millioner Tæls*), foruden 30 Millioner ekſtra for at faa Liáo-dung-Halvøen tilbage.

Alle diſſe Krige, ſom Kina har ført med de udenlandſke Magter, har maaſke været nødvendige og nødvendige til at aabne Øjnene paa Regeringen og Folket for dets egen Svaghed, men de har uden Tvivl bidraget til at forſtærke Hadet til de fremmede Voldsmænd, ſaaledes ſom Kineſerne naturlig maa betragte dem. De forſtaar ikke den angribende Aand, ſom beſjæler Udlændingene. „Vi forlanger intet bedre end at faa Lov til at paſſe os ſelv, vi trænger ſlet ikke til eder, hvorfor kan I ikke lade os i Fred?" ſynes de at ſige.

Den ſidſte Krig havde ret aabenbaret Rigets Svaghed. Magterne benyttede ſig ſnart heraf. I November 1897 forbavſede Tyſkland Verden ved pludſelig at bemægtige ſig Djáo-dzov-Bugten med Havnen Tjing-dáo. Som Grund hertil gaves den Omſtændighed, at to tyſke, katolſke Præſter kort i Forvejen var blevne myrdede. Man gik ud fra, at de Styrende havde haft deres Finger med i Spillet, ſaaledes ſom det ſaa ofte før havde været Tilfældet, naar Udlændinge led Overlaſt. Mordet ſkulde derfor ſtraffes paa Regeringen. Men i dette Tilfælde ſyntes det uheldigvis, ſom om Mandarinerne ingen Skyld havde

*) En Tæl var den Gang = omtrent 3 Kroner.

i det forefaldne. Det var en Roverbande, der, saa vidt man kunde forstaa, af private Hævngrunde mod Katolikkerne overfaldt og dræbte de to Præster. Som Sonebod for denne Ugerning krævede Tyskland: 1) at Shandungs Statholder, Li-ping-hong, afskediges — han blev senere en af de ledende Aander i Bokseroproret, — 2) at Morderne straffes paa det strængeste og ligeledes Embedsmændene paa det Sted, hvor Gerningen var skét; 3) der gives en Skadeserstatning af 200,000 Tæls; 4) den ødelagte Kirke genopbygges; 5) Tyskerne faar Eneret til at anlægge Jernbaner i Provinsen og aabne Kulminer i Nærheden af Banelinien, og 6) Havnen Tjing-dåo og Byen Djåodzov med omliggende Land lejes paa 99 Aar til Tyskland. Alt dette krævedes for Mordet paa de to Missionærer. Kina er nødt til at gaa ind derpaa. Bagefter besøger den tyske Kejsers Broder, Prins Heinrich, det kinesiske Hof og optræder som Kejserens Gæst og Ven. Maa det ikke have været som Peber i Næsen paa Kineserne?

Rusland stod tidlig i Handelsforbindelse med Kina over den sibiriske Grænse, de to Lande sluttede en Handelstraktat allerede 1689. Russerne havde ingen Krige ført med „det himmelske Rige", men havde smildt benyttet sig af Kinas Forviklinger med andre Lande til at skaffe sig selv Fordel. Under Krigen 1858—60 havde de taget hele den venstre Amurbred med Kyststrækningen lige ned til Koreas Grænse. Ved Freden i Shimonoseki havde Rusland med Støtte af Frankrig og Tyskland formaaet Japan til at give Afkald paa Liaodung-Halvøen med Port Arthur, men kun for bagefter selv at tage det. I Oktober 1896 fik det Kinas Tilladelse til at anlægge en Jernbane gennem Mandjuriet og til at maatte bevogte den med sine egne Tropper. Meningen var, den skulde støde til den store sibiriske Jernvej. Og Foraaret 1898 forlangte det og fik Port Arthur og Da-lien-wan med omliggende Land. Port Arthur skulde være Endestation for Banen. Denne Fæstning har en Havn, som aldrig fryser til; den er i en stærk Magts Hænder uindtagelig. Det er ofte blevet gjort gældende fra

engelsk Side, at England den Gang burde have grebet ind og hindret Rusland i at tage Port Arthur. Men det ses ikke, med hvilken Berettigelse England skulde have gjort det. Af moralske Grunde for at støtte Kina mod Ruslands Udvidelseslyster kunde det da ikke være. Ti Englænderne har jo mange Gange overfor svagere Nationer baaret sig ad akkurat som Rusland her. Og de har jo selv nu og da taget sig en Bid af Kina. Hvorfor maatte Rusland saa ikke gøre ligesaa?

Kort efter at Russerne havde faaet Port Arthur, fik man at vide, at Wej-haj-wej var bleven lejet til England — og senere forlangte det og fik et betydeligt Stykke Land ligeoverfor Hongkong. Begge Steder kom det til Uroligheder, da Englænderne vilde tage deres nye Landomraade i Besiddelse. Væbnede Folkehobe satte sig til Modværge. Folket havde paa Fornemmelsen, at Regeringen i Peking kun nødtvungen havde indrømmet „Barbarerne" disse Steder og vilde nu forsvare deres Land mod de fremmede Rovere.

Frankrig krævede sin Del og opnaaede Havnen Gnáng-dzowwan i Sydkina. Endelig mente ogsaa Italien 1899 at maatte have et Stykke Land, nemlig San-mun i Provinsen Dzo-djang*). Her stod Kina imidlertid fast. Et Sted maatte der siges Stop. Italien fik rent ud Afslag, og da der ingen ubehagelige Følger viste sig, fattede Regeringen Mod. Formodentlig opkom allerede den Gang hos de Styrende Tanken om at slaa et Slag mod alle Udlændingene, disse Rovere, og drive dem helt bort fra Kinas hellige Jord. Statholderne fik Ordre til at modstaa med Magt ethvert Overgreb fra Udlandets Side, og nye Hærafdelinger udrustedes.

Det er let nok at forstaa Kinesernes Uro og Harme over alle disse Begivenheder. Men vi maa ikke overse den anden Side

*) Omtrent paa den Tid var det, man saa Telegrammer i Bladene, der antydede, at ogsaa det lille Danmark ved en af Stormagternes Hjælp tænkte paa at faa sig en Bid af Kina. Denne Forestilling maa rimeligvis være opstaaet i Anledning af Prins Valdemars Togt med „Valkyrien" til Østasien.

af Sagen, nemlig at Kina havde forspildt den civiliserede Verdens Medfølelse ved dets latterlige Indbildskhed og ved dets Falskhed og Upaalidelighed overfor indgaaede Overenskomster. Magterne var blevne klare over, at vilde man opnaa noget hos Regeringen, lige meget om det var retfærdigt eller uretfærdigt, saa maatte det ske ved Magt.

Exterritorialretten.*)

Efter Freden i Nandjing (Nanking) 1842 blev fem Havnestæder aabnede for Udlændingene, og efter den næste Krig ialt nogle og tyve Byer. De kaldes i Almindelighed Traktathavne. Her har Udlændingene Ret til at bosætte sig og drive Handel. De har i Reglen et Stykke Land for sig selv, hvor de danner deres Nybygder. Disse styrer sig selv og staar ikke under de kinesiske Embedsmænd, men har deres egen Øvrighed, Konsuler og Gesandter. Heller ikke naar de foretager Rejser eller som Missionærer tager fast Ophold inde i Landet er de underkastede kinesisk Lov og Ret. Begaar de noget lovstridigt, maa Mandarinerne selv intet foretage imod dem, men er pligtige til at sende dem til deres egen Øvrighed i de aabne Havne.

At dette blev saadan, var en Følge af Kinas halveiviliserede Tilstand. Udlændingene kunde ikke finde sig i at være underkastede Kinesernes barbariske Rettergang, hvor de anklagede ofte forhørtes under Tortur, og hvor der i det hele herskede megen Vilkaarlighed og Uretfærdighed.

Naar endvidere en Udlænding har Grund til Klage over en Kineser eller omvendt, skal Sagen paadommes af en blandet Ret, d. v. s. af en udenlandsk og en kinesisk Bisidder i For-

*) Ved Exterritorialret forstaas her den Ret, som alle Udlændinge i Kina uden Undtagelse har til at betragte sig som værende udenfor Landets Grænser og altsaa ikke under kinesisk Lov og Ret; de er kun ansvarlige for deres eget Lands Øvrighed.

ening. Det samme gælder, naar to Kinesere, som har Sag med hinanden, bor i en Nybygd under udenlandsk Retsomraade. De stolte Mandariner ser selvfølgelig det nedværdigende i denne Ordning. Ingen civiliseret Nation vilde finde sig i det. Efter Krigen med Kina 1894—95 frigjorde Japan sig da ogsaa for Eksterritorialiteten.

I sin Bog: „Formaning til at lære", siger den bekendte Vicekonge Dzang-dzid-dung: „Kina staar ikke paa lige Trin med Vesten. Det ser man deraf, at Tolden paa de Varer, der indføres, bestemmes af Vestens Magter, ikke af Kina. Kobmænd, der driver Forretning i Udlandet, staar under det Lands Love, i hvilket de opholder sig. Ikke saaledes i Kina .... Det er en meget alvorlig Sag, naar en Kineser myrder en Udlænding, men at en Udlænding slaar en Kineser ihjel, betyder intet. De fremmede Lande har ingen blandede Retter .... Vort Land staar faktisk ikke paa lige Trin med de øvrige Nationer." Overtilsynsmanden i det udenlandsk-kinesiske Toldvæsen, Sir Robert Hart, har for nylig sagt om Eksterritorialretten, at det er den, der afstedkommer alle Ulykker. Den dygtige kinesiske Statsmand Win-sjang skrev allerede 1868 i et Brev til Gesandterne*): „Borttag eders Eksterritorialparagraf, saa maa Kobmænd og Missionærer nedsætte sig, hvor de vil i Riget. Men paa den anden Side: lad denne § blive staaende, saa maa vi gøre, hvad vi kan, for at begrænse eders Ophold til Traktathavnene, saa at vi nøjes med dèr at have Besvær af eder."

Det er vel kendt, at den saakaldte dannede Klasse i Kina har været imod Europæernes Komme til Landet. De blev imidlertid nødt til at give efter og trøstede sig med, at det var da kun paa et vist bestemt Antal Steder, de Fremmede maatte opholde sig. Men i den franske Traktat af 1860 blev der indsat en Bestemmelse, hvorved Missionærer fik Tilladelse til at bosætte sig inde i Landet, og som en Følge af „den mestbegunstigede

*) Fr. Williams: A history of China.

Nations" Paragraf tilfaldt denne Ret ogsaa de andre Magters Undersaatter. I Begyndelsen havde Folket vel ikke saa meget herimod — Missionærerne forstyrrede jo ikke Borgernes sædvanlige Handel og Vandel — om end de fremmede altid blev set paa med Mistanke. „Men forstandige Kinesere kom til at se Sagen i et helt nyt Lys, da Englænderne i 1868 forhandlede om Gennemsynet af Tientsin-Traktaten af 1858. Disse udtalte nemlig ved den Lejlighed meget stærke Ønsker om, at Tilladelsen til at opholde sig inde i Landet skulde udstrækkes til alle, ogsaa Kobmændene, som saa naturligvis vilde medbringe deres eksterritoriale Rettigheder. Ønsket begrundedes med, at dette jo allerede var tilstaaet Missionærerne, hvorfor saa ikke ogsaa give den til andre? Dette Forslag bekæmpedes kraftig af Regeringen, men ingen vidste den Gang, hvilken Forfærdelse det vakte i Landet. Det betød for den regerende Klasse Indgreb i deres private Rettigheder til at pine Penge ud af Folket, for Kobmændene udenlandske Rivalers Konkurrence, for Baadfolk og Lastdragere Tilintetgørelsen af deres Udkomme, naar Dampskibe, Jernbaner og vesterlandske Opfindelser fortrængte de gammeldags Befordringsmidler. Missionærerne selv var blevne betragtede som forholdsvis uskadelige, men naar man brugte dem som en Grund til at trænge ind i det indre af Landet, blev de en Trusel for Riget. Regeringen stod overfor en frygtelig Forlegenhed: Dersom den vedblivende tillod én Klasse af Udlændinge at fæste Bo inde i Landet, saa vilde det synes mærkelig inkonsekvent at nægte andre den samme Ret. Enten maatte a l l e tilstedes Adgang til Indlandet eller ogsaa a l l e begrænses til Traktathavnene. Da der ikke kunde være Tale om det første, valgte man at forsøge det sidste. Og nu begyndte den Række af „Uroligheder", som gik ud paa at gore Missionærernes Ophold inde i Landet usikkert og saaledes saa dem til at trække sig tilbage til de aabne Havnebyer"*).

Kendsgerninger synes at gore ovenstaaende Anskuelse sand-

*) Fr. Williams: A history of China

synlig. Det maa dog ikke forstaas, som om der ingen Uroligheder var før den Tid, men Optojerne blev mere ondartede og udstrakte efter 1868.

Missionen.

Oprindelig synes udenlandske Købmænd og Rejsende at have kunnet færdes forholdsvis uhindret i Kina. Det Indtryk faar man af de arabiske Købmænds og Marco Polos Beskrivelse. Paa hvilket Tidspunkt dette blev anderledes, kan næppe afgøres, men uden Tvivl har de europæiske Skibsfolks skammelige og voldsomme Opførsel mod Landets Indbyggere tilligemed Europæernes indbyrdes Stridigheder bidraget til at fremavle den Mistænksomhed, hvormed de senere betragtedes. Endvidere maa den Frygt for og Mistænksomhed mod Udlændingene, som karakteriserer de sidste Aarhundreder, for en Del tilskrives den Omstændighed, at et nyt Herskerhus, det mandjuriske, var kommen paa Tronen 1644. Mandjurerne havde selv med Vaaben i Haand tiltvunget sig Magten og vaagede skinsygt over deres Herredomme. I denne Forbindelse er det værd at lægge Mærke til, at det først var efter at Mandjurerne havde bemægtiget sig Riget, at Europæernes Handel og Vandel begrænsedes til Kanton.

Naar vi ser bort fra den nestorianske Mission i det 6. og 7. Aarhundrede, var katolske Missionærer de første til at komme til Kina. Johannes af Montecorvino kom til Landet i Slutningen af det 13. Aarhundrede. Han havde betydeligt Held med sig i Arbejdet. Baade han og de følgende franciskanske Missionærer blev vel modtagne af det daværende mongolske Herskerhus. Men efter Husets „Mings" Tronbestigelse hores ikke videre om den Mission.

Det næste Forsøg blev gjort af Jesuiterne et Par Aarhundreder senere. Matteo Ricci gjorde Begyndelsen 1582. Han

havde flere dygtige Efterfølgere som Schaal, Verbiest o. fl. Der gjordes et stort Arbejde for Kristendommens Udbredelse, og de vandt stor Indflydelse ved Kejserhoffet paa Grund af deres Dygtighed i Matematik og Astronomi. De støbte ogsaa Kanoner for Kejseren. Ogsaa Franciskanerne og Dominikanerne kom i stort Tal til Kina. De blev snart uenige med Jesuiterne angaaende Spørgsmaalet om Dyrkelsen af Forfædrene og af Konfucius. Jesuiterne tillod nemlig denne Dyrkelse, idet de paastod, at den ikke havde noget med Religion at gøre, men kun var en borgerlig og verdslig Skik. De andre Missionærer fordømte den derimod som afgudisk og syndig. Sagen blev forelagt baade Paven og den kinesiske Kejser. Til sidst afgjorde Paven Spørgsmaalet imod Kejseren og Jesuiterne. Disse Stridigheder og det, at et saadant Spørgsmaals Afgørelse henvistes til Paven, har ikke undladt at stemme Kejseren ugunstig mod de romersk-katolske. Han maatte befrygte, at en politisk Magt udenfor Riget vilde faa Indflydelse paa hans Undersaatter og saaledes forringe hans Myndighed; han, som havde været vant til at have uindskrænket Magt baade i verdslig og religiøs Henseende over sine Undersaatter, og hvem de skyldte næsten guddommelig Tilbedelse, skulde han nu dele sin Magt med de Kristnes Overhoved!

Allerede Kejser Kang-sji forbød Missionærerne at blive i Landet uden Tilladelse fra ham, og denne Tilladelse gaves kun, naar man vilde følge Jesuiternes Regler. Under hans Søn og Efterfølger, Jung-tjing (1723—), blev Uviljen mod den katolske Mission endnu stærkere. Han udstedte Edikter mod den, og Forfølgelser brød ud over hele Riget. Mange Missionærer saavel som indfødte Kristne blev dræbte eller forjagne. Det var nu ikke længer lovligt for Udlændinge at opholde sig i Riget.

Den protestantiske Mission begyndte først 1807. I det Aar kom Morrison til Kina. Han maatte i mange Aar leve stille og ubemærket i Kanton, væsentlig sysselsat med Oversættelse af Bibelen. Endnu længe efter var det kun lidt, der kunde gøres. Det var endog forbudt Kineserne at undervise de Frem-

mede i Sproget. Det var Krigene, som banede Vejen for Missionen. Ved Opiumskrigen aabnedes fem Havnebyer. Men først efter Freden i Peking 1860 fik Missionærerne Lov til at færdes overalt i Riget og kunde saaledes begynde at arbejde inde i Landet, medens de før havde maattet nøjes med at virke i Traktathavnene.

Ved denne Lejlighed blev der i de engelske Fredsbetingelser indsat en Paragraf saalydende: „Den kristne Religion, som den bekendes af Protestanter og romersk-katolske, indskærper at øve Dyd og lærer et Menneske at handle, som han vil, der skal handles mod ham. De, som forkynder Kristendommen, eller som bekender sig til den, skal derfor alle nyde den kinesiske Regerings Beskyttelse. Heller ikke maa saadanne, som fredelig udøver deres Kald og ikke forsynder sig mod Lovene, forfølges eller forulempes."

I den amerikanske Paragraf lyder det endnu klarere: „Ingen, som fredelig lærer eller lever efter Kristendommens Grundsætninger, enten han er amerikansk Borger eller Kineser, maa paa nogen Maade hindres heri eller forulempes." I den danske Traktat med Kina*) lyder denne § lidt kortere saaledes: „Danske Undersaatter, som bekender sig til eller forkynder den kristne Religion skal have Ret til at nyde de kinesiske Myndigheders Beskyttelse, heller ikke maa nogen saadan Person, der fredelig udøver sit Kald og ikke forsynder sig mod Lovene, forfølges eller forulempes." I disse Bestemmelser staar der egentlig ikke noget om Missionærernes Ret til at tage fast Ophold og leje eller købe Hus inde i Landet; men Paragraffen i den franske Traktat har en meget betydningsfuld Tilføjelse**), nemlig: „. . . . det tillades desuden franske Missionærer at leje og købe Jord i alle Dele af Landet og at rejse Bygninger derpaa." Og i Følge „den mest begunstigede Nations" Para-

*) Den afsluttedes 13. Juli 1863 i Tientsin, væsentlig med den britiske som Grundlag.

**) Man har paastaaet, at denne Tilføjelse var en Tilsnigelse af Franskmændene, den skulde ikke have staaet i det oprindelige Dokument.

graf, som findes omtrent ens i alle Traktaterne, havde dermed de andre Magters Borgere den samme Ret; denne § lyder f. Eks. i den danske Traktat saaledes: „. . . . det fastslaas herved udtrykkelig, at den danske Regering og dens Undersaatter skal have fri og lige Del i alle de Forrettigheder, Friheder og Fordele, som Hans Majestæt Kejseren af Kina har tilstaaet eller herefter vil tilstaa ethvert andet Lands Regering eller Undersaatter."

Det var i Aarene efter 1860, at Missionærer som Hudson Taylor (Kina Indland Missionen) og Griffith John (London Missionen) begyndte inde i Landet. Særlig den studerede Klasse optraadte fjendtlig, og Mandarinerne saa igennem Fingre dermed. Det var harmeligt nok, at man var nødt til at have de „fremmede Djævle" i Havnebyerne, skulde man nu ogsaa have dem rundt om i Landet. Missionærerne betragtedes som politiske Agenter, der stod i nøje Forbindelse med Statsmagten. Og det er utvivlsom endnu en meget almindelig Anskuelse. Dzang-dzid-dung siger et Steds: „Katolicismen og Protestantismen er blevne udbredte over $^3/_5$ af Jordkloden ved den militære Magt." Det er ganske naturligt fra Kinesernes Standpunkt at se saaledes paa det. I deres egoistiske Tankegang kan de ikke forstaa, at nogen uden selviske Grunde vil udsætte sig for mange Haande Besværligheder og Farer. De kan ikke drive de forhadte Udlændinge ud med Magt, men fornærme og forfølge dem, især hvor de træffes enkeltvis, det kan de. De Styrende gør, hvad de kan, for at lægge Hindringer i Vejen for Handelen saavelsom for Missionsarbejdet. Stadig Vanskeligheder ved at leje eller købe Hus udenfor de aabne Havne, atter og atter Tumulter og Overfald paa sagesløse Folk.

Her hidsættes nogle af de mod Udlændingene, særlig Missionærerne, rettede **Overfald og Tumulter.**

I Tientsin 1870 blev en Del franske Nonner og Præster, den franske Konsul og nogle tilfældig tilstedeværende Russere grusomt myrdede af en Pøbelhob, som desuden ødelagde den katolske Kirke, Børnehjemmet og det franske Konsulat. Aar-

sagerne til dette Udbrud synes hovedsagelig at have været stedlige. De kan dateres fra Aaret 1861; da tog Franskmændene til Konsulat et Tempel, som Borgerne plejede at besøge, og blev siden ved med at bo dèr, hvilket forbitrede Byens Folk. Endvidere siges*) der følgende angaaende Aarsagen: „I mange af de vigtigste Byer i Kina, som er aabne for Europæernes Handel, har de barmhjertige Søstre oprettet Hitteborns-hospitaler og Børnehjem. Da Forstanderne fandt, at de indfødte var imod at overgive dem deres Børn, tilbød de en vis Sum Penge for hvert Barn, som gaves i deres Hænder; det var under den Forudsætning, at ingen, hverken Forældre eller andre, mere skulde have noget at sige over Børnene. Kineserne har i nogen Tid paastaaet, og de fleste af de ikke-katolske Udlændinge her har troet, at dette System med at betale for Børn, har fristet daarlige Mennesker til at stjæle Børn og bringe dem til disse Stiftelser for at faa den Sum Penge, der betaltes for dem. Det paastaas ogsaa, at Katolikkerne jævnlig har lovet en Belønning, naar man vilde bringe døende Børn til dem, for at de saa kunde blive døbt i Dødsøjeblikket. Paa denne Maade er mange Børn i haabløs Tilstand bleven bragt til Børnehjemmene, døbt dèr og snart efter bragt ud som døde. Alt dette i Forening med den Afsondrethed og Hemmelighedsfuldhed, som alle Vegne synes at knytte sig til disse Stiftelser, har vakt Mistanke hos Kineserne, og denne Mistanke har avlet et bittert Had til de barmhjertige Søstre hos de Folk, som lever i Nærheden af en Mission; og ethvert Rygte, selv det taabeligste og usandsynligste, er bleven villig troet af det uvidende og overtroiske Folk. I Begyndelsen af Juni opstod der en Farsot i Børnehjemmet i Tientsin, og en Del af Børnene døde. Det Rygte blev udspredt, at Søstrene dræbte Børnene for at faa deres Øjne og Hjerter, der skulde bruges til en vis Slags Medicin. Denne Medicin solgtes til en umaadelig Pris i Europa. Snart troede alle og enhver dette haarrejsende Opspind. Folkehobe samlede

*) The middle kingdom, S. 700 flg.

sig fra Tid til anden i Nærheden af Missionsbygningerne og forlangte, at Børnene skulde slippes ud." Det endte saa paa den frygtelige Maade, som ovenfor omtalt. Den franske Konsul bar sig meget uklogt ad ved den Lejlighed og bødede som sagt med Livet derfor.

1875 myrdedes den engelske Regerings Udsending, Margary, paa en Rejse i Provinsen Yunnan for Handelens Skyld.

1883, da Kantoneserne var forbitrede over de Franskes Fremtrængen i Annam, stete det, at en bernset Udlænding ved et Uheld stod en Kineserdreng (han blev idømt 7 Aars Fængsel), og en Portugiser stødte til en Kineser paa et Dampskib, saa han faldt over Bord. Det var Gnisten, som tændte. En rasende Folkehob faldt i et Nu over den udenlandske Nybygd i Kanton, og snart var den en rygende Ruin. Indbyggerne var flygtede om Bord paa et Skib.

1883—84 indtraf en Række Optøjer i Guáng-dung Provinsen, hvorved bl. a. 18 kristne Kapeller blev ødelagte. Den umiddelbare Aarsag hertil var en ophidsende Proklamation fra Vicekongen og Admiralen over den sydlige Flaadeafdeling. De udlovede en stor Belønning for hver Udlændings Hoved.

1885 og 1890 var der stadig Uroligheder i Shandung. En tysk Konsul, som sendtes derhen for at undersøge Forholdene, fandt ud, at den, der stod bag ved det hele, var et Medlem af Tsung-li-yamen (Udenrigsministeriet). 1886 brød det ud i Provinsen Sidt'uán. En Konsul blev saaret, Missionsstationer ødelagte, Missionærer og indfødte Kristne forfulgte. Tumultuanterne kundgjorde offentlig, at de havde Befaling fra Kejseren og de stedlige Embedsmænd til at udrydde Europæerne og Kristendommen. De Sager, der i den Anledning kom for Retten, førtes saa partiske, at det blev det omvendte af Retfærdighed. De ulykkelige indfødte Kristne, som pløndrede og mishandlede bønfaldt Dommeren om Retfærdighed, maatte knæle Timevis for Domstolen og blev offentlig for alles Øjne opfordrede til at afsværge deres Tro. Det var aabenbart de Styrendes Mening at gøre Opholdet i Landet saa ubehageligt for alle Ud-

lændinge, at de blev nødt til at fortrække. I Sommeren 1895 blev der atter Optøjer i Sidt'uán. Missionærernes Hospitaler og Boliger blev nedbrændte og de selv drevne ud. Nogle fik et Knæk for Livet paa Grund af Trængsler og Farer, de ved den Lejlighed maatte gennemgaa*). At Mandarinerne saa igennem Fingre med Urostifterne var aldeles tydelig. En af Aarsagerne til Udbruddet var den nys endte Krig mellem Japan og Kina, hvilket bl. a. fremgaar af følgende Ord, der sandtes opslaaet paa Gadehjørnerne i Landsdelens Hovedstad T'en-du: „Medens Japan bemægtigede sig en Del af Kinas Landomraade, saa I Englændere, Franskmænd og Amerikanere til med Hænderne i eders Ærmer; hvis I for Fremtiden ønsker at præke eders Lære i Kina, saa maa I først drive Japaneserne tilbage til deres eget Land, saa skal I faa Lov til at forkynde eders hellige Evangelium uden Hindring i Riget."

1890—91 forekom der talrige Uroligheder i Jangtsedalen. I Wu-hu var Anledningen den, at to katolske Søstre paa Gaden blev anmodede om en Almisse af nogle Tiggerborn, og da Søstrene venligt klappede**) dem paa Hovedet og spurgte, hvad de vilde, samledes i et Nu en rasende Skare om dem med det Raab, at de udenlandske Djævle var i Færd med at øve Troldkunster mod Bornene for at bortføre dem. De to Kvinder slap mærkelig nok med at blive slæbte til Raadhuset og anklagede for Byfogden, som saa tog sig af dem. Men to Dage senere stormede Poblen den katolske Missionsstation, opgravede Ligene af nogle Børn, som nylig var begravede fra Hittebørnshospitalet og erklærede nu, at de havde Bevis for, at Bornene var blevne dræbte for at bruge visse Dele af deres Legeme til Medicin. Efter at have plyndret og nedbrændt Stationen gik man løs paa de andre udenlandske Huse i Byen, Told-

*) Sml. en af Doktor Stevenson given Beretning om disse Begivenheder, som oversat af mig findes i „Dansk Missionsblad" for 1895.

**) Det har mere end én Gang vist sig at være farligt at klappe et Barn.

boden, Konsulatet o. s. v. Europæerne reddede sig om Bord paa en Floddamper. Der blev ved den Lejlighed opslaaet paa Gadehjorner en Plakat af følgende karakteristiske Indhold*): „Landet er forraadt og Folket ødelagt. Menneskelige Væsener trampes ned og tilintetgøres. Wu-hu er en Traktathavn med mange Udlændinge bosat her. De tilføjer Folket Skade i en saadan Grad, at det er umuligt tilfulde at beskrive det. For nylig har den romersk-katolske Mission bygget Huse overalt. Enhver af dens Tilhængere (de indfødte Kristne) faar udbetalt 6 Dollars om Maaneden; det er ved saadanne Midler, at uvidende Mennesker forledes til at lade sig optage i Kirken; her samles Mænd og Kvinder uden Adskillelse mellem de to Køn. Dette Brud paa Sædelighed og god Skik er i sig selv en Krænkelse af Statens Love. Men endnu værre: Kvinder betales for at bortføre Børn, hvis Øjne og Indvolde tages ud hvis Hjerte og Nyrer skæres ud. Hvad har de gjort disse stakkels, uskyldige Børn, at de skal lide saa frygtelig en Død? Hvad der gør det end mere beklageligt, er, at naar et Barn er stjaalet, omkommer ogsaa Barnets Familie, Tabet af ens eget Kød og Blod føles saa dybt, at den stærke Sorg driver en til at ønske sig død — hurtig Apopleksi eller Selvmord er i Almindelighed Følgen. Men deres (Katolikkernes) Synder har naaet Toppunktet, Himlens Hævn vil komme over dem. Den 3. i denne Maaned gik to kvindelige Børnetøve til Honan og søgte at bortføre et Barn ved at holde Medicin for Næsen af det. Barnets Moder saa, hvad de havde for, og raabte til ham, men i sin bedøvede Tilstand kunde han ikke tale. — Folk, som kom til og greb de to Børnetøve, opdagede paa dem to Flasker, der indeholdt Medicin til at bedøve Børn med. De blev ført til Bao-dja-dzu (Politikontoret) og derfra til Byfogedkontoret. Da de katolske Præster hørte om Sagen, sendte de straks 600 Tæls til Byfogden, hvorpaa han lod de to Kvinder bringe tilbage til deres Mission i Bærestole. Katolikkerne stjæler og

*) Fr. Williams: A history of China. S. 422.

dræber kinesiske Børn, deres Forbrydelser burde være straffet med Døden, men Rigdommens Gud købte dem fri. Penge staar over Loven. Den dyrebare Lovbog og de gyldne Regler anvendes ilde."

I Wu-sjyo mellem Hankow og Djou-djang (Kiu-kiang) blev en Toldbetjent og en Missionær myrdede under et Oplob, medens to engelske Damer skønt frygtelig slaaede dog undslap med Livet. Ved Optojerne i I-t'ang saas uniformerede Soldater blandt Tumultuanterne, og Odelæggelsesværket lededes med militær Præcision. Der fortælles fra den Tid (1890—91) følgende Tildragelse fra Wu-t'ang, Hubös Provinshovedstad, som ligger lige overfor Hankow. Det sydede og gærede den Gang i Befolkningen, et Udbrud kunde ventes hvert Øjeblik mod de der boende Missionærer og andre Udlændinge. Da sendte den engelske Konsul i Hankow følgende Bud til Vicekongen i Wu-t'ang: „Hvis du slipper Befolkningen los, saa vil Ilden fra de to Krigsskibe paa Floden straks blive aabnet, og den første Kugle vil blive sendt ind i din Embedsbolig." Det hjalp, næste Morgen var endog Hundene „omvendte". Der var i Nattens Løb sendt Bud fra Regeringskontorerne rundt i Byen, at Folket maatte holde sig roligt, og det synes at have virket lige ned til Hundene. Der var nu ikke en Hund, der gøede ad Udlændingene.

Kilden til al denne Forstyrrelse i Jangtsedalen opdagedes at være ophidsende Smaaskrifter, som i tusindvis spredtes over Landet. Forfatteren til disse Skrifter var en Mand ved Navn Dzou-han fra Hunan. Han hørte til den studerede Klasse, af Rang som Dáo-taj. Ét af hans Skrifter havde Titlen: „Dødsstød for de fremmede Djævles Religion". Den kaldtes en „Dydsbog", d. v. s. en Bog med almen nyttigt Indhold, som uddeles til Folk enten frit eller for en ringe Pris. I disse Smaaskrifter udslyngedes de gemeneste og mest haarrejsende Beskyldninger mod Udlændingene. Samtidig udbredtes et saakaldt „Billedgalleri", som bestod af groft udførte Gødkobsbilleder i kinesisk Smag, og som i billedlig Fremstilling inde-

holdt det mest sjofle og tillige giftige Angreb paa Kristendommen, som tænkes kan. Redskriveren af disse Linier saa selv disse Produkter. Paa et af dem ser man Udlændinge skære Maven op paa Born og udtage Hjerte og Lever etc., paa et andet bliver Ugerningsmændene paagrebne og straffede med Stokkeslag foruden andre Pinsler, paa et tredje ser man de Kristnes Boger bliver brændte, medens de hosstaaende Konfucianister holder sig for Næsen; et fjerde fremstiller vor Herre Jesus som et korsfæstet Svin, udenom i en Halvkreds ligger Mænd og Kvinder paa Knæ to og to sammen. Meningen er at fremstille de Kristnes Gudsdyrkelse som usædelig. Udtrykket „tién-dzu-djáo" = „Himmelherrens Religion", hvilket er den kinesiske Betegnelse for den katolske Mission i Kina, omskrives saaledes, at Ordene vel omtrent har den samme Lyd, men saar en helt anden Betydning, nemlig: „Det himmelske Svins Hvinen."

Jang-jin = „Havets Mænd", et af de Udtryk, hvormed Udlændingene betegnes, omskrives med samme Lyd saaledes, at det kommer til at betyde Gedebukkemænd, og de Kristne kaldes Djævlenes Sønner eller Gedebukkesvinenes Sønner.

1893 myrdedes de to unge svenske Missionærer Johanson og Wikholm i Byen Sungpu, nogle Mil øst for Hankow. Dette skete kun nogle Maaneder, før jeg kom til Byen. Der var drevet en stærk fremmedfjendsk Agitation i Forvejen. Medens jeg opholdt mig i Hankow, var der nær bleven Oprør engang; Sammenhængen var følgende: To af Nybygdens kinesiske Politibetjente havde sparket en ældre studerende Kineser i Underlivet, saa han var død deraf. Manden var nemlig indenfor Nybygdens Omraade gaaet ind paa en Spadseregang, som var forbeholdt Udlændingene alene. Politibetjentene har villet jage ham ud, den anden har protesteret, og saa er det endt paa denne sørgelige Maade. Den dødes Slægtninge forlangte de skyldiges Afstraffelse, og efter et Forhør saa den britiske Konsul sig nødsaget til at udlevere de to Politibetjente til de indfødte Myndigheder. Fulgt af en rasende Hob slæbte Jamenbetjentene dem saa ved Haarpisken hen ad Gaden til Byfogdens Jamen,

hvor de blev slaaede halv fordærvede. Var de ikke blevne udleverede, var der uden Tvivl bleven Optojer.

1895 slagtedes 10 Missionærer i Landsbyen Hua-shan, 20 Mil nord for Fu-dzov. De fleste af dem var Kvinder og Børn. Morderne hørte til en vegetarianst Forening. Øvrigheden syntes at have været uden Skyld i denne Bloddaad. 1899 var det atter galt i Sidt'nán. En Fristaremand ved Navn Y-mantje huserede slemt i lang Tid. Det gik som sædvanlig ud over Missionerne og de Kristne, dog led ogsaa mange Hedninger under dette Uvæsen.

Der kunde nævnes endnu flere Tilfælde af Opror og Tumulter (rettede mod Udlændingene), men disse Eksempler er tilstrækkelige til at vise, at der i en stor Del af Folket er en stærk fremmedfjendst Stemning, og endvidere at Optojerne jævnlig er ligefrem anstiftede af de styrende eller i det mindste, at de ser igennem Fingre dermed.

Naar man har villet give Missionærerne Hovedskylden for de mange Uroligheder i Kina, saa vidner det om Overfladiskhed og Mangel paa Kendskab til Forholdene. At det mest gaar ud over Missionærerne er ganske simpelt, fordi de som Regel lever ene og ubeskyttede inde i Landet. De er Civilisationens saavelsom Kristendommens Pionerer. Andre Udlændinge, som foretager Rejser inde i Landet, slipper lige saa lidt som Missionærerne for Overlast, naar de træffer at komme til en urolig Egn. For nogle Aar siden blev f. Eks. den tyske Rejsende, Dr. Wolff paa en Rejse i Hunan ilde medtaget, da han søgte at gaa i Land ved T'ang-sha. Men i Reglen holder Ikke-Missionærer sig klogelig borte fra Indlandet eller sørger for at faa en Troppeeskorte med. At det er Udlændingen som saadan, der vækker Forbitrelse, kan man let overbevise sig om ved at gaa en Tur i en større kinesisk By; Missionær eller Ikke-Missionær, hvis man er ukendt for Befolkningen, kan man være temmelig sikker paa at møde morke, truende Blikke og faa Skældsord efter sig. Dette erfarede jeg tit nok i Hankow Den gamle Missionær Griffith John og Missionslægen, Dr.

Gillison, som var kendt af Folk, mødte derimod ofte venlige Blikke og hørte Ord som: „Det er Lægen," eller „det er den gamle Præst; han er en god Mand" o. lign. Det samme har jeg da ogsaa erfaret i Dagushan.

En af Kinas bedste Mænd, Vicekongen Dzang-dzid-dung, er ingenlunde en Ven af Missionen, men han har dog saa megen Retfærdighedsfølelse, at han kan udtale sig om den paa følgende Maade: „De højere Klasser i Kina burde omhyggelig overveje Stillingen, de burde finde sig i den vesterlandske Religion, ligesom de finder sig i Buddhismen og Daoismen. Hvorfor skulde det skade os? Og fordi Konfucianismen, som den nu er, er ude af Stand til at løfte os ud af den nuværende Elendighed, hvorfor saa til Gengæld drive Spot med andre Religioner? Ikke alene er saadan en Fremgangsmaade unyttig, den er farlig. Thi Folket efterligner deres Herskere, Skurke og Pjalter tager Anledning til at volde Forstyrrelse mod Udlændingene og uden Grund gøre dem Skade og saaledes bedrøve vor Kejser. Udlændingene selv forbitres paa os, og Ulykken kommer over Landet. Hvorledes kan saadanne Folk kaldes fædrelandskærlige? . . . . En Vesterlænder, klædt i sit Lands Dragt, gaar igennem en By, straks saar han en Skare nysgerrige Mænd og Børn i Hælene paa sig, som snart begynder at sende Skældsord efter ham og kaster Sten paa ham. Hurtig samles en Pøbelhob, og hvem ved saa, hvad der kan ske. Hoben tænker ikke paa, om Manden er en Missionær eller ej, eller om han er en Europæer eller Amerikaner. Uden nogen som helst Grund bliver den ulykkelige Mand ofte mishandlet af Kineserne, som ikke ved, om han er en Toldbetjent, Raadgiver hos en Mandarin, en Rejsende eller en Prædikant. De behandles alle paa samme vanærende Maade. Dette er ren og stær Ulydighed mod Kejserens Befalinger*). Det er en Skam for et Par hundrede Kinesere at falde over en eller to forsvarsløse Udlændinge og angribe dem uden Spor af Grund . . .

*) Dzang-dzid-dung passer nøje paa at fremstille Sagen, som om Regeringen var helt uskyldig, hvilket jo langtfra altid er Tilfældet.

I langkjolede*), bebældede Konfucianister, det er eders Hverv og eders Pligt at undervise det uvidende Folk og ikke selv være Taaber, ellers vil Mændene fra hinsides Havet vrænge Mund ad eder bag eders Ryg."

Det er altsaa væsentlig som Udlændinge, Missionærerne hades og forfølges. Dog er det ikke den eneste Grund. Selve Kristendommen med dens Lære om den ene sande Gud og den eneste Frelser, Jesus Kristus, maa vække Vrede hos et Folk, og da navnlig den studerede Klasse, som sætter de gamle Vismænds Lære over alt andet, og som mener, at Konfucius er den største Vismand og Helgen i Verden. Kan nogen staa over Konfucius! Kan nogen anden Lære sammenlignes med hans! Nej! det er umuligt. En saadan Tanke finder ikke Rum i nogen Kineseres Hjærne. De kender maaske ikke stort til hans Skrifter, og de tænker rimeligvis slet ikke paa at følge hans Formaninger. Ikke desto mindre er det en fast og urokkelig Overbevisning hos enhver Kineser, at der er intet over og intet ved Siden af ham og hans Lære.

En Mand som Dzang-dzid-dung ser hen til de gamles Skrifter og formaner sit Folk til at studere og følge dem. Deri ser han bl. a. Redning for sit dybtsunkne Folk (han opfordrer dem dog ogsaa til at lære af Europæerne). Der er noget vemodigt i, at en saadan velmenende Mand endnu tror paa en Fornyelse fra de gamle Vismænd. For os synes det tydeligt, at Konfucius for længe siden er spillet fallit med Hensyn til at reise Folket.

At Kristendommen som den absolute Religion maa vække Uvilje er unndgaaeligt. De hedenske Skikke er paa mange Maader indvævede i Folkets Liv, og dem kan de Kristne jo ikke følge; navnlig det, at Kristendommen ikke kan have med Forfædredyrkelsen at gøre, er for mange en Anstødssten og Forargelsens Klippe.

---

*) De bedre Klasser i Kina gaar altid iført en lang, sid Kjortel.

Imidlertid er Kristendommen hidindtil paa de færreste Steder trængt saa dybt ind i Folket, at Hadet til den er bleven det første og væsentligste Moment i Hedenskabets Forhold til Missionen. Der er en anden Grund, som er mere fremtrædende, nemlig at man almindelig mistænker Missionærerne for at være politiske Agenter. Missionærerne er jo Kina paatvungne saavelsom alt andet udenlandsk. Landet er aabnet for dem ved Stormagternes Krige. Deres Ret til at være i Riget er sikret ved Fredstraktaterne. De staar ikke under Landets Love, men har deres egen Øvrighed, Konsuler og Gesandter. Dette medfører vel visse Fordele, men har ogsaa sine store Ulemper, idet Kineserne ikke forstaar deres upolitiske Stilling. De sporger mig saaledes ofte, om det ikke er den danske Konge, der har udsendt mig. Det er lige meget, hvor tit jeg svarer, at den danske Regering har ikke noget at gore med vor Mission, Spørgsmaalet kommer stadig igen. Ikke alene vi Udlændinge lider herunder, men ogsaa de indfødte Kristne. Naar en Kineser bliver indlemmet i Menigheden, betragtes han ikke længer som Kejserens tro Undersaat, han tvinges nu til at se hen til sit nye Samfund for Beskyttelse og Hjælp. Det er en vanskelig og uheldig Stilling, Missionen har i Kina. Den kan maaske ikke ændres, men vi maa dog undersøge, om det er helt uden Grund, Kineserne har dette Syn, om vi ikke selv har nogen Skyld.

Her maa jeg først omtale den moderne **katolske Mission.** Der er flere Omstændigheder, som virker Uvilje mod den: 1. Ved Fredsslutningen 1860 udvirkede Frankrig, at den katolske Mission skulde have de Grundstykker tilbage, som den havde ejet, før den blev forbudt i det 17. Aarhundrede, og som den Gang for en stor Del blev konfiskerede. Paa mange af disse Grunde var der opført Templer og andre offentlige Bygninger, nogle af dem var gaaet over paa andre Hænder; naar de skulde tilbagegives Katolikkerne, maatte det selvfølgelig give Anledning til megen Uvilje i Folket. 2. Det katolske Hierarki optræder ofte med Pomp og Pragt som Embedsmænd af Rang; naar de rejser, er det i Bærestol med mange Bærere ligesom

en kinesisk Mandarin — og modtages med Bøssestud og Kanonsalut. Dette kan hos Folket ikke andet end vække Forestillinger om, at de er noget mere end almindelige Mennesker. Dertil bidrager ogsaa, at de er vanskelig tilgængelige og lever et temmelig afsondret Liv uden at gaa omkring og præke for sor Folket, saaledes som de protestantiske Missionærer gor. I 1899 fik de tilmed indrommet offieiel Rang af den kinesiske Regering, Præsterne som Amtmænd og Biskopperne som Guvernører. Grunden til denne mærkelige Indrommelse angaves at være den at lette Ordningen af de mellem Kristne og Hedninger forekommende Stridigheder, idet Præsterne saa kunde forhandle umiddelbart med Mandarinerne uden at behøve at gaa til deres Konsuler. 3. Endelig optræder de katolske Missionærer, støttet paa Frankrigs Magt, jævnlig som Beskyttere af deres Kristne i tykt og tynd, ja ikke blot de dobte, men ogsaa Folk, som kun har faaet deres Navne indskrevne som „Tilhængere", anser man det for rigtigt at holde sin Haand over. Ofte benytter daarlige Personer sig heraf, de bliver Tilhængere kun for derved at unddrage sig Straf for deres Forbrydelser, eller de benytter sig af den Magt og Anseelse, de har faaet ved at være i Forbindelse med de „mægtige" Udlændinge, til at forurette deres hedenske Naboer. For ikke at tale om Præsten, en indfødt Evangelist alene kan ved at true med Frankrigs Magt og forevise Udlændingenes Visitkort, som han maaske uden Missionærens Vidende har tilvendt sig, udvirke meget hos Øvrigheden. Tit faar Præsten maaske slet ikke at vide, hvad hans undergivne gor af den Slags i hans Navn. Mandarinen har erfaret, hvor ubehageligt det kan blive, naar en Sag gaar til den franske Konsul eller Gesandt og afgiver derfor ofte Dom til Gunst for den Part, der har Udlændingen paa sin Side.

I Dagushan erfarede vi for nogle Aar siden noget i den Retning. En katolsk Præst fra Sju-jen blev indbudt til Byen, han blev modtaget med Fyrværkeri og Bøssestud, 70—80 Mennesker blev straks indskrevne som Tilhængere, et Hus blev

lejet til Kapel og en af Tilhængerne anbragt i Huset. Saa drog Præsten atter bort. Det hele kom saa pludselig; uden at der i Forvejen var prædiket eller gjort noget som helst andet af Katolikkerne, var der nu paa en Gang c. 80 Mennesker, som vilde „følge Læren". Man kom snart paa det rene med, at det var Haab om at faa Stotte i Retssager eller lignende, der havde drevet dem til at indbyde Præsten. Nogen Tid efter blev jeg hentet nd til en af disse Folk for at søge at redde ham fra Doden. Han havde taget Opium, fordi det var bleven opdaget, at han havde indsmuglet Varer og begaaet andre Mis-ligheder, idet han benyttede det franske Flag og den katolske Præsts Navn. Da det ikke gik længere, havde han taget Gift for at undgaa Straf. Den mest betroede Mand blandt Til-hængerne var en Mand ved Navn Wu-láo-san. Denne Mand viste sig senere at være en rigtig Skurk. I Boksertiden slog han ganske om og sluttede sig til Bokserne, og sammen med nogle Soldater pressede han Penge af en af vore Kristne.

Endnu et Træk fra Dagushan hidsættes: Tæt udenfor Byen boede der en Mand, som havde en Del Penge. Disse Penge havde han vanskeligt ved at holde paa; han var nemlig en svag Karakter, hvilket Folk benyttede sig af til at presse Penge af ham ved Retssager eller Trusel om Retssager. Denne Mand havde hort om, at det var godt at have Katolikkerne til Venner og sendte saa Bud efter en af deres betroede Mænd, en Kineser ved Navn Bo fra Sju-jen; han maatte afholde Bos Rejse-udgifter, gjorde et Gilde for ham og fik sit Navn indskreven som Tilhænger. Nu træffer det hverken værre eller bedre end, at Bokserbevægelsen et halvt Aars Tid efter begyndte, og skont den ikke var saa ondartet paa den Egn som mange andre Steder, kunde den dog nok bruges til at slaa Mont af. Den fornævnte Wu-láo-san tog et Par Boller med sig og fremstillede sig for hin svage Mand med Trusler om at melde ham som Katolik, hvis han ikke pungede ud til dem. Han turde ikke andet end give efter. Den ulykkelige Mand maatte saaledes af med Penge to Gange, først i Anledning af Indskrivningen hos Katolikkerne

for at faa Beskyttelse mod Udpresninger og nu atter, fordi han var bleven indskreven. Det var haardt nok.

At den katolske Mission viser Tilbøjelighed til at danne et „imperium in imperio" (d. v. s. en selvstændig politisk Magt indenfor Rigets Grænser) maa selvfølgelig vække de regerendes Forbitrelse. Men heller ikke alle **protestantiske Missioner** kan siges fri for at have fejlet paa dette Punkt. Ganske vist tror jeg, det hænder sjældent, at nogen Missionær med Vidende og Vilje gaar for vidt i den Retning. — Det kan her i denne Forbindelse nævnes, at protestantiske Missionærer afslog at modtage den Rang og Magt, som de katolske Missionærer opnaaede 1899, og som ogsaa blev tilbudt hine. De var imod at faa endog blot Skinnet af politisk Magt. — Men Forholdene kan drive ham videre, end han ønsker. Og det kan ikke undgaas, at urene Elementer nu og da optages i Menigheden. Saadanne Personer vil uden Missionærens Vidende kunne skaffe sig Fordele for Domstolene ved at beraabe sig paa, at han hører til den kristne Kirke. For at være retfærdige maa vi heller ikke glemme, at Missionen i Regelen staar overfor en vilkaarlig og uretfærdig Embedsstand, der er fuld af Fordom og maaske Had mod de Kristne. Der er mangfoldige Eksempler paa en Dommers Uretfærdighed overfor de Kristne. Det kan derfor være svært at overlade dem til at blive handlet med efter den hedenske Dommers Forgodtbefindende; vi forstaar, at Missionærens Hjerte bløder ved at se dem lide uretfærdigt, at at han nu og da maa føle sig tilskyndet til at gribe ind, naar de Kristne henvender sig til ham som deres eneste Haab mod Forfølgelser. Saafremt han her siger: „Det er Kinesere, det gælder, de er under deres Lands Love og Øvrighed og maa finde sig i at leve under de samme Kaar som deres Landsmænd, det vilde være Uret og skadeligt, at jeg som Udlænding greb ind" — saafremt han stiller sig paa dette Standpunkt, vil de indfødte Kristne saa ikke med en vis Ret kunne sige: „Hvorfor skal der være Forskel mellem dig og os? Hvis du blev overfaldet eller forfulgt, vilde du jo straks gaa til Mandarinen og, i Fald det

ikke hjalp, til din Konsul. Naar der er en Mulighed for, du kan hjælpe os ud af vor Knibe, hvorfor vil du saa ikke gøre det? Skal Kristne ikke dele lige Kaar med hverandre?" — Saafremt det maa erkendes, at der er noget berettiget heri, men Missionæren dog ikke vil gribe ind, saa fremstiller sig det Spørgsmaal: Skal han opgive sine eksterritoriale Rettigheder og paa den Maade tilvejebringe Lighed mellem de Kristne og sig? Skal han i et halvbarbarisk Land stille sig udenfor sin egen Øvrigheds Beskyttelse, helt under kinesisk Lov og Retter-gang med dens Vilkaarlighed, Tortur og meget andet? Det betyder ikke lidet for ham. Og selv om han ønsker det, *kan* han gøre det? Kan han uden at skade det heles Vel sætte sig selv udenfor de Love og Overenskomster, som bestaar mellem Kina og Udlandet?

Foruden Hensyn til hans personlige Sikkerhed er der flere andre Tilfælde, hvor der kan blive Spørgsmaal, om det er rigtigt at støtte sig paa sin egen Øvrighed eller ej. For Eksempel naar Mandarinerne lægger Hindringer i Vejen for at leje eller købe Hus og Grund til Station, bør Missionæren da gaa til sin Konsul i Tilfælde af, at de kinesiske Embedsmænd viser sig haardnakkede? Eller naar Missionens Ejendom er bleven ødelagt ved et Oplob eller Opror, er det da ikke rigtigt at kræve en Erstatning af Regeringen, som har forsømt sin Pligt at beskytte Missionens Ejendom? Sæt, at han saavel med Hen-syn til den personlige Sikkerhed som i alle andre Henseender giver sig ind under den kinesiske Øvrighed, vil det ikke føre til en fuldstændig Retsusikkerhed ikke alene for ham, men ogsaa for enhver anden Udlænding, som maatte befinde sig inde i Landet langt fra Kanonbaadene? Vil den Stat, hvoraf han er Borger, finde sig heri? Næppe! Sæt, at Missionærerne ustraffet kunde plyndres, ihjelslaas o. s. v., maatte Staten saa ikke *for sin egen Skyld* gribe ind og forlange af den kinesiske Regering, at den skulde straffe de skyldige? Den engelske Regering f. Eks. har netop flere Gange gjort dette, naar der var sket Overfald og Mord paa Missionærer af Kina Indland Missionen, uden

at denne Missjon selv havde paakaldt Statsmagtens Indgriben. Men hvis Missionæren selv ikke vil eller kan stille sig udenfor al Beskyttelse fra de med Kina bestaaende Traktater, kan han saa kræve, at hans Brødre, de indfødte Kristne, skal finde sig i alt, naar der dog i Følge de samme Traktater indrømmes dem fri Religionsøvelse*)?

Spørgsmaalet er ikke saa helt let at afgøre. Der er forskellige Anskuelser blandt protestantiske Missionærer om denne Sag. Her skal nævnes to af de Veje, der kan gaas.

1. At bruge de Rettigheder vi som Udlændinge har; i Tilfælde af, at de kinesiske Myndigheder ikke vil yde os Retfærdighed, da gaa til vore Konsuler og Gesandter. Naar Paulus i Romerbrevet 13 formaner til at lyde Øvrigheden, saa er det netop ogsaa det, vi gør, nemlig vor egen retmæssige Øvrighed, og vi gør endvidere vort til, at Lovene, d. v. s. Traktaterne med Kina, overholdes, ogsaa naar det drejer sig om den Lov, der beskytter de indfødte Kristne. Paa dette Standpunkt stiller sig den gamle Griffith John, Dr. theol., i Hankow. Han mener, at Kineserne paa denne Maade netop lærer at agte os for vor Retfærdighed, idet vi aldrig kræver mere, end hvad der er Ret og rigtigt.

2. Den anden Vej er kun at gaa til de kinesiske, ikke til de udenlandske, altsaa at opnaa saa meget eller saa lidt, man nu kan, ved Henvendelse alene til den stedlige Øvrighed. „Vi ønsker ikke at ophæve Lovene, men vi giver frivillig Afkald paa vor Ret, fordi vi dermed mener at fremme Missionens Sag." Saaledes stiller sig Kina Indland Missionen. Dog har de ikke i den Grad sat sig udenfor Traktatrettighederne, at de ikke i enkelte meget sjældne Tilfælde skulde kunne gøre Brug af dem. Og deres Ret i det hele til at opholde sig i Landet og forkynde Evangeliet hviler jo paa Traktaterne. Man kunde derfor indvende mod deres Standpunkt, at det er inkonsekvent. I hvert Fald kan vi ikke bryde Staven over de Missionærer, som

*) Sml. de Side 21 citerede Traktatbestemmelser om denne Sag

under de forhaandenværende Forhold i visse Tilfælde gør Brug af deres Eksterritorialret, men vel over Misbrugen deraf. Hvilke Grundsætninger man end har, en given Ting er det, at man bør formane den kristne Menighed til Ærbødighed for og Lydighed mod Øvrigheden og Kejseren, selv om de Styrende ofte er uretfærdige og vilkaarlige. Endvidere bør man med Hensyn til at gribe ind for at beskytte de Kristne mod Forfølgelser iagttage den største Forsigtighed og kun gøre det i yderste Nødsfald. Beklageligt er det, hvis Missionærerne og de Kristne selv giver *grundet* Anledning til Misfornøjelse hos Hedningerne.

De udenlandske Nybyggder, Handelen m. m.

Opiumshandelen er tidligere omtalt. Den er til liden Ære for Udlændingene. Betegnende er det ogsaa, at de engelske Opiumskøbmænd i Begyndelsen paa alle Maader søgte at hindre Indførelsen af det udenlandske Toldvæsen i de aabne Havne (under den kinesiske Regering). De mente formodentlig at have friere Hænder til deres daarlige Trafik uden europæisk Tilsyn. En anden forkastelig Trafik, som maaske er mindre kendt, er **Kulihandelen**. Efter Midten af Aarhundredet drevés der i en Snes Aar en Forretning med kinesiske Arbejdere (Kulier), som sendtes hovedsagelig til Peru og Kuba for at gøre Arbejde paa Plantagerne dèr. Det var især den portugisiske Besiddelse Macao, der var Udgangspunktet for denne „Handel". De fleste Kulier pantsatte deres Frihed frivillig, men en stor Del blev „pressede", ligesom man i gamle Dage pressede Folk til Orlogs. Indfødte Mennesketyve fangede dem og solgte dem til de udenlandske Eksportører. Hele Landsdele holdtes i en Tilstand af Opskræmthed ved deres Voldsgerninger, saa at alle Udlændinge stod i Fare for at lide Overlast paa Grund af deres formodede Meddelagtighed i den daarlige Trafik. Naar man havde sikret sig Ofret, stod der tilbage at faa hans Sam-

tykke til at gaa om Bord. Hermed gik det saaledes til*): Kulierne sagdes frivillig at indgaa Kontrakten. Men ved Døren til Barakkerne stod to Portugisere hver med en tung Knippel, og at gaa ud derfra var forbunden med Fare for Kuliens Liv. Overenskomsten blev indgaaet paa følgende Maade: Arbejderne blev førte frem i Række, Kontrakten oplæstes i en Fart af en Portugiser for en Kulie, som sandsynligvis ikke forstod et Ord af det. Derpaa greb man hans Haand og tvang ham til med Tommelfingeren at sætte et Aftryk paa Papiret. Dette var den „frivillige" Underskrivning af Kontrakten.

Der afsendtes hele Skibsladninger, og ved Sejladsen over det stille Hav gentoges Rædslerne fra Negerslavernes Overførsel fra Afrika til Amerika. Kineserne fandt sig ikke saa taalmodig i den grusomme Behandling som Negrene. Jævnlig gjorde de Mytteri og ihjelslog det hvide Mandskab eller satte Ild paa Skibet eller borede det i Sænk enten af Hævn eller af Fortvivlelse. Fra amerikansk Kilde haves følgende Beretning: „Det amerikanske Skib „Waverley", ladet med Kulier, sejlede ind til Manillas Havn. Nogle af Kineserne anmodede om at maatte gaa i Land. Der opstod en Strid, hvorved en Kineser blev skudt, og de øvrige blev tvungne ned i Lasten og Lugerne gjort faste. De aabnedes ikke før næste Morgen. Da fandtes 251 Kulier døde. Ved nogle Optøjer paa et italiensk Skib, „Canavero", blev Kulierne ligeledes drevne nedenunder; men da de ikke vilde omkomme ved Kvælning, stak de Ild paa Skibet. Mandskabet undslap i Baade, og Skibet med sin Ladning af menneskelige Væsener fortæredes af Luerne." — Disse Tilfælde var ikke Undtagelser. Den kinesiske Regering havde den Grundsætning, at de af dens Undersaatter, som frivillig forlod „Midtens Blomsterrige" (Kina), havde dermed forspildt deres Krav paa Beskyttelse, og at hvad der end timedes dem, saa vedkom det ikke Regeringen i Peking. Den tog sig derfor ikke videre af dette Kulispørgsmaal; men til sidst blev der dog sat en Stopper for denne skændige Trafik.'

*) Martin: „A cycle of Cathay".

Det er tidligere omtalt, hvorledes de første Udlændinge, Handels- og Søfolk, som kom til Kina, tit opførte sig skammeligt overfor Landets Indbyggere. Endnu den Dag i Dag hænder det navnlig i Traktathavnene, hvor Udlændinge er Herrer, at de Indfødte behandles med stor Raahed og Hensynsløshed. Dette sætter naturligvis ondt Blod, og der er maaske noget sandt i, naar det siges, at saadanne ilde behandlede Kinesere, naar de vender tilbage til deres Hjemstavn, hævner sig paa de uskyldige Missionærer. Dog bliver saadan raa Behandling af Landets Børn vistnok sjældnere og sjældnere. Der er jo Ret at faa for Kineserne ved de blandede Domstole. Vi maa heller ikke glemme, at det i mange Tilfælde lige saa meget er deres egen Skyld, naar de faar en grov Behandling — f. Eks. ved deres Uforskammethed eller deres Uærlighed og Underfundighed, hvilket ophidser Udlændingene. Deres Nysgerrighed, naar man er paa Rejse, er ogsaa en Plage. Det er ganske naturligt, at Kineserne vil se paa den Fremmede og lige saa naturligt, at han somme Tider bliver rasende over altid at blive begloet. De to Raeers saare forskellige Tankegang og Sædvaner volder tit Sammenstødene.

Europæerne bruger næsten udelukkende kinesiske Tjenestefolk. Her er rig Anledning til Sammenstød. De er billige, men de udretter rigtignok heller ikke mere end en Tredjedel af, hvad en dygtig Tjenestepige herhjemme kan gøre. De fleste Udlændinge har en Kok, en „Boy" og en Kuli, og velhavende Folk har mange flere Tjenestefolk. Boy'en gør Fyldest som Stuepige og Opvarter ved Bordet, Kulien virker som Gaardskarl og lignende. Det eneste kvindelige Tyende, der haves, er Barnepigen. Hun er imidlertid ikke Pige, men Kone. Det er efter kinesiske Begreber ikke sømmeligt for en ung Pige at tjene ude af Huset. Det er særdeles vanskeligt at faa ordentligt Tyende i Traktatbyerne. Ofte er det vel de daarligste Karakterer, som giver sig i Tjeneste hos Udlændingene, og de bliver i Regelen ikke bedre ved at være i hans Hus. Det er Regel, at Kokken tager sig visse Procenter af alt, hvad han køber ind til Bordet,

og Rapserier er meget almindelige. Det første Tyende, vi havde, stjal 80 Dollars fra os; det blev ikke den sidste, der stjal fra os. Medens de i Almindelighed viser et smilende Ansigt, saa hænder det, at de tilsyneladende uden videre Anledning geraader i et ubændigt Raseri. I Newchwang havde vi en Mandsjukone til at passe vore Børn. Medens vi om Sommeren var paa Besøg i Tjifu, blev hun engang aldeles ude af sig selv, fo'r løs paa mig ude i Gaarden, saa jeg havde Moje med at holde hende fra Livet. Til sidst fik hun fat i min dyre Beholderpen, som var faldet fra mig i Kampens Hede, og knækkede den midt over for at hævne sig. Bag efter løb hun hen til Konsulen og anklagede mig for at have givet hende for lidt Penge ved Afregningen. Det fik hun dog intet ud af, da det kunde godtgøres, at jeg havde endog givet hende mere, end der tilkom hende.

Udlændingen og Kineseren forstaar ikke hinanden. Hvad den ene anser for at være af største Betydning, regner den anden for intet og omvendt. Udlændingen sætter Pris paa Hurtighed og Nøjagtighed, hvilke Egenskaber ikke hører til Kinesernes stærke Side. Kineserne undrer sig over Udlændingens Utaalmodighed og Pirrelighed. I de Hjem, hvor Kristus ikke har noget at sige, gøres der selvfølgelig intet Forsøg paa at forstaa hinanden og rette sig efter hinanden. Saa meget værre er Tilstanden. Talrige Misforstaaelser avles ogsaa paa Grund af Ukendskab til hinandens Sprog. Det sædvanlige Bindeled mellem Udlænding og Kineser i de aabne Havne er et Slags fordærvet Engelsk, kaldet „Pigeon Engelsk". Det er et temmelig ufuldkomment Bindeled. Dog skal det ikke nægtes, at der findes adskillige Eksempler paa et godt Forhold mellem Husbond og Tyende.

Af de i Kina boende Udlændinge er der desværre kun altfor mange, som mener at kunne leve, som de vil. De mange ugifte Mænd lever som Regel et daarligt Liv i Drikkeri og Usædelighed. Særlig japanesiske Koncubiner er det meget almindeligt at træffe i Huset hos saadanne Mænd. De er

fremmede for det Samfund, de er iblandt; Hensynet til Slægt og Venner binder dem ikke. De havde maaske ikke stort at gøre med Kristendommen, inden de forlod Hjemlandet, og herude, hvor de er ukendte, slaar de sig helt løs. Forfaldne Subjekter er ingen Undtagelse. Hvor var det godt, om vi kunde faa alvorlig troende og energiske unge Mænd til Kinas Havnebyer, som kunde give Hedningerne et godt Eksempel. Imidlertid er det ikke min Mening at paastaa, at alle Ikke-Missionærer er forfaldne, daarlige Folk, nej, langtfra. Der er mange agtværdige Mennesker, og som ogsaa kommer godt ud af det med de Indfødte. Købmænd er der mange af, og Kineserne er Handelsfolk om en Hals. De har et aabent Øje for, hvor der kan tjenes Penge, og vil gerne gøre Forretninger med Udlændingene.

Ogsaa ved Handelen og Omsætningen med Udlandet aabnes Kina mere og mere for den øvrige Verden. Den kinesiske Købmands- og Haandværkerstand hører til den Klasse, som er den behageligste at have med at gøre for Udlændingene, den er vist ogsaa gennemsnitlig den mest oplyste og fordomsfri i Kina. Den kristne Menighed har mange Købmænd og Haandværkere i sin Midte.

Kinas Frembringelser, Silke, navnlig Raasilke, Te, Huder, Nipsgenstande og meget andet udføres fra Landet, og udenlandske Varer indføres i større og større Mængde. Der er vel snart ikke det Sted i de 18 Provinser, hvor man ikke finder Petroleum, Tændstikker og maskinvævet Lærred og Bomuldstøj. I Daguhan har Petroleum næsten helt fortrængt den tidligere brugte Bonneolie, ligeledes foretrækkes det fra Japan og England indførte Bomuldstøj for det hjemmevævede Stof, og japanesiske Tændstikker har gjort Fyrstaalet overflødig. Der indføres endvidere en Mængde amerikansk Mel, og selv saadan en Vare som henkogt Mælk i Daaser begynder at finde Vej ind i Landet. (Kineserne malker ikke Køerne, de bruges kun som Trækdyr). Det er rigtignok ofte de daarligste Kvaliteter, man prakker dem paa, de forstaar sig jo ikke paa Mælk. Den

indførte Daasemælk bruges for en Del til de smaa Børn, naar Moderens Mælk slaar feil. I forbigaaende bemærket: Mon ikke her var noget at gøre for Danmark? Der indføres Ol og Smør til Udlændingenes Brug fra Danmark, men ikke Mælk. Den kommer vistnok hovedsagelig fra Amerika.

Handelen udvider sig, og det bidrager til at bringe Kineserne ud af deres tidligere Affondrethed. Men paa den anden Side vækkes herved en skjult Misfornøielse og Forbitrelse i store Dele af Befolkningen. De mange smaa Væve rundt om i Hytterne standser af Mangel paa Afsætning for det hjemmelavede Produkt. Det udenlandske Lærred er baade billigere og bedre. Ligesaa gaar det med andre Produkter. Endvidere begynder Dampskibe at fortrænge den klodsede Djunke og Jernbaner Trilleboren og den tohjulede Rumlekasse, trukken af Muler. Derved bliver en Mængde Mennesker brødløse. „Det er disse forbandede Udlændinges Skyld med deres nymodens Opfindelser, som ingen kendte noget til i gamle Dage og levede lykkeligt og fredeligt," lyder det at lyde fra de tusinde smaa Hjem. De Fremmede faar Broderparten af Uviljen i Anledning af den ny Tingenes Tilstand.

Vi ser saaledes, der er Aarsager nok til et daarligt Forhold mellem Kina og Udlandet. Vi kan maaske samle disse Aarsager under følgende Hovedpunkter:

1. **Racehadet.** Mongolerne og Mandjurerne kunde gøre sig til Herrer i Kina, uden at der blev vedvarende Had mellem Herskerne og de undertvungne. De stod jo omtrent paa lige Udviklingstrin og blandede sig forholdsvis snart sammen. Ikke saaledes med den hvide Race. Den ser ned paa de gule som et laverestaaende Folk. Det kan de ikke taale. Flere Gange har det været paa Tale at dele Riget mellem Stormagterne. Det er aldrig bleven til noget. De hvide *kunde* maaske heller ikke regere Landet. Den gule Race er kraftigere end Folkene i Afrika og Indien, den er mere ensartet og har samme Skriftsprog.

Mærkeligt er det at se, hvorledes Kina nærmer sig Japan — til Trods for Krigen 1894—95 og til Trods for Japane-

sernes Deltagelse med de andre Magter i Felttoget 1900—01. Kinas unge Mænd sendes nu fortrinsvis til Japan for at gaa i Skole hos denne unge Nation, ligesaa tales der om at ansætte japanesiske Professorer ved de højere Skoler, man er ved at oprette, og om at bruge japanesiske Officerer til at indøve Tropperne. Det ser undertiden ud, som om Kina ser hen til Japan for Støtte mod den overmægtige hvide Race. Japanerne hører jo til den mongolske Race og maa staa Kineserne nærmere end Europæerne.

2. **Kinesernes Uvidenhed og Hovmod.** De havde i Aarhundreder levet afsondret fra den øvrige Verden og haft nok i sig selv i alle Henseender. „Dzung-guo", d. v. s. Midtens Rige, som de kalder deres Land, var det eneste store Rige værd at nævne i Verden. Deres Vismænd og Herskere, deres Dannelse og Kultur maatte alle se op til. Alle andre Folk var Barbarer. Saadan var deres Tanker. Efterhaanden er de blevne vakte op af denne Drøm og bleven nødt til i det mindste at indrømme „Barbarernes" Overlegenhed i Vaabenmagt og mekaniske Færdigheder. Men endnu staar Kinas aandelige Overlegenhed fast for dem. Og jeg tvivler ikke om, at de allerfleste selv nu, hvis de havde Valget, vilde stemme for, at al Handel og Samkvem med Udlandet ophørte, og at alle de Fremmede uden Undtagelse forlod Landet, saa at Kina fik Lov at passe sig selv ligesom i gamle Dage. Bokseroproret var utvivlsomt et ærlig ment Forsøg i den Retning.

3. **Krigene,** som Kina har ført med Stormagterne, og de mange Overgreb, som disse har begaaet, idet de nu og da har bemægtiget sig Dele af Riget.

4. **Eksterritorialiteten** og alt det, der følger med den.

5. **Den kristne Religions Udbredelse.**

6. **Overtroen** og den fremmedfjendske Propaganda.

Den Mening er f. Eks. udbredt, at ethvert større Foretagende, saasom Bygningen af en Domkirke, grundfæstes ved at begrave et levende Barn derunder, ligeledes, at Europæerne begraver Børn under Jernbanesvellerne for at gøre Banen fast.

Denne Foreſtilling er ikke noget fremmed for Kineſerne; i et af deres gamle Sagn fortælles det, hvorledes der, da Bygningen af den ſtore Mur ſkulde paabegyndes, blev lagt Grund med et levende Menneſke*).

Under Bokseroproret udbredtes og troedes almindelig det

*) Sagnet herom lyder ſaaledes:
Da Kejſer Tjin-ſhid (c. 221 f. Kr.) paabegyndte Bygningen af den ſtore Mur, mente han, det vilde være heldigt at faa 10,000 Mennesker levende begravet under Grunden, ſaa vilde Muren blive ſaa ſtærk, at den kunde holde 10,000 Aar. Dette ſkulde være ſom et Slags Offer til Guderne. Da det imidlertid kunde have ſin Vanſkelighed at ſkaffe ſaa mange Mennesker til dette Brug, fandt man paa, at man kunde ſnyde Guderne ved at finde en Mand, ſom havde Navnet „Wan“ (= 10,000) og begrave ham under Grunden. Efter nogen Tid blev en ſaadan Mand da funden. Han var forlovet med en ſkøn og dydig Pige og ſkulde juſt have Bryllup, da han blev bortført til ſin ſtrækkelige Beſtemmelſe. Pigen kunde ikke glemme ham og drog ud for at opſøge ham. Ledet af Vildgæſſene kom hun til Shang-haj-guán, hvor Muren begynder. Gæſſene fløj nemlig henimod det Sted, hvor de fandt Føde i Affaldet fra de mange Arbejdere, ſom var ſamlede dèr for at opføre Muren. Det var de undertvungne Folkeſlag, Kejſeren tvang til at udføre dette Arbejde. 150,000 Mand var inddelt i 3 Skifter paa 50,000, ſom arbejdede hver 8 Timer i Døgnet, ſaaledes altſaa, at 50,000 Mand uafbrudt var i Virkſomhed. Paa Grund af ſin Skønhed fik hun mange Giftermaalstilbud af de dèr forſamlede Høvdinger, ſom havde Opſyn med Arbejdet, ja, Kejſeren ſelv tilbød hende ſin Haand. Men hun afſlog alle Tilbud, idet hun ſagde, at hun ſøgte efter ſin trolovede. Fortvivlet over hendes Modſtand aabenbarede Kejſeren hende tilſidſt, hvad der var bleven af hendes Fæſtemand. Ved at høre dette græd hun først heftigt og ſagde derpaa til Herſkeren: „Hvis du vil gøre „Wan“ til en Gud og bygge ham et Tempel paa Øen ud til Shang-haj-guán og en Bro over til den, ſaa vil jeg ægte dig. Dette lovede Kejſeren. Efter 3 Aars Forløb var Templet og Broen fuldført, og han indbød hende til at komme og ſe. Medens han nu ſtod med hende paa Broen og viſte hende den ſkønne Bygning, benyttede hun Lejligheden og ſtyrtede ſig i Vandet med det Udraab: „Jeg kommer!“ og forenedes ſaaledes med ſin døde Fæſtemand.

Rygte, at alle de Svinehaar, som Udlændingene plejede at opkøbe, forvandlede de til Fluer og Myg, som skulde plage Kineserne. Det er for omtalt, hvor overbevist de er om Udlændingenes Færdighed i at fange Børn, og at de udgraver deres Øjne og Hjerter til at lave Medicin af. Det er dem ingen underlig Tanke, at der skulde kunne laves Medicin af saadant Materiale. De har selv mange mærkelige Medikamenter, saasom tørrede Tusindben og lign. Engang havde man fanget en Hjort og ført den til Dagushan, hvor den blev anbragt i en Gaard. Da jeg en Dag var henne at se paa Dyret, spurgte jeg, hvad de vilde bruge den til. Der blev svaret, at under Hornene fandtes et særdeles dyrebart Lægemiddel, nemlig de to smaa, blodrige Udvækster, som bliver tilbage, naar Hornene falder af. Disse afskæres og sælges for mange Penge. De anses for et særdeles kraftigt Medikament, som endog virker til at forlænge Livet. Og angaaende Forestillingen om at Øjne bruges til Medicin, har Kineserne et Sagn om Barmhjertighedens Gudinde „Guán-jin“: Da hendes Forældre var blevne syge og sendte hende Bud herom, lod hun sine Øjne udstikke, for at der kunde blive lavet Medicin deraf til Forældrene. De Uhyrligheder, der udspredes og tros om Udlændingene, har altsaa deres Ligheds punkter hos Kineserne selv. Vi forstaar saaledes bedre, hvorledes de har kunnet finde paa at beskylde Europæerne for disse Gerninger. Her skal endnu meddeles et Træk, som Missionær Olesen fra Sju-jen er Hjemmelsmand for; det findes gengivet i „Dansk Missionsblad“ for 12. November 1900. Det drejer sig om en Samtale mellem Jang, en stor Dreng, som havde tjent Olesens som Kok, og Hov, en rig Mands Søn, som engang havde besøgt Missionærerne. Den førtes saaledes:

Hov: Du følger jo de Fremmede?

Jang: Nej, det gør jeg ikke; jeg er ikke kristen.

H.: Gav du mig ikke Te sidste Vinter?

J.: Jo, men hvorfor det?

H.: Det var slet gjort!

J.: Hvorledes forstaas det?

H.: Hvor var den Te købt?

J.: I Lis Butik.

H.: Der var Medicin i Teen.

J.: Snak, hvor kan du finde paa sligt?

H.: Tal ikke om det, jeg véd det aldeles bestemt.

J.: Ja, men jeg véd aldeles bestemt, at der var ingen Medicin deri; jeg tog selv Tebladene fra Daasen og lagde dem i Tepotten, kogte Vand og skænkede derpaa.

H.: Dit Fæ! Kan du ikke forstaa, at Medicinen tidligere var blandet sammen med Tebladene?

J.: Men hvoraf stonner du, der var Medicin i Teen?

H.: Jo, thi kort efter at jeg havde været hos jer, kom den Tanke op i mig, at jeg ogsaa kunde have Lyst til at „følge Læren", og hvorledes kunde jeg faa slige Tanker, hvis der ikke havde været noget i Vejen med Teen?

Endelig skal omtales noget, som Udlændingene let kommer til at støde an imod, nemlig „Fong-shuej", d. v. s. Vind og Vand. Denne hemmelighedsfulde Magt spiller en stor Rolle i Kina. Udlændingene forstyrrer den ved deres Opmaalinger, ved Aabningen af Miner, Jernbaner og meget andet.

7. Handelsomsætningen og de udenlandske Opfindelser. Indførelsen af udenlandske Varer forstyrrer den gamle Tingenes Tilstand, ligesaa Jernbaner, Dampskibe ete.

8. Opium. Selve Navnet betegner, at den er kommen fra de Fremmede. Den kaldes nemlig almindelig: „Jang-jen", d. v. s. udenlandsk Tobak. Kineserne selv betragter den som et stort Onde, ikke engang Opiumsrygerne undskylder Lasten. En af Kinas bedste Mænd, Vicekongen Dzang-dzid-dung, udtaler sig i stærke Udtryk mod Opiumsrygningen*): „O, hvilken Sorg og Ødelæggelse den (Opium'en) har ført over Kina! For 100 Aar siden**) kom denne Forbandelse over os, mere for-

*) Efter hans Bog: „Formaning til at lære."

**) I Slutn. af det 18. Aarh. begyndte Kineserne at ryge Opium.

tærende og dødelig i sine Virkninger end den store Oversvømmelse eller de vilde Dyr, thi Vandet sank efter 9 Aars Forløb, og det var kun paa et enkelt Sted, de vilde Dyr sønderrev Folk. Opium=en har bredt sig med frygtelig Hurtighed og hjertesønderende Følger over Landet. Millioner og atter Millioner er slaaede til Jorden af denne Pest. For Øjeblikket farer den frem som en Præriebrand. Paa sin hurtige Vej spreder den Død og Ødelæggelse overalt; den ødelægger Sjæl saavel som Legeme, og den fortærer sit Offers Kraft og gør ham ude af Stand til at udføre sit daglige Arbejde ordentligt. Lasten opslugter den elendige Uslings Midler og bringer ham til Fattigdom, Ufrugtbarhed og Affældighed. Med mindre der snart bliver gjort noget for at standse denne skrækkelige Svøbe, vil det kinesiske Folk blive til Satyrer og Djævle. Saaledes er Landets Tilstand for Øjeblikket." Til Slutning siger han: „Folket kunde maaske reddes, hvis Konfucius og Mencius stod op fra de døde for at lære det rigtigt at skamme sig („den rette Skamfølelse"). Dette vilde uden Tvivl være Begyndelsen til Omvendelse fra Opium i Kina."

Vi Missionærer ser jo Dag for Dag, Aar for Aar de ødelæggende Virkninger af Opiumsrygningen. Der er den betydningsfulde Forskel mellem Spiritus og Opium, at den maadeholdne Nydelse af Spiritus ikke behøver at blive *en faftgroet Vane*, medens Opiumen, selv om den ryges i smaa Portioner, *hurtig* gør Rygeren til *Slave*, saa at det bliver forbunden med stor Vanskelighed og Smerte at aflægge Vanen. Det virker ikke ens paa alle. Nogle svækkes hurtigere, andre langsommere. Enkelte kan vel endog ryge i mange Aar, uden at der tilsyneladende viser sig skadelige Følger; før eller senere vil de dog vise sig. Det vil for en Del afhænge af de Forhold, Rygeren lever under, om han faar ordentlig Kost og har sit regelmæssige Arbejde. Ikke sjælden har jeg set disse elendige, udtærede Stakler, som betegner Opiumsslaverne paa det sidste Stadium. Hvad kan vi svare, naar Kineserne siger til os: „Det er eder, vi kan takke derfor." Det er jo til Dels sandt. Vel har Englæn=

derne ikke oprindelig indført Opium'en, ej heller har de lært Kineserne at ryge den. Men ved at bringe Varen i store Mængder til Landets Kyster fremmede de dens Udbredelse umaadelig, og den Gang den kinesiske Regering gjorde alvorlige Forsøg paa at udrydde Ondet ved at forbyde Handelen, tvang de Kina til at fortsætte Handelen. Missionærerne gør, hvad de kan for at modarbejde Opiumsrygningen. Der prædikes imod den, og der oprettes Opiumsasyler for dem, som ønsker at blive af med deres Last. Nu og da reddes en, men det er som en Draabe mod Havet.

Det vil fremgaa af det foregaaende, at der til Stadighed har været Aarsager nok til, at Hadet mod Udlændingene skulde bryde ud i lyse Luer. Bokseroproret kan kun for en Del betragtes som et enkeltstaaende Fænomen. Det er væsentlig kun Fortsættelsen af den allerede begyndte Bevægelse, der er Slutstenen i den Række af Tumulter og Oprør, hvorom vi har hørt. Som særlige Grunde til, at Kinesernes Had til de Fremmede gav sig et saa voldsomt Udslag, som det skete i Bokserbevægelsen, og at Udbruddet kom netop Aaret 1900, kan nævnes 1) store Oversvømmelser af den gule Flod og Misvækst og Hungersnød i flere af de nordlige Provinser. Naar Folket tvinges fra Hus og Hjem af Vandet, og naar Sulten gnaver deres Indvolde, drives de lettere til fortvivlede Handlinger. Desuden fik Udlændingene jo Skylden for Misvæksten, som var en Følge af langvarig Tørke. 2) Endvidere traf det sig, at Aaret 1900, Kejser Guang-sjys 26. Regeringsaar, havde tvende 8de Maaneder*), hvilken Omstændighed Kineserne anser for højst uheldsvangert. Det var forudsagt, at der vilde ske noget overordentligt det Aar. Kineserne ventede det værste, Krig, Dyrtid etc.

*) Kinesernes Kalender retter sig efter Maanen (ikke efter Solen som vor), hvoraf Følgen bliver, at Aaret bliver for kort. Der maa da for at bøde herpaa to Gange i hvert 5-Aar indsættes en Maaned. Saaledes bliver der altsaa 13 Maaneder i det Aar. I Regten bliver der to 3die ell. to 5te Maaneder i et saadant Aar; men i 1900 blev det to 8de Maaneder.

De vilde rimeligvis ligefrem være blevne skuffede (!), hvis der ikke var sket noget. Det er derfor ikke tilfældigt, at Aaret 1900 blev et Mærkeaar i Kinas Historie.

Bokserne.

I Slutningen af Juni 1900 hjemsendte jeg følgende Brev*):

I-ho-tjyan.

Disse tre Ord er i denne Tid paa alles Læber. Oversat paa Dansk vil de lyde omtrent saaledes: „Den fædrelandskærlige Samstemnings (Harmonis) Næve" eller, som det ogsaa kan gengives: „Den kongetro (loyale) Freds Næve". Det er Navnet paa en Forening eller Sekt, som har det tydelig udtalte Formaal at udrydde eller bortjage alle Udlændinge og deres Tilhængere, d. v. s. de indfødte Kristne. Englænderne kalder dem „the boxers", d. v. s. Bokserne. De driver visse Legemsøvelser, saasom Springen, Fægten med Arme og Ben og krampagtige Legemsvridninger. Selv siger de sig at være usaarlige for Kugler og Sværd — og bare ved at se paa en Ting kan de faa den til at forsvinde. Det fortælles f. Eks. her, at de ved deres Kunster har faaet ikke mindre end 60 udenlandske Krigsskibe til at synke i et Øjeblik. Sekten begyndte for et Aars Tid siden at vise sig i Shandung. Den bredte sig over det meste af Landsdelen. Dens Medlemmer udmærkede sig ved at forfølge navnlig de indfødte Kristne, men ogsaa andre fredelige Folk, særlig Velhavere gik det ud over. Nogle blev gjorte ejendoms- og hjemløse, andre blev slaaede ihjel.

Bokserne fik uhindret Lov til at øve deres Ugerninger. Guvernøren, Y-sjen, beskyttede dem ligefrem. Efterhaanden blev

*) Se Dansk Missionsblad for 1900, Nr. 26.

de dristigere, og sidste Vinter myrdede de en engelsk Missionær, Brooks, som hørte til „Selskabet for Evangeliets Udbredelse" (S. P. G.). Bevægelsen bredte sig til Dzid-li (Chi-li), den Landsdel, hvori Peking ligger.

For nylig kom det til et Udbrud mellem Tientsin og Peking, en Mængde Kristne og adskillige Udlændinge, hvoriblandt to Missionærer, ogsaa af S. P. G., blev myrdede. En Flok paa c. 30 belgiske og franske Jernbaneingeniører, hvoraf nogle havde deres Koner og Børn med, lykkedes det under uafladelig Kamp og mange Lidelser at bane sig Vej til Tientsin. Fire af dem omkom under Vejs, og flere var blevne saarede. Hele Provinsen er i Opror. Den kinesiske Regering og de kinesiske Tropper gør fælles Sag med Bokserne. En Del af Jernvejen mellem Tientsin og Peking er opbrudt og Telegrafen overskaaren. Der er Fare for Europæernes Liv i Hovedstaden."

C. Bolwig.

Bokserne øvede sig paa den Tid forskellige Steder i Dagushan, navnlig i Kasernegaarden. De vilde dog næppe have faaet nogen stor Indflydelse i Byen, hvis ikke Kina var kommen i Krig med Stormagterne. Andet Steds var Bevægelsen langt mere voldsom. Efter Dr. theol. Ross i Mukden hidsættes følgende om Bokserne*): „De blev indviede, en underordnet af en overordnet, f. Eks. en Discipel af sin Lærer, en Lærling af sin Mester o. s. v. . . . . Hver Aften drev Bokserne deres Øvelser. Begynderen maa stille sig med Ansigtet mod Sydøst. Spidserne af Pege- og Tommelfinger sættes sammen, saa at de danner en Cirkel. De andre Fingre klemmes sammen ovenpaa hinanden henimod Pegefingeren. Igennem denne Cirkel skal han se, en Haand for hvert Øje, men Øjnene er lukkede. Indvieren hvisker nu i Øret paa Begynderen: „Slaa Himlen, saa aabnes Himlens Dør; slaa Jorden, saa aabnes Jordens Dør. Dersom du vil have Bokseraanden, saa indbyd Læreren til

*) „The boxers in Manchuria".

at komme.“ Indvieren gaar saa til den anden Side og gentager Ceremonien, og saaledes bliver han ved, indtil Virkningen viser sig, og Ynglingen falder om i en Slags bevidstløs Tilstand. Medens han ligger saaledes, spørger man ham, hvad hans Navn er. Dette Spørgsmaal gøres for at faa at vide, hvilken af Kinas talrige Guder der har besat ham. Ynglingen svarer et Navn. Maaske er det Krigsguden, maaske en Rævs eller en Løkats Aand, og han kendes derefter som Medium for den Aand. Han rejser sig nu op og skriger med overnaturlig Stemme: „Sha, sha; sháo, sháo“, d. v. s. dræb, dræb; brænd, brænd. Almindeligvis lyder det: „Sha-gnej-tse“ = slaa Djævelen, d. v. s. Udlændingen ihjel. Samtidig slaar han om sig med Armene som en gal, og med unaturlig Styrke hugger han med lukkede Øjne til alt, hvad der kommer i Vejen for ham. Udstødende uhyggelige Hyl, rammende Mænds Hoveder eller Murstensmure uden at bryde sig om, at han slaar sine Knoer til Blods, bliver han utrættelig ved, indtil Indvieren finder, det er nok, gaar hen til ham og med den flade Haand giver ham et dygtigt Klask paa Panden, idet han siger: „Far ud!“ Dette er henvendt til den Aand, som menes at besætte den unge Mand. Denne aabner nu for første Gang Øjnene og bliver sig selv igen. Naar man spørger ham, hvorledes det var, svarer han: „Det véd jeg ikke.“ Denne Fremgangsmaade gentages saalænge, indtil han kan gennemgaa Øvelserne med aabne Øjne. Da er han bleven en virkelig Bokser. Først giver man ham et Tørklæde i Haanden, hvilket han svinger om sig paa en forbavsende Maade. Derpaa faar han en Hirsestængel, som han bruger som et Sværd; og naar hans Øjne er aabnede, og han er naaet til den rigtige Boksertilstand, modtager han et stort og skarpt Sværd, hvormed han udfører de vidunderligste Sving, ikke uden Fare for sig selv og andre. Det er det Sværd, med hvilket han skal drive Udlændingene ud i Havet, ligesom hans hellige Ild skal fortære alt, hvad der hører de forhadte Fremmede til.

Nogle unge Mænd gav straks efter for den magiske Paavirk-

inng af ovenfor beskrevne Øvelser, med andre maatte der en hel Del Gentagelser til, og atter andre lod sig slet ikke paavirke. Af alt dette ses det straks; at det Trylleri, som frembringer Boksere, ikke er andet, end hvad man med forskellige Navne kalder Hypnotisme, Magnetisme, Spiritisme"

Angaaende Boksernes formentlige Usaarlighed fortæller Dr. Ross endvidere følgende Træk fra Mukden, Hovedstaden i Mandsjuriet: Vicekongen troede ikke rigtig paa deres Evne til at modstaa Kugler. Han opfordrede dem derfor til at underkaste sig en Prøve. En halv Snes frivillige meldte sig, de blev stillede op ad en Mur, og der blev skyret paa dem; ingen var saaret; Folket jublede, nu kunde man da se, det var sandt, naar de paastod at være usaarlige. Soldaterne havde imidlertid kun brugt løse Patroner. Atter blev Bokserne opfordret til at komme frem, og det blev betydet dem, at denne Gang skulde det være Alvor. Kun én meldte sig. Der blev givet Ild, og Manden faldt. Vicekongen lod derefter hans Hoved afhugge som en „falsk" Bokser. Men dette tog Folket ham meget ilde op. Boksernes Overste, sagde de, vilde have kaldt Manden til Live igen, saafremt han havde beholdt sit Hoved. Saa forblindet var Folket. Bokserproklamationer udbredtes overalt. En af dem hjemsendte jeg. Den findes i „Dansk Missionsblad" for 1900, Nr. 28, og lyder saaledes:

„Rigdommens Gud lader bekendtgøre:

Katolikker og Protestanter ringeagter Guderne og Kinas hellige Mænd (eller Vismænd), de forlader sig ikke paa deres Hjælp og Beskyttelse. Den store Gud, Y-huang (?), forholder os derfor Regnen. Han har sendt 1,000,000 Soldater fra Himlen for at tilintetgøre de Fremmede. Først naar Udlændingene er tilintetgjorte, vil det regne. Om ikke længe vil denne Ulykke (nemlig Kampen med Udlændingene) ramme Soldaterne og Folket. Buddhister i Forening med Medlemmer af I-hotjyan vil forsvare Riget og Folket. De, som læser denne Bekendtgørelse og ikke udbreder den videre, vil komme til at lide

stor Straf. Den, som afskriver dette Ark Papir én Gang og lader det gaa videre, skal selv undgaa at komme i Ulykke; den, der afskriver og udspreder 10 Eksemplarer, undgaar, at hans Familie kommer i Ulykke; den, der afskriver og udspreder 100 Eksemplarer, frelser en hel Landsby. Dersom ikke alle de fremmede Djævle bliver udryddede, vil Himlen ikke give Regn.

Hvis nogen kommer til at drikke Gift, saa skal han følge Gudernes Anvisning (Recept) og tage ind: U-mei 7 Stykker, Du-tsung $^1/_4$ Lod og Bo-mao-gon $^1/_4$ Lod.

Denne Plakat skal opslaas paa Gadehjørnerne. Saafremt nogen drister sig til at rive den ned, da blive hans Sønner Tyve og hans Hustru en Skøge!"

Til Forklaring af det om Giften tilføjede jeg følgende: „Der er udspredt det Rygte, at Udlændingen (det maa være mig, for der er ikke andre i Byen) har lejet Folk til at forgifte Brøndene. Dette skulde ske i Dag. Følgelig hentede Folk dobbelt Forsyning af Vand i Gaar, saa at Brøndene blev tomme i Aftes. I Dag skulde Vandet øses ud af Brøndene og heldes bort. Men for det Tilfælde, at nogen havde faaet forgiftet Vand ind i Huset, medgaves ovenstaaende Recept paa Modgift."

Bokserne sagde, at de kunde „lugte" en Kristen, naar en saadan fandtes i den Skare, der saa til ved deres Øvelser. En af vore Kristne i Dagushan stillede sig engang hen til en saadan Flok for at prøve, om det virkelig var sandt. Men Bokseres Lugteorganer maa den Gang ikke have været i Orden, for han forblev ubemærket.

Det sagdes jo ogsaa om dem, at de kunde flyve. En af vore Kristne, Jang-fu-jung fra Fong-huáng-t'ong, overværede engang en „Bokserforestilling" i Sa-ho-tse. En Bokser stod frem og talte til den omgivende Skare: „Først vil vi udrydde alle Fremmede og deres Tilhængere inde i Landet, og saa gaar vi mod Port Arthur, en for en lister vi os ind om Natten, indtil vi er mandstærke nok til at tage Byen og jage Russerne ud." Allerbedst som han talte, saa man ham oppe paa Taget af et Hus, hvorfra han saa talte videre. Hvordan

det var gaaet til, at han var kommen derop, vidste man ikke, i det mindste ikke de, der stod yderst i Kredsen. Der var aabenbart (!) noget overnaturligt med i Spillet. Selv Jang-fu-jung, der forøvrigt hurtig traf sig tilbage af Frygt for at blive opdaget som Kristen, var ikke fri for at holde til den Anskuelse. Bokserne duperede det lettroende Folk.

At der i Begyndelsen var noget patriotisk i Bevægelsen er sikkert nok, men den udartede hurtigt til det rene Roveri, hvor det kun kom an paa at mele sin egen Kage. Bokseroproret var væsentlig fremmedfjendsk, ikke særlig missionærfjendsk. Dette fremgik bl. a. ogsaa af den Omstændighed, at den første udenlandske Ting, som blev angreben, var Jernbanen. Kineserne frygtede for, at den skulde blive benyttet af Udlændingene til at bemægtige sig Landet. Alle udenlandske Ting blev pludselig forbudte. Nogle brugte udenlandske Blyanter, de blev taget fra dem og ødelagte. De, der blev set med udenlandske Straahatte, maatte skyndsomst kaste dem væk, hvis ikke de vilde risikere at faa Hovedet kappet af. I Mukden blev alle kinesiske Butikker, som handlede med udenlandske Varer, hjemsøgte; Petroleum blev konfiskeret saavelsom japanesisk og engelsk fabrikeret Bomuldstøj, og Ejerne af disse Forretninger blev idømt høje Bøder. En Embedsmand havde et Sæt forlorne Tænder, som han havde været meget stolt af, han tog dem ud af Munden og kastede dem paa Ilden. En Mand, der for at frelse sit Liv havde faaet et Ben sat af i Dr. Christies Hospital i Mukden, og som humpede omkring paa de Krykker, han havde faaet der, blev halshugget, da han mødte Boksere. De, som havde været i Udlændingenes Tjeneste, eller der som Snedkere og Murere havde udført Arbejde for dem, nanset om de var Hedninger eller Kristne, blev slaaede ihjel eller tvungne til at betale alt, hvad de ejede.

Enhver, som paa en eller anden Maade havde staaet i Forbindelse med de Fremmede, led Overlast eller maatte betale store Bøder. Dette blev saaledes Tilfældet med Købmand Y i Dagushan. Han havde staaet i venligt Forhold til os, og

vi havde en Del af Missionens Penge staaende hos ham, den Gang Urolighederne brød ud. Han blev fængslet og paa Dáotajens Befaling ført i Lænker til Fong-hnáng-t'ong. Her blev han sat i Stokken og besvimede ved den Lejlighed. Ikke alene de Penge, han havde for Missionen, men ogsaa en stor Sum af sine egne Penge, c. 4000 Kroner, blev han tvungen til at punge ud med.

Det hørte til Boksernes Grundsætninger, at ingen Person med Efternavnet Jang(=Faar) kunde træde ind i deres Rækker. Hvorfor? Fordi Jang(=Faar) har samme Lyd som Ordet for udenlandsk, begge udtales jang, og jang = udenlandsk var jo tabu. Anføreren for de Soldater, der besatte Stationen i Dagushan, kunde saaledes ikke blive Medlem af Sekten, fordi han hed Jang (= Faar). Ej heller tog Bokserne mod Folk, der var født under „Faarets" Tegn (Faaret udgør en af de 12 Cyclus'er). Træer blev omhuggede, Planter og Blomster rykkede op i Haverne, alt blev lagt øde. Ikke nok med at Menneslene blev dræbte, ogsaa Husdyr, saasom Hunde, Katte og Høns, der havde tilhørt Udlændingene eller de Kristne, skulde udryddes. Arthur Smith fortæller, hvorledes en hel Landsbys Befolkning i flere Timer gjorde Jagt paa en lille Kat, som var undsluppet det almindelige Blodbad i et kristent Hjem. Den maatte for enhver Pris fanges og dræbes. Det lykkedes dem dog ikke at faa fat i den. Kineserne var besat af en Odelæggelsens Galskab, som ikke sparede noget, der havde tilhørt eller blot været i Berøring med Udlændingene. Det var for en stor Del ganske unge Mennesker, næsten Drenge, der blev grebet af dette Galskab. Nogle Steder dannedes der ogsaa en Forening, kaldet Hung-dong-dzov, som bestod af unge Piger mellem 10 og 20 Aar (den Alder, da de ellers holdes strængt indesluttede i Hjemmene). Deres særlige Evne var at kunne ride paa Skyerne og derfra udspege Fjendernes Huse og lade falde Ild ned, hvor de vilde.

Ved Paladsrevolutionen i September 1898 overtog Enkekejserinden, Tsid-shi, atter Regeringens Tøjler, og de

reaktionære kom til Magten igen, efter at den unge Kejser Guáng-sjy var bleven tvungen til at trække sig tilbage. Reformpartiet, der var paavirket af udenlandske Ideer, og som havde haft Kejserens Øre, forfulgtes med Strenghed; en Del af de mest lovende, unge Mænd henrettedes, medens Hovedmanden, Kang-y-wej, undslap med Livet. Enkekejserinden frygtede maaske for sin personlige Sikkerhed. Muligvis begyndte hun allerede den Gang at tænke paa at slaa et Slag mod Udlandet. Hun samlede Tropper omkring Peking. Generalen Dung-fu-sjang hidkaldtes med sin Hær fra Gansu, og nye Hærkorpser oprettedes. Dung-fu-sjangs Tropper havde det Ry paa sig at være vilde og uregerlige og ligesom deres Anfører i høj Grad fremmedfjendske. Da nogle af de Ingeniører, som var ved at anlægge Peking—Hankow Jernbanen, sammen med nogle andre Udlændinge gjorde en Inspektionstur til en Station i Nærheden af Peking, kom det til et Sammenstød mellem dem og nogle Gansusoldater. De sidste begyndte med at udstælde og kaste Sten paa de fremmede Herrer; to af disse blev let saaret, og en af dem trak saa sin Revolver og affyrede et Par Skud paa Soldaterne, hvorved én saaredes. At en saadan Begivenhed kunde ske saa nær ved Hovedstaden vakte den Gang betydelig Opsigt.

Efter denne Begivenhed havde Dung-fu-sjang en Audiens hos Enkekejserinden*); ved den Lejlighed skal han have tilbudt hende at jage alle de fremmede Djævle ud af Peking, hvortil hun smilende skal have rystet paa Hovedet og svaret, at Tiden var endnu ikke kommen.

Bokserbevægelsen begyndte i Shandung. Det er ikke tilfældigt, at dens Vugge stod der. Det var jo i denne Landsdel, Tyskerne havde bemægtiget sig Havnen Tjing-dáo og Djáo-dzov-Distriktet og havde begyndt at gøre Opmaalinger og aabne Miner. Her var det, Hoáng-ho voldte frygtelige Oversvømmelser, og det var der, Y-sjen var bleven ansat som Guvernør efter Li-ping-hongs Afskedigelse. Denne Mand (Y-sjen)

*) Efter „North China Herald".

holdt sin Haand over Bokserne; medens han lod dem uhindret plyndre og myrde de Kristne, sørgede han for, at ingen af deres Ledere blev straffede. Et Eksempel*) paa hans Holdning hidsættes:

Bokserbander havde plyndret en kristen Landsby i Ping-yán-Distriktet. De Betjente, som den stedlige Mandarin sendte hen for at arrestere Urostifterne, blev ilde mishandlede. Der maatte nu sendes Bud efter Tropper for at opretholde Ordenen. De vilde helst undgaa Kamp, men Bokserne begyndte dristig Angrebet. Soldaternes Anfører indsaa, at hvis han nu traf sig tilbage, vilde hele Egnen være overgivet til Anarki. Han lod derfor sine Tropper give Ild, og henved 100 Boksere laa døde paa Valpladsen, foruden at mange saarede undkom. Bevægelsen kunde nu let være undertrykt, men da Y-sjen fik Bud om denne Begivenhed, blev han meget forbitret. Tropperne blev tilbagekaldt, Befalingsmanden afskediget. Amtmanden, saavelsom Herredsfogden i det Distrikt, hvor Sammenstødet havde fundet Sted, blev forflyttede andet Steds hen, og Overbetjenten, som havde arresteret nogle af Urostifterne, blev sendt i Lænker til Provinshovedstaden. Her blev han kastet i Fængsel og modtog 2000 Slag, saa at det saa ud, som om han var den egentlig skyldige. Intet Under at Bevægelsen bredte sig. Værre og værre gik det ud over de Kristne. I Begyndelsen kunde de nøjes med at faa deres Huse plyndrede og betale Løsepenge for deres Liv. Senere undslap de ikke med Livet. Hvorfor gaar det altid først ud over de indfødte Kristne, „Nr. 2 Djævlene", som de kaldes? Grunden er, at de er lettere at komme til, og der er ikke saa megen Fare ved at slaa dem ihjel. Derefter kommer Turen til Udlændingene, som Regel Missionærerne først. Disse sidste bor jo som oftest ene og ubevæbnede mellem lutter Kinesere; at tage Livet af dem koster ikke saa meget som at røre ved en Konsul eller Gesandt. Dette véd Kineserne meget godt. De har megen

*) Korrespondance til „North China Herald".

Respekt for Myndigheder og er af Naturen frygtsomme, derfor gaar de helst løs paa de svagere først, og ser de, det bliver ustraffet, gaar de videre til de højerestaaende. Saaledes gik det netop til ved Bokseroproret. Selve Gesandterne fik denne Gang Kærligheden at føle. Den første Udlænding, der myrdedes, var Missionær Brooks i Shandung, hvilket skete en af de sidste Dage af 1899. Det var altsaa et halvt Aar, før det rigtig brød løs.

Oproret greb om sig Dag for Dag, Uge for Uge. I Begyndelsen var der Tegn til, at det kunde være bleven rettet mod det mandjuriske Herskerhus. Men efter at Regeringen havde forstaaet, at Bokserne kunde bruges mod de Fremmede og hemmelig støttede dem, blev Løsenet almindelig: „Beskyt Herskerhuset, udryd Udlændingene." Det er meget muligt, at Enkekejserinden i Forstningen har vaklet lidt og gyst tilbage for at tage Kampen op med alle Stormagterne, men Begivenhederne drev hende frem. Da Bokserbevægelsen var i sin Begyndelse, kunde den let være undertrykt, senere blev det umuligt. Gesandterne i Peking blev advarede mange Gange mod den kommende Storm, først af Missionærerne i Shandung og dernæst af den katolske Biskop Favier i Peking. Gesandterne sendte saa „Protester" til den kinesiske Regering og blev holdt hen med Snak. Et af de kejserlige Edikter vilde give det Udseende af, at det var de Kristne, som angreb deres fredelige Naboer, og at „I-ho-tjuan" var dannet til Forsvar mod disse lovløse Kristne. Sandt var det, at de romersk-katolske mange Steder befæstede sig i deres Landsbyer, men det var jo kun Nødværge for ikke uden videre at blive slaaede ned af Bokserne. Tusinder af Kristne flygtede fra deres Hjemstavn, mange af dem kom til Hovedstaden og beskrev den frygtelige Tilstand ude i Provinsen. Biskop Favier sendte da i Slutningen af Maj en højtidelig Advarsel til Legationerne gennem den franske Gesandt Pichon. Ogsaa den indfødte Korrespondent (Medlem af en kendt kinesisk Familie) til „North China Daily News" bebudede Stormen. Den Gang jeg læste hans Artikel, tænkte jeg:

Mon det virkelig skulde passe? Er det ikke fri Fantasi en stor Del af, hvad han skriver? Hans Meddelelser viste sig senere at slaa til. Men den Gang tænkte kun faa, at der var nogen Fare i Hovedstaden. Dr. Martin fortæller, at han endnu kort for Udbruddet skrev til sine Slægtninge: „Peking er det sikreste Sted i Riget.“ Korrespondenten sagde bl. a.: „. . . . I Alvor og Oprigtighed siger jeg Dem, der er en stor, hemmelig Plan, som gaar ud paa at kuse alle Udlændinge i Kina og tage tilbage de Steder, som er „lejede“ til dem. Hovedlederne i denne Sammensværgelse er Enkekejserinden, Prins Tjing, Prins Duán, Kang-J, Dzáo-shu-tjáo og Li-ping-hong. De kejserlige Tropper skal danne Kærnen i Hævnens Hær, medens Bokserne skal være Hjælpetropperne. Den store Kamp er nærmere, end Udlændingene i Peking og andet Steds aner. Alle Kinesere af de højere Klasser véd dette, og de, som har Venner blandt Udlændingene, har advaret dem, men er, saa vidt jeg véd, snarere blevne udlete end takkede for deres Ulejlighed.“

Den 28. Maj blev Jernbanestationen Fong-taj, ikke langt fra Hovedstaden, angreben og ødelagt, Skinnerne revne op o. s. v. Da besluttede endelig Gesandterne at sende Bud efter Marinesoldater fra de ved Dagu liggende Skibe. Banelinien var bleven midlertidig lavet i Stand, saa Tog kunde passere. Og den 31. Maj og 3. Juni kom Soldaterne, noget over 400 ialt, til Peking. Det var Udlændingenes Redning. Kort efter blev Forbindelsen med Omverdenen fuldstændig afbrudt. Den 11. Juni blev den japanesiske Legations Kansler myrdet af Dung-fu-sjangs Soldater, da han ene og uden Vaaben havde begivet sig udenfor Byen.

Den 17. Juni bombarderede Stormagternes Flaade Dagu-Forterne ved Mundingen af Bej-ho og tog dem med Storm. Dette Skridt ansaas for nødvendigt for at have Vejen fri til Undsætning af de i Peking indesluttede Udlændinge. Den kinesiske Regering besværede sig over denne Handling, den vilde give det Udseende af, at Magterne dermed begyndte Fjendtlighederne. Dette var kun Hykleri. I Virkeligheden var det

allerede kommen saa vidt, at det kun formelt set er rigtigt at sige, at Udlændingene begyndte. Det var ganske ligesom, da Englænderne gjorde stort Nummer ud af Præsident Krügers Ultimatum, som om det var det, der adstedkom Krigen i Sydafrika. Det er troligt nok, at Kina havde ønsket at trække Tiden lidt ud endnu, Forberedelserne til at „jage de Fremmede ud i Havet" var vel ikke helt færdige.

Den 19. Juni fik Gesandterne Tilhold om at forlade Peking inden 24 Timer med Tilsagn om, at der vilde blive givet dem Eskorte til Kysten. Gesandterne vidste ikke den Gang, hvad der var sket ved Dagu, ej heller var de paa det rene med, hvor umuligt det var for Udlændinge at færdes mellem Hovedstaden og Kysten, saa de besluttede først at efterkomme Anmodningen og gjorde Forberedelser til at bryde op; de bad kun om lidt mere Tid, da de ikke kunde blive færdige saa hurtig, som det forlangtes.

Næste Dag, den 20., om Formiddagen blev den tyske Gesandt, Baron von Ketteler, skudt af kejserlige Soldater, da han i sin officielle Bærestol var paa Vejen til Tsung-li-jamen (Udenrigsministeriet) i den Hensigt at forhandle med Regeringen. Tolken, Hr. Cordes, undslap haardt saaret. Efter denne Begivenhed opgaves straks alle Planer om at forlade Peking. Man saa nu tydelig, hvad Regeringens Hensigt var. Havde Gesandterne med samt de øvrige Udlændinge, hvoriblandt var mange Kvinder og Børn, begivet sig af Sted, saa var de uden Tvivl blevne omringede og tilintetgjorte paa Vejen. Man har derfor med Rette sagt, at von Kettelers Død var et stedfortrædende Offer, som frelste alle de andre Udlændinge i Peking.

Den kinesiske Regering havde længe moret sig med at udstede intetsigende eller tvetydige Edikter; i et af dem forekom følgende*): „Angaaende den „patriotiske Samstemmings Forening af Boksere" saa har de i den sidste Tid øvet sig i militær Ekserzits for at beskytte sig selv og deres Hjem, og de har paa

*) Arthur Smith: China in convulsion.

ingen Maade voldt Urolighed eller Forstyrrelse. Vi har gentagne Gange udstedt Edikter, som paalagde Embedsmændene kraftig at undertrykke alle Tumulter, lige meget om Folk var Medlemmer af hin Forening eller ej; det kom kun an paa, om de var daarlige Personer. I saa Fald skal de behandles strængt, naar de volder Forstyrrelse. Kristne og Boksere er alle som én Born af Tronen, og vi elsker dem lige højt (sic!) uden at gore nogen som helst Forskel mellem Boksere og Kristne."

At Boksernes Ugerninger i over et Aar, hvor de havde plyndret, brændt og myrdet af Hjertens Lyst, aldeles overses og benægtes er en betydningsfuld Kendsgerning. Somme Steder havde en behjertet General tilsojet Bokserbanderne et Nederlag og dræbt en Del. Men efter hemmelige Ordrer fra oven holdt de snart op med at bekæmpe dem. Bokserne var nu uindstrænket Herrer i hele Provinsen Dzid-li og i Hovedstaden med. Sammen med Dung-fu-Sjangs Soldater rasede de overalt med Mord og Brand.

Belejringen i Peking.

Fra den 8. til den 20. Juni plyndredes og nedbrændtes alle udenlandske Bygninger i Peking udenfor Gesandtskaberne; endog Toldvæsenets Huse og den kejserlig kinesiske Bank gik op i Luer. Ej alene disse men ogsaa mange velhavende hedenske Kinesere, lige meget om de havde Samfølelse med „I-ho-tjuan" eller ej, mistede alt, hvad de ejede.

En stor Del af Missionærerne havde søgt Tilflugt i de amerikanske Metodisters stærkt byggede Station og forskanset sig der. Men den 20. Juni, efter Baron Kettelers Mord, fik alle Udlændinge Ordre til at samle sig indenfor Gesandtskabskvarteret. Legationerne laa nemlig saaledes samlede, at de lettere kunde forsvares end de andre spredtliggende udenlandske Huse. Missionærerne fik efter nogen Modstand Lov til at tage

deres Kristne i et Antal af c. 700 med sig. Desuden fandt over 1600 katolske Kristne Ly i Legationerne under Belejringen. Foruden c. 400 Marinesoldater fandtes der ved Belejringens Begyndelse 473 Udlændinge (245 Mænd, 149 Kvinder, 79 Børn) paa Gesandtskabernes Omraade. Det britiske Gesandtskab, som var stort og rummeligt, husede de fleste.

Det var ikke saa ganske let en Sag at skaffe Levnetsmidler til alle disse Mennesker. Et stort Gode var det, at der straks i Begyndelsen opdagedes c. 8000 Skæpper Hvede og en Del Ris i et nærliggende Magasin. Dette Korn konfiskeredes og udgjorde siden en væsentlig Bestanddel af Foden. Ligeledes gjorde en Del henkogte Sager, Daasemælk og lign., som fandtes i en Butik, god Nytte. Desuden havde man en Del Heste og Muler, der, alt som Belejringen skred frem, blev slagtede og spiste. Der blev saaledes ingen Sinde Mangel paa Mad.

Den engelske Gesandt, Sir Claude Macdonald, der havde militær Uddannelse, blev udnævnt til Overstbefalende. Den amerikanske Missionær Gamewell, som, før han blev Missionær, havde haft nogle Aars Øvelse i Ingeniorarbejde, ledede Arbejdet med at opføre Forskansninger og gjorde det saa godt, at militære Ingeniorer senere udtalte deres Beundring derfor. De indfødte Kristne brugtes i stor Udstrækning til at grave Skanser, fylde Sandsække og meget andet. Deres Arbejde var saa uundværligt, at Belejringen næppe vilde være endt saa heldigt, hvis ikke de havde været. Masser af Sandsække blev der lavet, alt Slags Tøj, Gardiner, Duge, Lagener og kostbare Silketøjer benyttedes til det Brug. Ved Hjælp af nogle Symaskiner kunde Damerne gøre en Sæk færdig i 4 Minutter, flere hundrede i to Timer og 2000 en enkelt Dag*). Saa snart en Sæk vaar færdig, stod der Folk rede til at fylde Jord i den og bære den bort.

Efter Roland Allen: „The siege of the Peking Legations" hidsættes følgende Træk: „De Træer, som stod paa Vejen udenfor den britiske Legations Mur, hindrede Udsigten fra en Skanse

*) Arthur Smith: „China in convulsion.

indenfor og ydede Fjenden nogen Dækning. Nogle faa Soldater laa skjulte ved den nordlige Ende af Vejen og fyrede paa enhver, som viste sig udenfor Muren. Japanerne havde opkastet en Barikade lige overfor paa den anden Side Kanalen, og deres Skildvagt skulde nu holde Kineserne i Skak, medens vi hyggede Træerne om. Skildvagten gjorde sit bedste, men kunde dog ikke hindre Fjenden i nu og da at sende et Skud. Det var derfor forbunden med nogen Fare at gaa udenfor Skansen paa Nordsiden. En af de kristne Kulier, som frivillig havde tilbudt sig til dette Arbejde, gjorde stærkt Indtryk paa mig ved det Mod og den Energi, som han udviste. Han vilde ikke tillade en Udlænding at gaa med sig, idet han sagde: „De vil skyde paa dig, naar de ser, du er en Udlænding, men de vil ikke bryde sig saa meget om mig.“ Og han gik ud alene og hyggede disse smaa Træer om paa en usmærket Maade. Han var en stærk Mand, og skont han tidligere havde gjort Tjeneste som Kateket i Metodistmissionen, svingede han sin Økse som en erfaren Brændehugger. Imellem Hyggene hørte man ham sige korte Bønner: „Kristus, styrk mig! Herre, hjælp mig!“ og slog til Træet med stor Virkning. Naar Fjenden, der laa i Baghold, fyrede ualmindelig livligt, raabte vi til ham, at han skulde søge Dækning under Muren, men han tog ikke videre Hensyn til Advarslen og traf sig i Begyndelsen modvillig tilbage, til sidst slet ikke. Et Par Dage senere savnede jeg den Mand og hørte med Sorg, at han var bleven skudt under Udførelsen af et lignende Arbejde ved Nordsiden af Legationen. Saadanne Folk gjorde deres Kirke Ære og gjorde god Nytte under Belejringen.“

Det var mærkeligt i denne Tid, da alle mente, vi ikke tænkte paa andet end paa at redde Livet, at se hvilken Magt Lysten til Plyndring har over nogle Mennesker. I Begyndelsen af Belejringen, da Husene og Butikkerne mellem det britiske og russiske Gesandtskab blev undersøgte, kom Soldater beklædte med Skindhuer og lignende for at gemme dem i deres snævre Kvarter. Senere hjemsøgte de en forladt udenlandsk Butik og

bortførte alle Slags Genstande, nogle af kun ringe Værdi. Denne ejendommelige Lyst til at faa noget gratis syntes at have grebet en betydelig Del af vort lille Samfund. Det var faa meget mærkeligere, som Tingenes Værdi under de forhaandenværende Forhold var væsentlig forrykket; Champagne f. Eks. var billigere end Sodavand og Damask end Sækkelærred. Folk kom med Spilledaaser og lignende Legetøj, som var indført til Morskab for rige kinesiske Familier. Der opstod Trætter i Butikkerne over rovet Gods. Som en Følge af visse Folks skandaløse Opførsel blev det til sidst strængt forbudt at nærme sig den forladte Butik uden en skreven Ordre fra Myndighederne. Det er en sørgelig Sandhed, som al Historie bevidner, at overhængende Dødsfare formindsker ikke paa nogen Maade et Menneskes Begærlighed efter denne Verdens Ting og denne Verdens Glæder, med mindre han i Forvejen har lært at agte dem ringe. En Stadfæstelse herpaa har vi ogsaa i følgende Begivenhed: En civil Person, som havde fundet Vej til Pekingklubben og der opdaget en hel Del efterladt Spirituosa, drak sig fra Sans og Samling i den Grad, at han krob over de franske Barikader og ganske alene gik løs paa de fjendtlige Stillinger. Han blev skudt gennem Hovedet og faldt død om"*).

Den 20. Juni præcis Kl. 4 om Eftermiddagen begyndte Dung-fu-sjangs og Jung-lus Soldater at beskyde Gesandtskaberne, og fra den Dag regnede det med Granater og Riffelkugler over de belejrede. I lang Tid skød Kineserne for højt, maaske mente de, at Udlændingene beskyttedes af et overnaturligt Væsen, som opholdt sig i Luften, og at de derfor maatte sigte højt for at ramme dette Væsen. Det, der i Forstningen var allerfarligst for de indesluttede, var Ild. Kineserne gjorde flere Gange Forsøg paa at brænde dem ud ved at stikke Ild paa de tilgrænsende Bygninger. Ikke en Gang en Bygning med et saa sjældent og uerstatteligt Indhold som Hanlinbiblioteket skaanedes af Soldaterne i deres ubændige Raseri for at komme Udlændingene til Livs. Ved denne Brand var der en

*) The siege of the Peking legations.

Tid lang stor Fare for, at Ilden skulde brede sig til den engelske Legation. Alle Mand blev sat i Arbejde med at lange Vand til Slukningen, med at hugge Træer om, som bidrog til at sprede Ilden, og med at bortskaffe brændbare Stoffer og kaste dem i den nærliggende Kanal. Ved denne Lejlighed odelagdes Bjerge af ældgamle kinesiske Boger og Haandskrifter af uskatterligt Værd. Heldigvis vendte Vinden sig, og man blev Herre over Ilden.

Fjendernes Angreb var heftige og vedholdende og Kampen ofte haard. Peking er delt i en Mandjuby og en Kineserby, som er adskilt ved en høj Mur. Indenfor Mandjubyen ligger atter „den forbudne By" med de kejserlige Paladser og Haver, ligeledes omgiven af en høj Mur. Ved Sydenden af Mandjubyen, tæt op ad den Mur, som skiller fra Kineserbyen, laa Gesandtskabsbygningerne. Det er da indlysende, at Stillingen vilde blive uholdbar, saafremt Fjenden kunde besætte Muren og derfra beherske Legationerne. En Gang var det lykkedes Kineserne at faa fast Fod paa denne Mur bag ved det amerikanske Gesandtskab. Deres Stilling maatte for enhver Pris tages, ellers vilde det være ude med Forsvarerne. Ca. 60 Mand, Englændere, Amerikanere og Russere, forte af Kaptajn Myers (Amerikaner) blev udvalgt til at foretage Angrebet. For de gik paa, henvendte Myers sig til Soldaterne med følgende Ord, idet han pegede paa den britiske Gesandtskabsbygning*): „Folk," sagde han, „derhenne er 400 Kvinder og Born, deres Liv afhænger af os. Hvis det slaar fejl for os, maa de omkomme og vi ligesaa. Naar jeg siger gaa, saa gaa." Fjenderne blev overraskede, og Stillingen blev taget med betydeligt Mandefald for dem; men det kostede adskillige af de tapre Angribere Livet. Kaptajn Myers selv blev farlig saaret. Fanger blev der ikke taget, hverken ved denne eller andre Lejligheder. De saarede blev kastede ud over Muren. Udlændingene havde nok med deres egne saarede at gore. Det var til Tider en fortvivlet Kamp.

*) W. A. P. Martin: „The siege in Peking".

Mangelen af Kanoner var følelig for de belejrede. En gammel kinesisk Kanon blev funden, som blev til god Nytte. Den blev anbragt paa en italiensk Kanonvogn, ladet med russiske Granater, der af en engelsk Vaabensmed var fyldt med kinesisk Krudt og affyredes af en amerikansk Kanonér. Passende kaldtes den „den internationale" (Kanon).

Mange af Forsvarerne dræbtes eller saaredes. Daglig bragtes saarede ind fra Forsvarsværkerne. Hospitalet blev snart fyldt. Heldigvis var der Læger nok, deriblandt adskillige baade mandlige og kvindelige Missionslæger. Damelægerne gjorde trofast Tjeneste som Sygeplejersker. Arbejdet i Hospitalet var paa en Maade strængere end paa Skanserne. Vinduerne var dækkede med Sandsække. Heden mærkedes derfor saa meget des mere, og Millioner af Fluer og Myg plagede de saarede saavel som Sygeplejerskerne.

Enhver havde noget at gøre. Nogle havde det Hverv at sørge for Brodforsyningen, Korn maatte males og Brod bages daglig; andre havde Opsyn med Slagtningen af Hestene til Maaltiderne, atter andre med Vask, med Renligholdelsen af Husene, Gaardene og meget andet. Damerne var blandt andet sysselsat med at sy Sandsække.

Fra midt i Juli begyndte et nyt Afsnit af Belejringen, en Slags Vaabenstilstand. Det var paa den Tid, Tientsin var bleven erobret af de forbundne Tropper, og som en Følge deraf viste Kineserne Tilbøjelighed til at genoptage de ved Belejringens Begyndelse afbrudte Forhandlinger med Gesandterne. En Prøve paa de Breve som i den følgende Tid jevnlig sendtes de indesluttede af den kinesiske Regering, hidsættes efter Arthur Smith: „China in Convulsion":

Prins Tjing og andre

til Sir Claude Macdonald!

De sidste 10 Dage har Soldater og „Landeværn" (skal formodentlig være Boksere) kæmpet, og til stor Ængstelse for os har der ingen Forbindelse været mellem os. For nogen

Tid siden hængte vi et Brædt op, hvorpaa vi havde udtrykt vore Forslag, men der kom intet Svar, tværtimod fornyede de udenlandske Soldater deres Angreb og vakte derved Uro og Mistanke hos Tropperne og Folket. I Gaar fangede vore Soldater en Kristen ved Navn Djin-sid-sji og hørte af ham, at alle de fremmede Gesandter befandt sig vel; dette glædede os meget. Vi vil nu anmode Deres Ekscellencer først at tage Deres Familier og de forskellige Medlemmer af Deres Stab og forlade Legationerne i Afdelinger. Vi vil udvælge paalidelige Officerer til at paase, at De bliver omhyggelig beskyttede. De skal forlobig bo i Tsung-li-jamen, indtil der er bleven gjort de fornodne Foranstaltninger til Deres Hjemrejse, for at der fra Begyndelsen til Enden kan bevares et venligt Forhold mellem os. Men naar De forlader Legationerne, maa der paa ingen Maade medtages en eneste bevæbnet udenlandsk Soldat for at hindre, at der skal opstaa Tvivl eller Frygt hos Tropperne og Folket, hvilket kunde have ubehagelige Folger . . ."

Efter alt, hvad der var foregaaet, skulde man tro, at „Prins Tjing og andre" havde en Skrue los, naar de kunde foreslaa de belejrede noget saa meningsløst som at forlade deres forstanjede Stilling og give sig de forræderske Kinesere i Vold. Senere hen kom et Brev saalydende:

„De udenlandske Soldater har plejet at drive omkring paa Gaderne og affyret Riffelskud efter deres eget Tykke*). Da en Mansju-Adelsmand den 21. Juni kørte paa Gaden, gennemboredes hans Vogn pludselig af en Kugle. Dette vakte Soldaternes og Folkets Forbitrelse og førte til gensidige Angreb.

*) Det synes virkelig, som om der ligger noget til Grund for denne Bestyldning. Roland Allen i sin Bog „The siege of the Peking Legations" fortæller nemlig, at Marinesoldaterne imellem den 8. og 20. Juni, før det endnu var kommen til aabenbare Fjendtligheder, af og til fyrede hensynsløst paa forbipasserende Kinesere, Soldater og andre, formodentlig i den Tro, at de var Boksere alle til Hobe, som burde skydes ned. Dette var jo en højst ubesindig Adfærd.

Nu, da der er en fælles Overenskomst (sic!) om, at der ikke skal være Kamp mere, kan der forhaabentlig blive Fred og Ro. Øst for „Tjen"-Porten er posteret udenlandske Tropper, som nu og da gør Angreb. Hvis man kunde holde dem under Kontrol og flytte dem fra Muren, var det rart."

Paa denne og lignende Skrivelser svarede Gesandterne regelmæssig, idet de lod, som om de gik ind paa Kinesernes Galskaber, blandt andet for at trække Tiden ud, indtil der mulig kunde komme Undsætning.

Det var paa denne Tid, at nogle Vognladninger Vandmeloner og Grønsager blev sendt de belejrede som en Foræring fra Prins Tjing. Meningen hermed var tydelig nok at bilde Verden ind, at Gesandterne var under Regeringens Beskyttelse og Forsorg. Dette sendtes der jo Telegrammer om til Europa.

De kinesiske Soldater var tilbøjelige til at krybe over Barikaderne, hvilket de dog ikke fik Lov til af Frygt for, at de skulde opdage, hvor faa Forsvarerne var. De solgte dem Æg og Grønsager; det fortælles endog, at én solgte 140 Patroner for 2 Dollars til en japanesisk Soldat. Det var i denne Tid, at en forhenværende norsk Missionær, Næstegaard (den ældre), som syntes at være sindssyg, i et ubevogtet Øjeblik saa sit Snit til at gaa udenfor Barikaderne; her blev han fanget og ført til Jung-lu, som forhørte ham og derpaa sendte ham uskadt tilbage igen. Han fortalte selv, at han for Kineserne havde aabenbaret alt om de belejredes begrænsede Forraad af Føde, Ammunition o. s. v. Fra det Øjeblik maatte der flere Mænd til at bevogte ham, for at han ikke atter skulde slippe ud og gøre Skade.

„Vaabenhvilen" varede ikke længe, Skydningen ophørte i Virkeligheden aldrig helt. I den sidste Uges Tid, før Undsætningen kom, var Angrebene saa voldsomme som nogen Sinde. Kineserne eksploderede engang en Mine under den franske Legation, hvorved der skete megen Skade. Prins Sus Palads, som var taget med indenfor Forsvarslinien, og hvor en stor Del af de Kristne opholdt sig, forsvaredes af Japanerne med stor

Tapperhed. De fjendtlige Forskansninger var her saa tæt ved, at Kineserne kunde bruge glohede Mursten og Flasker som Skyts. Japaneserne udmærkede sig ved deres Mod og Koldblodighed, de mistede mange af deres Folk, ligesaa Franskmændene og Tyskerne. I alt dræbtes under Belejringen 53 og saaredes 145. Alle, baade Marinesoldaterne og de civile frivillige (hvoriblandt ogsaa nogle Missionærer) gjorde deres Pligt til det yderste, de kæmpede mod Overmagten med forbavsende Mod og Udholdenhed. I Tordenvejr var Skydningen særlig heftig; naar Lynene knitrede, og Tordenen bragede, fordoblede Fjenderne deres Anstrengelser, som om de tænkte, at Tordenguden vilde hjælpe dem. Kinesernes Tusinder kunde fra Begyndelsen let have overmandet den lille Skare af Forsvarere, hvis de havde turdet gaa paa og villet ofre nogle Hundreder i de forreste Rækker. Men Frygten for „Barbarerne" holdt dem i Tomme. De troede vistnok ogsaa, at deres Modstandere var langt flere, end de i Virkeligheden var. For det Tilfælde, at Fjenderne skulde overvælde Forsvarerne, havde flere af Kvinderne aftalt med deres Mænd eller mandlige Bekendte, at de skulde have en Kugle rede til at skyde i Tindingen paa dem, og nogle havde altid til samme Brug en ladt Revolver liggende ved deres Hovedgærde.

Adskillige Forsøg blev der gjort paa at sætte sig i Forbindelse med Omverdenen; kun enkelte lykkedes. En af Budbærerne gemte Brevene mellem sine fastsyede Saaler paa Skoene. Han blev flere Gange greben under Vejs og undersøgt, men slap uskadt til Tientsin med det bekendte Budskab*) fra Sir Robert Hart: „Stillingen er fortvivlet, skynd eder." En anden, en Kristen ved Navn Tzang, lykkedes det ligeledes at slippe igennem til Tientsin og bringe Bud tilbage, det velkomne Budskab, at den længselsfuldt ventede Undsætningshær var paa Vejen til Peking. Denne Mand vilde ingen Belønning have for sit farefulde Hverv, skønt der blev tilbudt ham

*) Brown: „From Tientsin to Peking with the allies."

en betydelig Sum. Han sagde, at han vovede sit Liv til det almindelige bedste for alles Frelse og ikke for selv at tjene Penge. Det var et skønt Eksempel paa en fattig, kristen Kinesers Adelssind. De kristne Kinesere opførte sig i det hele mønsterværdigt. Uden Knur bar de deres Del af Byrderne og gjorde med Troskab det Arbejde, de blev satte til. Omtrent 2900 Granater affyredes mod Gesandtskaberne i Tiden fra 20. Juni til 14. August og utallige Riffelkugler. De gjorde dog ikke saa megen Skade, som man skulde have ventet. Børnene kunde lege paa de aabne Pladser det meste af Tiden, og ikke en af dem blev ramt. Ved Missionær Gamewells utrættelige Arbejde var Forsvarsværkerne efterhaanden gjort overordentlig stærke. Under Belejringen fødtes et udenlandsk Barn, og flere kristne Piger blev gifte. Mange Smaaborn døde af Sygdom paa Grund af mangelfuld Ernæring. Forøvrigt var Sundhedstilstanden meget god, ingen Epidemier.

Da Belejringen var hævet, opdagedes flere Miner, som kun manglede en Tændstik for at være rede til at sprænges.

Samtidig med Legationerne belejredes den store, katolske Kirke **Bej-tang.** Den var Tilflugtssted for 13 katolske Præster, 20 Nonner og 3200 Kristne og havde været indesluttet fra den 16. Juni. Forsvaret lededes af kun 30 franske og 10 italienske Soldater mod flere tusinde Fjender med Kanoner og gode Geværer. Over Halvdelen af de 40 Mand dræbtes eller saaredes, ogsaa mange af de Kristne faldt. Hver Gang en Soldat gjordes ukampdygtig, toges hans Plads af en indfødt. Nat og Dag maatte de være paa Benene for ikke at blive overrumplede. Det var et beundringsværdigt Mod og Udholdenhed, der blev lagt for Dagen. Biskop **Favier** var den ledende Aand under den to Maaneders Belejring. Han formanede, opmuntrede og indgød Haab i de forsagte og ledede alt med Omtanke og Dygtighed. Selv under de mest fortvivlede Omstændigheder bevarede han en urokkelig Tro paa, at Gud vilde føre dem igennem dette. Mangen Gang var det menneskelig talt hans Tro, der reddede Stillingen. Det var knapt med Føden til

saa mange. De led meget ved Eksplosioner af Miner, til sidst af Sult. 2400 Granater afskodes mod dem. Forsvaret af Bej-tang vil staa som en enestaaende Heltedaad i Historien.

Undsætningen.

Medens Udlændingene kæmpede for Livet i Hovedstaden, havde deres Brodre udenfor ikke været uvirksomme for at komme dem til Hjælp, men der havde været mange Vanskeligheder at overvinde for de forbundne Tropper, for de kunde begynde Maarschen mod Peking.

Som ovenfor meddelt blev Forterne ved Da-gu tagne den 17. Juni. Samme Dag begyndte Kineserne at bombardere den udenlandske Bydel i Tientsin. Her var forsten 4—500 frivillige kun et Regiment Russere til Forsvaret. De sidste havde besat Jernbanestationen, som det fremfor alt gjaldt om at holde, og som var særlig udsat for Angreb. De forsvarede dette Sted med den storste Tapperhed mod utallige Skarer af Boksere. Det skyldtes saaledes væsentlig Russerne, at Tientsin holdt sig, indtil der kom Forstærkning fra Kysten. Undsætningen var meget vanskelig; Jernbanen var nemlig gjort ubrugelig af Fjenden, og han modsatte sig haardnakket Hjælpetroppernes Fremmarsch. Forst en Uge efter Slaget ved Da-gu blev Tientsin undsat. Men her stod endnu det vanskelige Hverv tilbage, at erobre den kinesiske Bydel, som var stærkt befæstet, og hvorfra den udenlandske Nybygd overdængedes med Granater og Kugler.

Seymours Forsog.

Allerede for disse Begivenheder havde Admiralerne ved Dagu efter et fra Gesandterne modtaget Telegram om hurtig Hjælp besluttet at udsende et Hjælpekorps af Marinesoldater under den engelske Admiral Seymours Kommando. Hele Styr-

ken var omtrent 2000 Mand. Den 10. Juni brød de op fra Dagu. Den Gang var Jernvejen endnu ikke ødelagt, saa den kunde benyttes lige til Stationen Lang-fang, midtvejs mellem Tientsin og Peking. Paa den anden Side denne Station viste det sig imidlertid, at Linien var opreven paa flere Steder og først maatte laves i Stand, før man kunde gaa videre. Inden det var bleven gjort, kom der Bud om, at Banelinien bag ved nu ogsaa var gjort ubrugelig, og daglig maatte Undsætningskorpset udholde voldsomme Angreb af Fjenden. Daarligt bevæbnede, men med stort Mod gik Bokserne i Ilden. Det var øjensynligt, de stolede paa deres indbildte Usaarlighed. Til sidst viste ogsaa de kinesiske regulære Tropper sig, bevæbnede med de bedste Magasingeværer. Tilbagetogslinien truedes med at blive afskaaren, og de mange saarede og syge hindrede Styrkens Bevægelser. Seymour besluttede derfor at opgive Forsøget og trække sig tilbage. Paa Tilbagetoget erobredes det kinesiske Arsenal ved Sji-gu, tæt nord for Tientsin. Her holdt de sig, indtil der kom Undsætning fra Tientsin og førte Resten af den tapre Skare ind i Byen. 62 var dræbte og 362 syge og saarede.

Tientsins Erobring og Marschen mod Peking.

Efter at der var kommen flere Tropper til Tientsin, begyndte Udlændingene at gaa angrebsvis til Værks, men først den 13.—14. Juli kunde de stride til et samlet Angreb paa Forterne og Byen, som blev tagne med et betydeligt Tab for de allierede, nemlig 775 døde og saarede, hvoraf Japaneserne havde de fleste. Kampen havde været haard. De kinesiske Soldater udviste ved denne Lejlighed et betydeligt Mod og stod godt. Japaneserne udmærkede sig som sædvanlig. Lige meget om hele Rækker blev mejet ned af Kugleregnen, de tilbageblevne veg ikke fra deres Post. Ærgerrigheden drev dem. I dette Felttog, hvor de for første Gang kæmpede Side om Side med europæiske Tropper, vilde de vise Verden, hvad de formaaede. De havde faaet til Opgave at trænge ind gennem Byens Syd-

port. Der blev givet Befaling til at sprænge Porten med Dynamit. To Daaser Skydebomuld blev anbragt i Stilling og Lunten lagt til Rette. Tre Gange blev den tændt, men hver Gang enten slukkede Fjendens Kugler Ilden eller overstar Ledningen. Til sidst tog en Ingeniorsoldat en Æske Tændstikker, løb frem og tændte Dynamiten. En voldsom Eksplosion, og Port og Mand var sprængt i Stumper og Stykker*).

Efter at Tientsin var erobret, stod det nu tilbage at bringe Hjælp til de i Peking indesluttede Udlændinge. Det var ikke saa ganske let en Sag. Regntidens Indtrædelse, elendige Veje og Fjendernes Mængde lagde Hindringer i Vejen. Først den 4. August kunde Undsætningshæren bryde op fra Tientsin, 10,000 Japanesere med 24 Kanoner, 4000 Russere med 16 Kanoner, 3000 britiske Soldater (Hovedparten Indere) med 12 Kanoner, 2000 Amerikanere med 6 Kanoner, 800 Franskmænd med 12 Kanoner og 300 Tyskere og Italienere, ialt omtrent 20,000 Mand*). Værd at bemærke er det, at der blandt de af Englænderne kommanderede Tropper var et Regiment Kinesere fra Wej-haj-wej. De havde selv bedt om at faa Lov til at deltage i Felttoget og kæmpede uden Sky mod deres egne Landsmænd. Naar vi sammenligner denne Foreteelse med flere af samme Slags, f. Eks. at de forbundne Magter i 1860 paa deres Marsch mod Peking havde lejet 3000 kantonesiske Kulier til at bære Trosset for sig, faar vi det Indtryk, at der i det mindste i visse Dele af Folket ikke er noget af det, vi kalder Fædrelandskærlighed.

Det første Sammenstød med den fjendtlige Hær skete ved Bej-tsi'ang, et Par Mil nord for Tientsin. Japanesерne ledede Angrebet paa Fjendens forskansede Stilling og tog den med Storm. De havde 60 døde og 240 saarede. De andre Magters Tab var ubetydeligt. Den næste Træfning gik for sig ved Jang-tsi'un, hvor Kineserne havde forskanset sig bag ved Jernbanedæmningen. De blev fordrevne herfra af amerikanske,

*) Efter Brown: „From Tientsin to Peking with the allies."

engelske og russiske Afdelinger i Forening. Kineserne gjorde ikke mere nogen alvorlig Modstand; de gentagne Nederlag berøvede dem Modet. Efter nogle mindre Fægtninger ved Ho-sji-wu blev Byen Tung-dzov taget uden Sværdslag, og Hæren var nu kun et Par Mil fra Hovedstaden. Angrebet paa denne begyndte en Dag, før det egentlig var bestemt. De forbundne Magter var nemlig alle lige ivrige efter at komme først ind i Byen og saaledes blive de første til at befri de indesluttede og faa den største Ære. Derfor kunde Afdelingerne ikke vente til den aftalte Tid.

Den 14. begyndte Bombardementet. Det gjorde imidlertid ikke videre Indtryk paa den 60 Fod høje og 40 Fod brede Mur, som omgav Manssjubyen. Russerne gjorde Angreb først, men blev standsede indenfor en Port og gjorde i mange Timer ingen Fremskridt, indtil Japaneserne var trængt ind og havde fordrevet Kineserne. De engelske Tropper fandt ingen videre Modstand ved Sha-guo-Porten i den kinesiske Bydel og gik derefter ad en Vandledning (Kloakrende) ind under den Mur, som skilte fra Manssjubyen; denne Mur laa, som tidligere berørt, tæt op ad Gesandtskaberne, og de kunde saaledes spasere lige ind til de belejrede, der naturligvis modtog dem med den største Begejstring. Fjenden ydede her kun svag Modstand. Undsætningstropperne var næsten „skuffede" over ikke at finde de indesluttede i en værre Tilstand, end Tilfældet var. I den Anledning siges en af Damerne at have udtalt*): „De havde nok ventet at finde os ligge gispende paa Jorden og udbryde i Krampegraad, naar vi saa dem komme." Glæden var alligevel umaadelig. Folk sprang omkring, raabte og hylede af Glæde og omfavnede Befrierne.

Englænderne og Amerikanerne kom først ind (den 14.), Japaneserne og Russerne senere, men disse havde ogsaa større Modstand at overvinde. Ikke før den 16. blev Bej-tang befriet. Den 15. om Morgenen var Hoffet flygtet i Hui og Hast, led-

*) „The siege in Peking".

sagt af de fleste højerestaaende Embedsmænd. En Mængde af de mere velstaaende Borgere forlod ogsaa Byen.

Guds bevarende Haand var tydelig bleven aabenbaret ved Belejringen. Herom prædikede Dr. theol. Arthur Smith Søndagen den 19. August i den britiske Legations Kirke; han udtalte, at Guds Forsyn viste sig 1) ved den Omstændighed, at Udlændingenes Liv i Peking blev bevaret, for Marinesoldaterne kom; 2) at disse kom netop i yderste Øjeblik. Nogle Dage senere var Jernbanen ubrugelig og Landet fuldt af Boksere; 3) at de indfødte Kristne blev tagne med ind og fik Plads i Prins Sus Palads; det viste sig nemlig, at hvis dette Sted ikke var taget indenfor Forsvarslinien, kunde Legationerne ikke være holdt, og at de Kristnes Arbejde paa Forsvarsværkerne var absolut nødvendig til Frelse; 4) at der opdagedes Korn og andre Levnetsmidler nok til at føde de belejrede, og at Vandet i Brønden viste sig at være tilstrækkeligt; 5) at Kineserne undlod at angribe Udlændingene, da disse var paa Vejen til Legationerne, og alt endnu var i en Tilstand af Forvirring. Den Gang kunde Kineserne let have tilintetgjort dem allesammen med ét Slag; 6) at ingen farlige Epidemier hærgede de paa sine Steder tæt sammenpakkede belejrede til Trods for, at der forekom enkelte Tilfælde af smitsomme Sygdomme; det var jo i den hede Sommertid og Jorden ikke den bedste; 7) Herren sendte en Forvirringens Aand iblandt Fjenderne, „de frygtede os langt mere, end vi frygtede dem, og benyttede sig kun daarligt af deres Fordele."

Da Belejringen var hævet, kom der mange Lykønskningstelegrammer og Takkeskrivelser. De tapre Forsvarere modtog den Ros og Ære, de havde fortjent. Ogsaa til Missionærerne rettedes der nogle Skrivelser; en af dem, nemlig fra den amerikanske Gesandt, hidsættes:

Til de belejrede amerikanske Missionærer!

I denne vor Befrielsesstund, da vi ved Forsynets Styrelse er frelst fra det truende Myrderi, ønsker jeg at udtrykke for

Dem, hvad jeg véd er det diplomatiske Korps' almindelige Mening, nemlig vor oprigtige Værdsættelse af og dybe Taknemlighed for den uvurderlige Hjælp, som De og de indfødte Kristne under Deres Opsyn har ydet med Hensyn til vor Bevarelse. Uden Deres forstandige og heldige Planer og uden Kinesernes beredvillige Udførelse deraf, tror jeg, vor Frelse vilde have været umulig. Jeg takker Dem for Deres vedholdende Taalmodighed under høist vanskelige Forhold og for Deres høflige Anerkendelse af mine ringe Tjenester. Jeg haaber og tror, at Deres Øre og Fare paa en eller anden Maade ved Guds ufejlbare Raadslutning vil bære rig Frugt for det Folks materielle og aandelige Velsærd, for hvis Skyld De saa ædelt ofrer Deres Liv og Arbejde.

Idet jeg forsikrer Dem om min personlige Agtelse og Taknemlighed er jeg Deres oprigtigt hengivne

E. H. Conger,
amerikansk Gesandt.

Peking 18. August 1900.

Efter at de allierede havde erobret Peking, saa man ret, hvor frygteligt Byen var hærget. I den værste Tid drog Bander af Boksere og Soldater omkring i Byen, plyndrede og brændte; høje og lave uden Forskel blev hjemsøgte. Endog de udenlandske Kirkegaarde var ødelagte, saa de ikke var til at kende igen; Murene nedrevne, Træerne omhuggede, Gravstenene væltede og sønderbrudte; 13 Grave var aabnede, Resterne af Ligene udtagne og spredte for alle Vinde eller opbrændte. Ødelæggelsens Vederstyggelighed grinede en i Møde overalt. Efter at de udenlandske Hære havde besat Byen, blev der vel ikke brændt mere, men plyndret saa meget des mere; de riges Huse tomtes for alle Værdisager, Sølv, Pelsværk, Silke. I nogle Tilfælde, saaledes for de engelske Troppers Vedkommende, blev alt samlet og solgt ved Auktion til fælles bedste, saaledes at enhver fik lige meget. Ogsaa nogle Missionærer konfiskerede i visse Tilfælde Indholdet af forladte Huse, dog uden selv at have en Øres Fordel, men alt til bedste for deres sultende og daarlig

klædte Kristne. Japaneserne, som synes at kende Lokaliteterne bedre end andre, besatte straks Skatkammeret og konfiskerede dèr mange Millioner Taels. Bjerge af Ris og Salt toges i Besiddelse af Franskmændene og Russerne. De sidste besatte de kejserlige Paladser, og skønt Værelserne udvortes set forblev urørte, blev dog alle Værdigenstande bortførte eller stjaalne. I Kejserens Værelse fandtes et Markusevangelium og en Bunyans „Pilgrimsvandring".

Nogen Tid efter Pekings Erobring falbodes i Tji-fu en Mængde Smaating fra det kejserlige Palads, saaledes saa jeg til Salgs i en Butik Æsker og Ure af Guld, Bægre og Skaale af Nefrit, kostbare Vinter og meget andet.

Mangen en Voldsdaad blev begaaet, baade Røveri, Voldtægt og Mord. Fattige Familier, som ikke havde kunnet flygte, blev heller ikke sparede. Det kinesiske Regiment fra Wej-haj-wej blev særlig ilde berygtet i denne Henseende. Byen fik igen med Renter, hvad den havde øvet mod Udlændingene. Det var ikke Kristi Aand, der raadede. Det maa i det hele beklages, at en hel Del af de udenlandske Soldater opførte sig saa slet, at de ikke gav Kineserne stort efter i utøjlet Vildhed. En Missionær, som en Tid lang opholdt sig i Tientsin, medens Udlændingene var Herrer dèr, fortalte mig om Tilfælde, hvor Soldater var gaaet ind i et Hus, først havde slaaet Mændene ihjel og derpaa voldtaget Kvinderne. Navnlig en bestemt Nations Soldater plejede at overfalde de fattige, kinesiske Arbejdere og fratage dem deres surt fortjente Daglon, naar de om Aftenen gik til deres Hjem. Skogehnse og Drikkebuler drev naturligvis en blomstrende Forretning i den Tid. Østens Folk skal ikke have faaet det bedste Indtryk herigennem af Vestens Civilisation. Men hvad er ogsaa Civilisation uden Kristendom? En Fernis, som gaar af, saa snart Frygten for Følgerne af ens onde Gerninger ikke længer binder en.

Bokserne i Provinserne.

Takket være Vicekongerne Lióv-Kun-is og Dzang-dzid-dungs faste og kloge Holdning fik Bevægelsen ingen videre Betydning udenfor Nordkina. Disse Mænd tilligemed Guvernøren i Shandung, Yán-shid-kaj, indgik en Overenskomst indbyrdes og med Stormagterne om at holde Ro og Orden i deres Landområde og saa til Gengæld blive fri for udenlandske Troppers Indblanding. Guvernøren Duán-fang i Shen-ssi gjorde ligeledes alt, hvad der stod i hans Magt for at beskytte Missionærerne i sin Landsdel og eskorterede dem sikkert over Grænsen. Med Hensyn til Lióv-Kun-i og Dzang-dzid-dung har man dog sikkert overvurderet deres fremmedvenlige Sindelag, det var vistnok hovedsagelig Klogskabshensyn, der gjorde sig gældende hos dem: Jangtsefloden er jo lige op til J-t'ang tilgængelig for Krigsskibe, og der var da stor Sandsynlighed for, at Udlændingene, i Fald de to Vicekonger havde stillet sig fjendtlig, vilde have sendt deres Flaader op ad Floden og bombarderet Byerne ved Jangtsedjang og bemægtiget sig dem, navnlig da Naudjing (Nanking) og Wu-t'ang, de to Residenssteder. Alligevel maa det have været dem en stor Fristelse ikke at give efter for den Stemning, som blæste over Landet, og de fortjener Tak, fordi de gik imod den, og fordi de ikke adlød de kejserlige Befalinger.

Telegrammet fra Tronen.

I Slutningen af Juni udsendte jo Regeringen i Peking et Telegram til alle de højeste Embedsmænd i Riget; det lod saaledes: „Fong jang jin bi sha, jang jin tuéj huéj dji sha", det vil sige, „hvor som helst Udlændingene træffes, skal de dræbes, og dersom de søger at undslippe, skal man skynde sig des mere med at dræbe dem." Med saadan en Befaling fra Tronen er det intet Under, at det gik ud over Udlændingene, langt mærkeligere er det, at mange af Embedsmændene ikke efterkom den. Den 1. Juli henrettedes 13 Missionærer i Báo-ding-fu (denne

By ligger ved Jernbanelinjen c. 25 Mil syd for Peking). Iblandt de dræbte var Missionær Pitkin af det amerikanske Missionsselskab („American Board"); før sin Død efterlod han følgende Budskab: „Sig min Søn, naar han bliver 25 Aar, ønsker jeg, han gaar til Kina som Missionær i mit Sted." Tre af de højeste Mandariner i Báo-ding-fu var medskyldige i denne Udaad, de blev derfor senere henrettede af de allierede. Familien Greens og Frk. Greggs frygtelige Oplevelser er beskrevne i det af Søster Ellen overfatte Skrift: „Ofte i Dødsfare".

I Provinsen Honan blev ingen Udlænding slaaet ihjel, men mange led usigelig meget paa Flugten derfra. I Tji-fu (Chefoo) boede vi i Hus sammen med nogle af de kanadiske Missionærer fra Nordhonan. De fortalte om deres Oplevelser paa Rejsen, hvorledes de var blevne overfaldne, plyndrede, slaaede og adskilte.

Af Doktor Whitfield Guinness' Beskrivelse af Tildragelserne i Byen Sho-tji-dién hidsættes følgende*): Hr. og Frk. Conway og deres en Maaned gamle Barn, Doktor Guinness og Frk. Watson var i Byen, da Oproret brød løs. Den 9. Juli blev Stationen angreben af en hylende Skare. Missionærerne flygtede over Muren ind til en venligsindet Nabo og blev skjulte paa et Loft. De maatte lægge sig fladt ned paa det utrolig snavsede og støvede Gulv eller krybe sammen i Hjørner for ikke at blive sete. De laa der stille hele Dagen uden at faa hverken vaadt eller tørt, stadig i Fare for at blive opdagede. Det var vanskeligt at holde Barnet stille, især naar Moderen ikke fik noget at spise. Om Aftenen blev de flyttede til et andet Loft. Flere Gange blev der søgt efter dem af Byfogdens Soldater. Engang satte Doktor Guinness sig paa Lemmen, som lukkede for deres Tilflugtssted, for at hindre den i at blive stødt aaben. „Der er kun Kvinder deroppe," sagde en Stemme, og Soldaterne gik for denne Gang. Naar der saaledes var

*) „Martyred missionaries of the China Inland mission". Under sit Ophold i Tji-fu gav Dr. Guinness selv en Fremstilling af sine Oplevelser.

Folk i Nærheden for at dræbe dem, og de laa aandeløs stille, gjaldt det om: kunde Barnet holdes roligt, eller vilde det give sig til at skrige? og deres brændende Bønner steg op til Himlen. Barnet holdt sig roligt i de kritiske Øjeblikke. Engang var den skrækkelige Tanke oppe hos Forældrene, om ikke de burde tage Livet af den lille, for at den ikke skulde røbe dem og de alle omkomme. Gud sparede dem for det. En Dag ved Middagstid kom deres Vært, Hr. Li, styrtende med Raabet: „Hurtig, flygt! Soldaterne er her igen med Sværd og Knive for at dræbe eder!" „I et Nu var vi ude af Rummet og henne ved en 9 Fod høj Mur, som vi krob over; ogsaa Fru Conway og Barnet kom sikkert over. Vi saa op til vor himmelske Fader og sagde ham alt. Vi kendte Enkekejserindens saavel som den herværende Militærmandarins Befaling til at slaa alle Udlændinge ihjel. Nu var Øjeblikket der maaske. Flugt var umulig. En Mand nærmede sig. Barnet gav sig til at græde. Stakkels Fru Conway gjorde alt, hvad hun kunde for at berolige det, men forgæves. Kun et Par Minutter, og vi blev maaske dræbte. Hvor skøn Naturen saa ud! Skulde vi dø nu? Nej, Gud vilde det ikke saaledes. Et Øjeblik senere blev vi hentede tilbage, Soldaterne var gaaede." Fem Dage tilbragte de her, saa blev de i Nattens Mørke flyttede til et andet Hus, hvor de under mere Ro opholdt sig 12 Dage. Derefter bragte deres kineſiske Venner dem ud af Byen og om Bord i en Baad. De sejlede saa først ad en lille Flod og dernæst ad Hanfloden ned til Hankow; Turen tog 13 Dage og prøvede i høj Grad deres Taalmodighed. Hele Dagen igennem maatte de skjule sig i et lille Afskrik i Baaden, først om Natten turde de vove sig frem; Varmen plagede dem meget, ligesaa Utøj og Myg. Men endelig naaede de da Hankow i Sikkerhed og priste Gud for deres Redning.

Provinsen **Shansji**. Her var den tidligere omtalte Y-sjen bleven Guvernor. Han havde ført Boksere med sig fra Shandung og viste dem sin Gunst i den Grad, at den ellers fredelige Provins snart blev endevendt af lovløse Bokserbander.

Ingen Kristen vidste sig sikker, og mange Tusinder blev slaaede ihjel. Oplob og Tumulter fandt Sted overalt, hvor der fandtes Missionærer. Den ene Station efter den anden blev plyndret og brændt og Missionærerne myrdede. Paa Guvernørens Befaling blev en Del af dem bragt til Hovedstaden, Taj-yan-fu, under det Paaskud, at de derfra skulde blive eskorterede til Kysten. Hr. og Fru Pigott behandledes som almindelige Forbrydere og førtes i Lænker til Bestemmelsesstedet. Til Trods for Haan og Slag prædikede Pigott paa Vejen for Folket, hvor som helst der var Lejlighed dertil. Han var en velhavende Mand, der underholdt sig selv og flere Kaldsbrødre paa Missionsmarken. 33 protestantiske og 12 katolske Missionærer var blevne kastede i Fængsel i **Taj-yan-fu**. Den 9. Juli lod Y-sjen dem alle myrde i sin Raadhusgaard. Beretning om denne Skændselsdaad haves fra en indfødt Kristen, som imod sin Vilje var kommen med i Sværmen af Tilskuere, og er bekræftet fra anden Side; den lyder saaledes: Først blev Mændene førte frem og halshuggede. Fru Farthing klyngede sig til sin Mand, han skød hende blidt til Side og modtog Dødshugget. Efter Mændene kom Turen til Kvinderne. Fru Farthing holdt sine Børn i Hænderne, og de trykkede sig op ad hende, men Soldaterne skilte dem ad og halshuggede Moderen. Bøddelen brugte kun ét Hug til at skille Hovedet fra Kroppen, Soldaterne var ikke saa dygtige, de brugte sommetider flere Hug. Bøddelen halshuggede alle Børnene og gjorde det godt. Fru Lovitt havde Briller paa og holdt sin lille Dreng i Haanden, endog da hun blev henrettet. Hun talte før sin Død til Folket og sagde: „Vi er alle komne til Kina for at bringe eder det gode Budskab om Frelsen i Jesus Kristus. Vi har intet ondt gjort eder, kun godt, hvorfor behandler I os saaledes?"

Efter Protestanterne kom Turen til Katolikkerne. Biskoppen, en gammel Mand med et langt, hvidt Skæg, spurgte Guvernøren, hvorfor han gjorde denne onde Gerning. Y-sjen svarede ham ikke, men drog sit Sværd og huggede Biskoppen i Ansigtet, saa Blodet strømmede ned over hans hvide Skæg, derpaa blev

han halshugget. Præsterne og Nonnerne fulgte ham hurtig i Døden. Til sidst førtes Hr. Pigot og hans Missionærer fra Distriktsfængslet til Eksekutionspladsen; han havde endnu Haandjern paa og prædikede for Folket lige til det sidste. Ogsaa en Del af de indfødte Kristne blev myrdede den Dag. Legemerne blev liggende, hvor de faldt, til næste Morgen; det var nemlig bleven Aften, inden det blodige Arbejde var fuldendt. Alle var forbavsede over den Ro og Fasthed, som Udlændingene viste. Ingen gjorde Støj eller græd undtagen to eller tre af Børnene.

Efter denne skrækkelige Daad æredes Y-sjen af Folket næsten som et overjordisk Væsen, i Forstaden blev der endog rejst et Stenmonument med en Paaskrift indhugget til at forherlige den Heltegerning, at han havde renset Provinsen for de forhadte Fremmede.

Andre Missionærer undslap, men kun med stor Fare og under mange Lidelser. Hr. og Fru Cooper med to Børn, samt Frøknerne Rice og Huston maatte flygte fra deres Station i Lu-tjong, stødte senere til Hr. og Fru Saunders, Hr. Jennings og Frk. Guthrie fra Ping-jáo, alle hørende til Kina Indland Missionen, de tog Vejen sammen ad Hankow til, som de til sidst naaede efter usigelige Lidelser. Den 25. Juni*) forlod de Ping-jáo med et Par Æsler til at bære Bagagen. Først blev de overfaldne, og deres Penge og Ejendele røvedes fra dem, dernæst blev endog Klæderne revne af Kroppen paa dem (selv Kvinderne sparedes ikke), og de beholdt kun et eneste Klædningsstykke tilbage. De var nu uden Beskyttelse mod den brændende Julisols Straaler og led meget herved. Næsten nøgne, sultne og dødtrætte blev de jagede fra Sted til Sted med Slag og Forbandelser. Skønt alle deres Penge for længe siden var frarøvet dem, var der dog Folk, som mente, at de maatte have Penge skjulte paa sig og slog dem ubarmhjertigt for at

*) Efter Brev i „North-China Herald“ og „Martyred missionaries of the China Inland mission.“

saa dem til at sige, hvor Pengene var. De maatte sove paa den bare Jord og drikke af de snavsede Vandpytter ved Vejen; sjældent fik de noget ordentlig at spise. Naar de henvendte sig til Herredsfogderne om Hjælp, sendte de dem hurtigst mulig til Grænsen af deres Distrikt og overlod dem saa til sig selv. Et Steds blev Frøkenerne Rice og Huston skilt fra de øvrige. Den første var strøbelig af Helbred, og efter gentagne Slag og Mishandlinger bukkede hun under og døde ved Vejen. Frk. Huston blev senere igen forenet med sine Venner, men hun havde ved denne Lejlighed modtaget saa alvorlige Kvæstelser, at hun døde, inden de naaede Hankow. Kineserne havde endog forsøgt at knække Rygraden paa hende ved at køre en Vogn med Hest forspændt over hende.

I Omegnen af Byen Tse-dzov naaede Missionærernes Trængsler Højdepunktet. Det var et af de Distrikter, hvor Peking-Syndikatet havde haft i Sinde at aabne Miner og bygge Jernbaner; „Folket synes at være bleven rasende paa en af dette Selskabs Agenter, som i Fjor havde været her og gjort Opmaalinger," siger Missionær Saunders; „dette havde ødelagt „Fong-shuej" og saaledes foraarsaget, at der blev Tørke i Aar. Uheldigvis var de komne paa den Tanke, at jeg var denne Person, og jeg vilde være bleven slaaet ihjel, hvis jeg ikke i hver Landsby, vi kom igennem, havde kunnet bevise, at jeg ikke var den Mand, de tog mig for. Jeg brugte følgende Maade at bevise dette paa: 1) Den Mand, I tænker paa, kunde ikke tale kinesisk, det kan jeg, som I hører; 2) hans Haar var kortklippet, jeg har en Haarpisk saa lang, som den umulig kunde vokse i et Aar, som I véd. Folket var overbevist, og Haarpisken frelste mit Liv. I en Landsby havde de bundet mine Hænder sammen i den Hensigt at hænge mig op i et Træ og slaa mig til døde. Endog vore smaa Børn blev ikke sparede. Vore Legemer var ømme og ophovnede af al den Mishandling, der blev os til Del. Paa hele Vejen, særlig igennem Honan, synes Folkets Fjendskab navnlig at være rettet mod Jernbane- og Mineingeniører og mod den romerst-katolske Missions, og

vi maatte stadig for at frelse vort Liv bevise, at vi ikke var nogen af de to Slags Mennesker. Det, at vi havde vore Børn med os, var sandsynligvis nok til at overbevise Folk om, at vi ikke var Katolikker. Vi hørte senere, at de kanadiske Presbyterianere fra Nordhonan havde gjort samme Erfaring. Der var mange af de bedre Klasser, som havde megen Deltagelse for os, men de turde ikke vise deres Sindelag aabenlyst af Frygt for de fremmedfjendske Mandariner."

Forruden Frøknerne Rice og Huston døde Fru Cooper under Vejs efter store Lidelser, ligeledes to af Saunders Børn, og straks efter Ankomsten til Hankow døde endelig Coopers mindste Barn. Saa snart Flygtningene naaede Hubo, som regeredes af Dzang-dzid-dung, blev de godt behandlede af Embedsmændene, fik Bæresstole at rejse i og tilstrækkelig Mad. Et Under var det, at ingen af dem blev ramt af Solstik til Trods for, at de maatte gaa med ubedækket Hoved i den brændende Sol. Da de naaede Hankow, led de næsten alle af Blodgang, men ved omhyggelig Lægebehandling kom de sig godt.

Den svenske Missionær Ogren med Hustru og et Barn gjorde lignende frygtelige Erfaringer paa Flugten. Han blev fanget af Bokserne, mishandlet, saaret og kastet i et usselt Fangehul, hvor hans Hustru forenedes med ham. Han døde senere i Fangenskabet. Hun var frugtsommelig og fødte i December et Barn. Folk viste hende ofte venlig Deltagelse, skaffede f. Eks. Mælk til Barnet. En stor Del af de mange svenske Missionærer i Shansji blev dræbte. Nogle undkom nordpaa ind over den sibiriske Grænse

Hr. og Fru Kay med deres lille Pige fra Byen Tjy-wn i Sydshansji flakkede om paa øde Steder og søgte Tilflugt i Huler paa Bjergene. De led Nød og sultede. Ved en Kristen sendtes Bud og Brev til deres Sønner, som gik i Skole i Tjifu, de skrev bl. a.: „Vi er omgivne af grusomme Mennesker, som søger efter vort Liv. Der er intet Haab for dette Liv. Men Gud er vor Trøst og vor Styrke. Bliv hos Jesus, kære Børn, han vil sørge for eder." Til sidst vovede Hr. Kay sig ned til be-

boede Steder for at skaffe noget spiseligt. Deres Tilflugtssted blev derved opdaget, og Bokserne kom over dem. Disse havde noget Brod med, som de lod Missionærerne se paa uden at give dem noget deraf. I sin Sult søgte Kays lille Pige at faa fat i Brodet, men de Umenneskер huggede hende i Ansigtet med et Sværd. Først blev Hustruen og Barnet dræbt for Mandens Øjne, derefter han.

I Fou-dzou-fu, nordøst for Taj-yan-fu, havde det amerikanske Missionsselskab („American Board") en Station, hvor Missionærerne Atwater og Price med deres Hustruer og Børn var, paa den Tid Oproret brød los. Endvidere var Danskeren Lundgren*) og hans Hustru og en Frk. Eldred i Besøg dèr. Den kinesiske Øvrighed fik dem til at forlade Byen under det Foregivende, at de skulde føres sikkert til Kysten. Men paa Vejen, nogle faa Mil fra Byen, faldt Eskorten over de forsvarsløse Missionærer og myrdede dem alle den 15. August (?). Deres Legemer blev kastede i et Hul i Nærheden.

Fra Frn Atwater haves nogle Breve fra den Tid, som af en trofast Kristen blev bragt rette Vedkommende i Hænde. Hendes sidste Brev**) lyder saaledes:

Fou-dzou-fu, 3. August 1900.

Mine kære, kære Søskende!

Jeg har forsøgt at samle Mod til endnu engang at skrive til eder. Hvorledes skal jeg bære mig ad med at føre i Pennen alle disse skrækkelige Enkeltheder fra disse Dage? Jeg vilde hellere spare eder. De kære i Shou-jang***), 7 ialt med vore to elskelige Piger, blev tagne til Fange, ført i Lænker til Taj-yan-fu og dèr paa Guvernørens Befaling halshuggede tilligemed Taj-yan-fu-Vennerne, 33 Sjæle. Den følgende Dag blev de romersk-katolske Præster og Nonner, 10 Sjæle, henrettede. Tre Uger efter blev vor Mission i Da-gu angreben og vore seks

*) Han var i China Indland Missions Tjeneste.

**) For et Par Aar siden oversat af mig og sendt til Kristelig Dagblad.

***) Pigott og hans Missionærer.

Venner dèr og adskillige modige Kristne, som blev hos dem, myrdede. Vi venter nu paa at blive kaldte hjem. Vi har forsøgt at undslippe til Bjergene, men det kunde ikke lade sig gøre. Folk stjæler fra os til højre og venstre, de véd, vi er dødsdømte. Hvorfor vort Liv er bleven sparet, kan vi ikke sige. Proklamationen siger, at hvem som helst, der dræber os, vil gøre Guvernøren en stor Tjeneste. Vor Byfoged har hidindtil holdt sig rolig, men dersom disse Folk fra Da-gu kommer, er der ikke meget Haab, og der synes *intet* Haab at være, hvor vi saa vender os. De udenlandske Soldater er i Báo-ding-fu, og det siges, der er sluttet Fred. Dette vilde frelse os, var vi i et civiliseret Land, lige meget, hvad Folk saa siger. Guvernøren synes at have Hast med at fuldføre sit blodige Værk, som han uden Tvivl blev sendt til Shansji for at udføre.

Mine egne kære, jeg længes efter at se eders Ansigter et Øjeblik, men jeg frygter, vi skal ikke mødes paa Jorden. Jeg har elsket eder alle saa meget og véd, at I vil ikke glemme hende, der ligger i Kinas Jord. Der har aldrig været saadanne Søstre og Brødre som mine, synes jeg. Jeg bereder mig til Enden stille og rolig. Herren er vidunderlig nær, og han vil ikke svigte mig. Jeg var meget urolig og ophidset, saa længe der endnu syntes at være Mulighed for at bevare Livet; men Gud har taget den Følelse bort, og nu beder jeg kun om Naade til modigt at gaa den frygtelige Ende i Møde. Smerten vil snart være forbi og oh! det søde Velkommen herovenfra! — Mit lille Barn vil gaa med mig. Jeg tænker, at Gud vil give det til mig i Himlen, og min kære Moder vil blive saa glad ved at se os. Jeg kan ikke forestille mig, hvorledes Frelserens Velkomsthilsen vil blive! O, det vil give Erstatning for alle disse Dages Spænding. Mine kære, lev nær Gud og klynge eder ikke saa tæt til Jorden. Der er ingen anden Maade, hvorpaa vi kan modtage den Guds Fred, som overgaar al Forstand. Jeg havde Lyst til at sende hver af eder et særligt Ord, men det overstiger mine Kræfter. Jeg maa bevare Sindets Ligevægt disse Timer. Jeg er ikke ked af, jeg kom til Kina,

men jeg er bedrøvet over, at jeg har gjort saa lidt. Mit Ægtestab, to dyrebare Aar, har været overmaade fuldt af Lykke. Vi vil dø sammen, min kære Husbond og jeg. Jeg plejede at frygte Adskillelse. Det vil være et Mirakel, hvis vi undslipper nu. Jeg sender kærlig Hilsen til eder alle og til de kære Venner, som husker mig. Eders hengivne Søster

Lizzie.

Katolikerne samlede sig mange Steder i deres Landsbyer eller i de store Kirker, som de befæstede saa godt som muligt, og bevæbnede sig med alle de Geværer og andre Vaaben, som de kunde skrabe sammen. Anførte af deres Præster forsvarede de sig tappert mod Bokserbanderne og holdt ofte Stand flere Maaneder igennem, lige til der kom Undsætning. Mange blev dog slaaede ihjel. I Vestmongoliet blev saaledes flere belgiske Præster myrdede. Biskop Hamer blev grebet, medens han messede for Alteret, bundet og ført igennem Byen for at blive spottet af alle, som saa ham. Hans Hænder blev afhuggede, medens han bad sine Bønner paa Rosenkransen. Et Par Dage efter blev hans Klæder revne af ham, Bomuld viklet om ham, Petroleum heldt derpaa, og han blev levende brændt. Der dræbtes c. 5000 katolske Kristne i hans Bispedømme. Jalt myrdedes omtrent 50 katolske Præster og Nonner. Af protestantiske Missionærer omkom 135 Voksne og 53 Børn, ialt 188, nemlig 100 engelske, 55 svenske, 1 dansk og 32 amerikanske. Shansji alene havde 159 ihjelslagne*).

De indfødte Kristne led endnu mere end Missionærerne. Det var umulig andet, end at de havde skaffet sig mange Fjender, sommetider vel ved egen Skyld, men oftest paa Grund af deres Tro. Forfædredyrkelsen f. Eks. griber dybt ind i Folkets Liv, og at de Kristne her ikke kan følge Skik og Brug er en Forargelse for mange. Ethvert Bryllup og enhver Begravelse giver let Anledning til Strid med deres hedenske Slægt-

*) Efter Arthur Smith: „China in convulsion".

ninge og Naboer. Ogsaa den Omstændighed, at de ikke bidrager deres Del til de fælles Udgifter til Templerne og Teaterforestillinger, vil sætte ondt Blod, men navnlig den Bestyldning, at de „folger Udlændingene", d. v. s., at de er daarlige Patrioter, bidrager til at gore dem forhadte. Under almindelige Forhold vil Uviljen mod de Kristne være neddæmpet, men kommer det til Uroligheder, vil deres Uvenner benytte sig af Lejligheden til at komme dem til Livs, og Landets Bærme vil ligeledes falde over dem som Gribben over Aadslet. Dette var det samme overalt. Men naar der dog var stor Forskel paa Forfolgelsernes Voldsomhed paa de forskellige Steder, saa beroede dette paa Mandarinernes Holdning. Befalingen fra Tronen til at udrydde Udlændingene og deres Tilhængere, de Kristne, var den samme overalt, men dens Udforelse afhang for en stor Del af de stedlige Embedsmænd.

Medens Udlændingen blev slaaet ihjel uden videre, saa blev der jævnlig givet den Kristne Valget mellem en grusom Død og at gore visse Ting, som skulde bevise, at han havde afbrudt Forbindelsen med de Fremmede og ikke længe havde et „oprorsk" Hjerte. De kunde saaledes fri sig for Overlast ved at knæle for en Afgud og ofre lidt Rogelse eller ved at udstede et Dokument, hvorpaa der stod, at „de forlod det falske (d. v. s. Kristendommen) og vendte tilbage til det sande". Saadanne „Tilbagekaldelsesbeviser" udstedtes undertiden af Mandarinen, som saa opfordrede de Kristne til bare at tage imod dem, saa skulde de slippe for Straf. Mange Kristne faldt desværre paa denne Maade. At ryge et Par Piber Opium eller spille om Penge en Gang eller to toges ogsaa som Bevis for, at de havde stilt deres Vej fra Udlændingene og var gode loyale Kinesere.

Men en stor Del af de Kristne udholdt hellere alt end at fornægte Troen i nogen Form. Det hændte, at Modre drev deres egne Dotre bort, eller at en Kristens nærmeste Slægtninge ikke vilde modtage ham, naar han paa Flugten kom til dem med Bon om Husly. Der var en stor Frygt over Folket

for Bokserne. Det var strængt forbudt at gemme endog noget Tøj for en Kristen. Det var ofte de nærmeste Naboer, der hentede Bokserne og udpegede de kristne Hjem for dem, og siden købte de deres plyndrede Ejendele for Spotpris og udstældte dem tilmed. Der blev begaaet frygtelige Grusomheder. Mænd og Kvinder blev huggede i Smaastykker og kastede i Floden eller opbrændte og Asken spredt for alle Vinde for at hindre, at de opstod fra de døde og kom igen og hævnede sig. Mange blev levende brændte. En kristen Lærer, Li, fra Mansjuriet fik Lem for Lem afskaaret, Ørene, Næsen, Læberne, idet man for hver Gang først spurgte ham, om han vilde fornægte sin Gud. Styrket af Helligaanden holdt han Stand og prædikede endog for sine Bødler og for Skaren, der omgav ham. Saa slar man Tungen ud af Munden paa ham. I halvanden Dag lod de ham pines, for de gjorde Ende paa hans Lidelser og slog ham ihjel.

Kristne Piger blev bortførte eller følgte til at blive de Mænds Koner, som nys havde dræbt deres Forældre og Søstende.

To Mænd*) blev ført frem for „den store, ældre Broder", d. v. s. Bokseernes Overste, og der blev brændt Papir foran et Afgudsbillede for deraf at se, hvem af dem der var en Kristen. Da dette var udfunden, blev den skyldige ført bort for at henrettes, og den anden fik Lov til at gaa; men kort efter kom han tilbage og sagde: „Dræb ogsaa mig, jeg er ogsaa en Kristen."

Fru Huo havde to smaa Børn og var frugtsommelig. Hun blev grebet og kastet i Fængsel. Sammen med hende i Fængslet var en Forbryderkvinde, som ventede sin Dom. Denne Kvinde blev omvendt ved Fru Huos Vidnesbyrd. „Dersom du skal dø," sagde hun til hende, „har du saa nogen til at hjælpe dig i den kommende Verden?" — „Nej, ingen," svarede Kvinden. „Vi har én," fortsatte Fru H., „vi er ikke bange for at dø," og hun fortalte hende nu om Jesus, som døde for Syndere.

*) Dette og de følgende Træk er fra „China in convulsion".

Og da de senere begge blev sat paa fri Fod af de udenlandske Tropper, var denne Kvinde fast bestemt paa at følge Jesus.

Mange vandrede fredløse om fra Sted til Sted, fra Landsdel til Landsdel uden at turde blive ret længe paa noget Sted. Herved mindes man Skriftens Ord: „. . . . Fremmede og Udlændinge paa Jorden."

Ogsaa om katolske Kristne lyder Vidnesbyrdet fra protestantiske Flygtninge, at de paa mange Steder gik Døden i Møde paa den skønneste Maade. Dette berettes saaledes om en katolsk Familie, en Moder med sine to Børn; da de blev ført til Døden, raabte Moderen: „O, Herre, Herre, modtag min Sjæl!" Den Sjæl gik sandelig til Himlen! En Pige, Win-tsi'néj, som blev reddet fra Shansji, fortæller, at Katolikkerne var saare modige. Selv Børnene, naar de bragtes til Retterstedet, sagde: „I viser os en stor Ære! Dette er en stor Glædesdag for os!"

En protestantisk Kristen ved Navn Dzen-sji-gung viste et saadant Mod, at Bøkserne skar hans Hjerte ud for at se, hvad hvad det var, der havde gjort ham saa modig. De hedenske Forfølgere forbavsedes stadig over den værdige, rolige Maade, hvorpaa de Kristne tog disse strækkelige Trængsler, og over deres Standhaftighed i Lidelsen.

Den Tro, at de kristne forgiftede Brøndene og kunde gøre Papirsbilleder til udenlandske Soldater, var almindelig udbredt, og derved forstaas til dels Hedningernes Raseri. De var som besat af Djævle.

En Evangelist, Li-fu, af den engelske Metodistmission blev fangen, brændt paa Ryggen og Skuldrene, stukken i Underlivet og begge Fodhaserne overskaarne. Svag og blødende blev han derefter kastet i et usselt Fængsel og maatte ligge der i 3 Maaneder. Den stakkels Mand led saa meget, at han bad sine Bødler om straks at gøre en Ende paa sine Lidelser eller endog at begrave ham levende. Den eneste, der tog sig af ham, var en hedensk Medfange, som vaskede hans Saar og delte sin Mad med ham. Li-fu blev Krøbling for Livstid, men han nærede ingen Hævnfølelse mod sine Fjender, da Bladet senere vendte sig.

Skønt er det at høre, at kristne Tjenestefolk i Reglen blev deres Herskab tro til det yderste. De Kristne udsatte sig ofte for Fare ved at bringe Breve og Budskaber for Missionærerne og viste deres trofaste Sind ved at finde Skjulesteder for dem eller følge dem paa deres lange, farlige Flugt, eller de gav Missionærerne deres egne faa Skillinger, naar disse stod uden Penge og manglede alt. Ogsaa Hedninger viste nu og da Deltagelse overfor de forfulgte og hjalp dem, saa vidt de turde. Endog enkelte Mandariner gjorde alt, hvad der stod i deres Magt for at beskytte Missionærerne og faa dem bragt i Sikkerhed. En af disse blev til Straf afsat af Enkekejserinden, da hun paa sin Flugt kom igennem hans Distrikt.

Ogsaa paa vor Missionsmark havde vi flere Beviser paa Velvilje fra Ikke-Kristne. Paa Flugten til Korea blev vore Missionærer fra Jong-hnäng-t'ong hjulpet til Rette af en muhamedansk Kobmand i Sahotse og fik overladt hans Hus i Aj-dzov (Korea) til at bo i. Lykkegaard havde nemlig tidligere helbredet en Slægtning af ham for en farlig Byld, og de viste nu deres Taknemlighed paa denne Maade.

I Dagushan kom Udsendinge fra Byraadet til Stationen og forsikrede mig om deres Hjælp, i Fald det skulde blive galt. Men vi maa rigtignok huske, at den Gang var det endnu ikke forbundet med saa stor Fare at vise Venlighed mod Udlændingene.

Manjuriet. Her havde de skotske og irske Presbyterianere en Mission fra 1872. Antallet af de Kristne var naaet op til c. 15,000. Deres Kirker og Hospitaler fandtes overalt i Landet. Under Oproret 1900 blev alle deres Stationer udenfor Traktathavnen New-chwang ødelagte. Det begyndte i Hovedstaden Mukden. Den 30. Juni blev den store protestantiske Kirke, Hospitalerne og Missionærernes Huse nedbrændte. Aaret i Forvejen havde jeg besøgt Mukden, og Doktor Christies store, udmærket indrettede Hospital havde vakt min Beundring. Tusinder var her blevne gratis behandlede og helbredte ved den elskværdige Dr. Christies dygtige Behandling. De samme Men-

nesker, som havde nydt godt af Hospitalets Pleje, stod nu og saa til med Glæde (!) ved dets Odelæggelse. Et menneskeligt Skelet, som Dr. Christie havde benyttet ved Undervisningen af indfødte Medarbejdere, blev fundet og holdt frem som Bevis for, at der var foregaaet skumle Gerninger i Hospitalet.

Den katolske Biskop, nogle Præster og barmhjertige Søstre havde tilligemed en stor Del af deres Kristne søgt Tilflugt i deres Katedralkirke, og den var bleven befæstet til at modstaa Boksernes Angreb. De første Pøbelskarer, som gik løs paa Kirken, modtoges med Geværskud, og ikke faa faldt; ogsaa enkelte Tilskuere, som ikke deltog i Angrebet, blev uheldigvis ramte. Nu kom Soldaterne til og stillede Kanoner paa Bymuren, hvorfra de begyndte at beskyde Kirken. Paa Biskoppens Befaling ophørte Katolikkerne derefter med at gøre Modstand; mulig mente han, at det var unyttigt at fortsætte Modstanden, eller maaske han ansaa det for urigtigt at skyde paa Regeringstropperne. Snart trængte Bokserne ind, og de indesluttede blev huggede ned alle som én uden Skaansel. Flere hundrede Katolikker led Døden ved den Lejlighed.

Herefter begyndte en almindelig Forfølgelse af alle Kristne over hele Provinsen. Mange flygtede og skjulte sig i Majs- og Hirsemarkerne. En kristen Bogsælger fortalte mig, hvorledes han i over 3 Maaneder havde opholdt sig under aaben Himmel; udsat for Solens Glød og Regnens Bæde slakkede han om i stadig Frygt for at blive opdaget. Han levede for en stor Del af Kornet paa Marken og Bær paa Højene.

Medlemmerne af Sekten „Tsaj-li", som er meget udbredt i Mandsjuriet, sluttede sig trofast til Bokserne i deres Ugerninger. Da der ikke var flere kristne Hjem at plyndre, kom Turen til alle, som paa nogen Maade havde staaet i Forbindelse med Udlændingene. Og ikke nok hermed, ogsaa mange velstaaende Købmænd, som ikke havde det mindste med Kristendommen eller de Fremmede at gøre, blev plyndrede. I lang Tid var der fuldstændig lovløse Tilstande. Bokserne og deres Venner, „Tsaj-li", blev hurtig rige, men nogle beholdt kun deres rovede

Ejendom saa længe, indtil nogen, der var stærkere end de, tog det fra dem.

Noget af det første, der blev ødelagt, var den knap fuldendte russiske Jernbane; de ved Banen liggende kinesiske Landsbyer blev senere strængt straffede for deres Medvirkning heri. Russiske Ingeniører var spredt langs Banelinien, af dem blev nogle grusomt myrdede, andre undslap med Vaaben i Haand. En Trop Ingeniører og Jernbanearbejdere undkom saaledes over den koreanske Grænse og rejste ned igennem Korea nogle Dage efter os; vi saa dem i Chemulpo. Der var en Dame iblandt dem.

I Da-shid-tjáo, tre Mil øst for Newchwang, samlede Russerne deres Tropper. Først den 28. Septbr. tog de Liáo-jang. Doktor Westwater af den skotske Mission drog med i Hæren som Feltlæge efter at have faaet Tilladelse dertil af Myndighederne i Port Arthur. Væsentlig hans Medvirkning skyldtes det, at Byen skaanedes for de Uordener og Plyndringer, som ellers vanskelig undgaas ved Besættelsen af en By. Den 2. Oktober besatte Russerne Mukden uden Sværdslag. De højeste Embedsmænd var flygtede forinden og havde overladt Byen til sig selv. De efterladte kinesiske Soldater benyttede sig heraf til at røve og stjæle; under denne Virksomhed havde de sat Ild paa et af de rigeste Kvarterer i Byen, nemlig Pelsværk- og Silkehandlernes. Umaadelige Værdier gik ved denne Lejlighed til Grunde. Det første, Russerne maatte gjøre, var at slukke Branden. Enkelte Kristne*), som var forblevne i Byen, og som kendte lidt til, hvorledes man skulde omgaas Udlændinge, gik Russerne i Møde bærende i Haanden smaa Flag, hvorpaa der stod: „I am a christian". Dette efterlignedes hurtig af Hundreder, som intet havde med Kristendommen at gøre. De, som nogle Dage i Forvejen havde plyndret og myrdet de Kristne, fordi de stod i Forbindelse med Udlændingene, blev nu de ivrigste til at indynde sig hos de nye Herskere; derved

*) Ross: „The boxers in Manchuria".

lykkedes det dem ofte at bevare deres ved Vold og Uret erhvervede Ejendom. Dr. Westwater kom snart efter til Mukden. Her holdt han den første Søndagsgudstjeneste med de c. 40 Kristne, han havde kunnet samle, paa Ruinerne af den gamle Kirke. Det var en højtidelig og alvorlig Stund. Selve Ruinen og Ødelæggelsen om dem var en kraftig Prædiken.

I Slutningen af November sendtes en Troppeafdeling ad Fong-huáng-t'ong og Dagushan til. Dáo-taj'en i Fong-huáng-t'ong drog Russerne i Møde udenfor Byen, bøjede sig dybt for dem og førte dem ind i Byen. Hverken dèr eller i Dagushan skete der noget af Betydning. De kinesiske Soldater havde forladt Dagushan, da Russerne kom dertil, og disse drog snart bort igen. Til den Del af Byen, hvor de faa Kristne boede*), kom Russerne slet ikke, og hine slap saaledes for alle Ubehageligheder. Rogelsespindemanden gættede i sin Naivitet, at Grunden dertil var den, at jeg i Port Arthur havde sagt til Generalen omtrent saalunde: „Naar I kommer til Dagushan, saa husk, at jeg har nogle gode Venner dèr, som bor paa den anden Side en Kløft, saadan og saadan, dem maa I passe paa ikke at gøre noget." Naar selv en Kristen kunde mene, at vi Danske stod i Forbindelse med Russerne paa denne Maade, hvor meget mere maa da Hedningerne mene, at vi i Grunden er ud af én Tønde.

Paa vor Missionsmark, som jo grænser op til Presbyterianernes, antog Bokserbevægelsen ikke den voldsomme Karakter som hos vore Naboer. Hverken vore Stationer eller vore Kristne led tilnærmelsesvis saa meget som det øvrige Mandjuri. Af vore tre Stationer paa den øvre Mark var Stationen i Fong-huáng-t'ong den, der blev værst medtaget, og selv dèr stod dog Taget med Gavlmurene, selvfølgeligt var alt rørligt Gods stjaalet.

I Juni og Juli saa vi os alle nødsagede til at forlade Stationerne under mer eller mindre faretruende Om-

*) Det Kvarter er til Dels skilt fra den øvrige By ved en Kløft.

stændigheder. Olesens og Byffs i Sju-jen havde en hujende og larmende Pøbelhob udenfor deres Port i flere Dage, inden det ved Mandarinens Hjælp lykkedes dem at komme bort. I Dagushan havde den Overstbefalende, Oberst Lin, hele Tiden stillet sig venligt overfor os. Engang havde en af hans Soldater i Kamp med Rovere faaet en Kugle igennem Halsen, dog saaledes, at den var bleven siddende ved den ene Side. Denne Kugle trak Søster Kathrine ud for ham, og vi kurerede derefter paa ham, indtil han kom sig. I den Anledning aflagde Obersten os en Visit og takkede os saa meget for vor Hjælp. Han fortalte ved den Lejlighed bl. a., at han som ung havde kæmpet under Gordon mod Taj-ping-Oprørerne. Maaske var det den Hjælp, vi den Gang havde kunnet yde hans undergivne, der virkede, at han var os god. Nok er det, da det blev galt, sendte han Soldater til Beskyttelse af Stationen. Det varede imidlertid ikke mange Dage, før der kom Bud fra ham, at han ikke længere kunde beskytte mig. — Sagen var, der var kommen Bud og Brev fra Mukden med Befalingen til Udlændingenes Tilintetgørelse, og gentagne Gange opfordrede han mig indtrængende til at rejse. Da jeg samtidig fik at vide, at der ikke alene var Tale om Boksere, men at Kina var i Krig med Stormagterne, besluttede jeg mig til at rejse. Efter en sidste højtidelig Sammenkomst med de faa Kristne, der var, rejste jeg den 14. Juli fra Byen, eskorteret af et Par Soldater, som Obersten gjorde ansvarlig for min Sikkerhed. Jeg tog den nærmeste Vej til Græsen og naaede uden videre Eventyr den 16. Juli Byen Aj-dzov i Korea; her traf jeg Lykkegaards og Jensen, som tidligere havde maattet flygte fra Fong-huáng-t'ong. At der blev Glæde ved at se hverandre, behøver jeg ikke at sige. Næste Dag brød vi op og rejste sammen ned igennem Korea til Ping-jang og derfra til Chemulpo. De kristne Koreanere i Aj-dzov og andet Steds viste os megen Kærlighed.

Vore Kristne blev idømt Bøder og maatte for en Tid flygte fra deres Hjem, men led ellers ingen Overlast. Derimod

blev enkelte katolske Kristne slaaede ihjel, en i Sahotze og to i Nærheden af Dzuáng-ho*).

Til Slutning hidsætter jeg to af Missionær Olesens Breve fra den Tid**). De giver, synes mig, et godt Indtryk af Stillingen, og jeg medtager dem navnlig, fordi ogsaa jeg kan fuldtud underskrive de deri udtalte Grunde til at forlade Stationerne.

F. T. Port Arthur, 11. Juli 1900.

„. . . . Den 30. forstærkedes Krigsrygterne; en Mængde af de bedre stillede Borgere kom for at spørge til Stillingen. Den overstkommanderende for Soldaterne kom ogsaa; han sagde, at blev der noget Spektakel, kunde vi jo gerne sende Bud til ham.

Søndag den 1. Juli havde vi almindelig Gudstjeneste i Kapellet. Der var ikke mange Tilhørere; alt gik roligt, men vore Folk var bange; to af dem holdt Vagt ved den store Port.

Mandag den 2. Store Skarer af Dagdrivere flokkes paa Gaden. Vore Folk er meget bange; deres Venner (?) har raadet dem til at forlade os i Tide.

Den 3. Kapellet aabent om Formiddagen, ingen Forstyrrelse; men om Eftermiddagen Kl. c. 5 samledes en stor Skare ved Porten; de gjorde dog ikke Forsøg paa at bryde Porten op. Da vi skønnede, at Stillingen nu begyndte at blive alvorlig, skrev vi til Mandarinen og forespurgte, om han vilde beskytte os. Om Aftenen kom en Mand fra „Jamen" med den Besked, at Mandarinen intet kunde gøre for os. Samme Aften skrev vi i et Brev til den russiske Kommandant i Da-shid-tjáo („den store Stenbro") og forespurgte, om ikke han kunde sende nogle faa Mænd til at føre os bort. Vi lod en af vore Folk gaa med Brevet; han turde ikke gaa ud gennem den store Port, men slap over Havemuren ud paa Gaden og forsvandt i Mørket.

*) Udførligere Beretning om vore Oplevelser findes i Dansk Missionsblad 1900–01.

**) Se Dansk Missionsblad Nr. 26 1900.

Den 4. syntes der at være kommen et Omslag i Tingene, nogle af Bokserne var blevne grebne; de havde truet Mandarinen paa Livet, og nu skulde der holdes Forhør over dem. Imidlertid fik vi lejet et Par Vogne, som skulde komme næste Nat og kore os bort. Ved Aftenstid sendte Mandarinen tre Soldater til at passe paa Stationen om Natten; de laa udenfor Porten. Ved Midnatstid kom Kuskene (Vognene holdt et Stykke Vest for Byen); men Soldaterne erklærede, at det kunde ikke lade sig gore at fore os eller nogen Ting bort derfra; saa blev Kuskene bange og turde ikke komme.

Lidt hen paa Formiddagen den 5. kom imidlertid Vognene, og vi fik læsset paa, den Smule Ting vi havde pakket sammen; men nu kom ogsaa Folk fra „Yamen", og der fortes mange og lange Forhandlinger, inden vi kunde slippe. De gav det Udseende af, at de vilde passe paa Stationen. Vi havde en Anelse om, at de forst vilde faa os bort, derefter plyndre og saa til sidst brænde Stationen af; men om dette passer, ved vi til Dato endnu ikke. Endelig Kl. c. 3 Eftermiddag var alt bragt i „Orden", og vi kørte bort ledsagede af to beredne kinesiske Soldater. Tusinder af Mennesker fulgte os gennem Gaderne, men de gjorde intet Forsog paa at vælte Vognene eller fortrædige os. Hele Dagen havde store Skarer staaet foran Porten og raabt og bundret, men Folk fra „Yamen" holdt dem nogenlunde i Tomme; flere Gange var Gaarden dog fuld af Folk, men der blev ingen Voldsomheder begaaet mod os. — Da vi vare komne udenfor Byen, gik Skarerne tilbage igen. Vi kørte omtrent 3 Mil den Eftermiddag ad Gaj-dzov til; vi valgte en lidet befærdet Vej, da vi vare bange for at træffe paa større Horder af Rovere, der husere langs de store Landeveje. En Bokser fulgte os paa Afstand og naaede ogsaa om Aftenen til samme Kro som vi; men der skete intet Oplob.

Næste Dags-Middag (den 6.) naaede vi Grænsen mellem Sju-jang- og Gaj-dzov-Distrikterne; saa vilde Soldaterne ikke med længere; de sagde det ikke til os, men til Kuskene, sandsynligvis i den Hensigt at gore dem bange og derigennem faa

os til at punge ud med en Masse Penge. Det lykkedes os dog at stille Kuskene tilfreds, saa vi kom af Sted; men Soldaterne saa vi ikke mere til, og glad var vi. Jo længere vi kom mod Vest, desto mere Rore var der i Gemytterne; i Landsbyerne samledes store Skarer af Folk, men kun i en enkelt Landsby saa vi et Par Stykker bevæbnede med lange Knive; men de vovede dog ikke at forfølge os.

Lordag Eftermiddag den 7. naaede vi Jernbanestationen, der ligger $^1/_3$ Mil Vest for Gaj-dzov. Vi havde sendt en Mand forud med Visitkort til Stationsforstanderen, og da vi endelig selv naaede dertil, blev vi modtagne med stor Venlighed af Russerne. Stationsforstanderen kunde tale lidt Kinesisk, og paa den Maade kunde vi nogenlunde gøre os forstaaelige for hinanden. Vore Pakkenelliker blev stillede ind i den forelobige Stationsbygning (et Maatteskur), og vi fik selv anvist to (tomme) Værelser i et nylig bygget Hospital; vi spiste hos Stationsforstanderen. I Løbet af Natten kom flere Tog med Soldater fra Port Arthur; de skulde til Newchwang og Da-shid-tjáo. Men først Sondag Eftermiddag den 8. Kl. c. 6 var der et Tog til Port Arthur.

Vi fik en hel Godsvogn til Raadighed (der var ingen Personvogne), og her havde vi det ganske fortrinligt. Om Natten standsede Toget i Sjung-jáo; vi sov i Vognen.

Endelig Mandag Aften Kl. 11 naaede vi Port Arthur.

Vennerne i Port Arthur havde ogsaa været meget bekymrede for os især i sidste Uge; Telegrafforbindelsen med Fonghuáng-t'ong og Sahotse var afbrudt, og de kunde ikke sende os noget Bud. Stor var Glæden paa begge Sider, at Herren havde ført os i god Behold hertil; ja, Herren være storligen lovet for al hans Miskundhed imod os.

Af de Kristne i Sju-jang var der kun to tilbage ved vor Afrejse, nemlig Sji og Mong (med Hustru); alle de andre havde tidligere forladt Byen. Bokserne havde været i Lis Butik og vendt op og ned paa alle Ting.

I Mukden er dræbt en katolsk Biskop, en Præst, to Søstre

og en indfødt Præst forruden en Mængde Kristne — alle Katolikker. Alle de protestantiske Missionærer var rejste i Tide; men al deres Ejendom tilligemed Kirken og Hospitalet er ødelagt. I Liáo-jang og Haj-t'ong er dræbt en Mængde Katolikker.

I Dag (19. Juli) kom to katolske Patere for at hilse paa os; den ene (maaske de begge) boede i Ta-gou, en Dagsrejse Sydvest for Sju-jang; c. 200 af deres Kristne er paa Vej til Port Arthur. — For Tiden synes der at være nogenlunde sikkert her; alle de kinesiske Tropper er samlede ved Peking. Endnu er der Tog- og Telegrafforbindelse med Newchwang; alle andre Steder er Forbindelsen afbrudt. — Næsten daglig kommer der saarede Soldater hertil fra Tientsin.

Nu til Slut en rigtig hjertelig Hilsen fra os alle ved

Deres hengivne

O. Olesen.

Det andet Brev fra Olesen lyder i Udtog saaledes:

„Det stod for mig, at det nok vilde blive Enden paa det, at vi maatte rejse, hvis vi da kunde komme bort; men vi syntes dog, at vi for Samvittighedens Skyld maatte have virkelige Grunde, som kunde retfærdiggøre et saadant Skridt. Dels haabede vi ogsaa paa, at Oproret skulde blive dæmpet, inden det rigtig kom til at rase i vor lille Afkrog. Vi bleve ved at have Kapellet og Sygeværelset aabent lige til 3dje Juli, da Stillingen for Alvor blev kritisk, men efter den Tid stod det ogsaa for os, at nu havde vi Lov til at rejse, da vi kunde forstaa, at det nu ikke mere drejede sig om smaa Uroligheder hist og her, men at der var Oprør og Krig i hele Nordkina. Haab og Frygt havde i den sidste Tid kæmpet om Pladsen i vore Hjerter. Naar vi saa' paa Herrens Forelser med os i Fortiden og de rige Forjættelser for Fremtiden, saa følte vi os trygge; men naar vi saa lyttede til de vilde Rygter eller tænkte paa de mylrende Masser af ondsindede Mennesker paa Gaderne, saa vilde Frygten atter holde sit Indtog i vore Hjerter. Det var baade med Frygt og Haab, vi sent om Afte-

nen søgte til Hvile, men med glad Forundring, at vi vaagnede om Morgenen med den Bevidsthed, at vor stærke Herre saa naadig havde holdt sin Haand over os. Den 4de begyndte vi at pakke lidt Tøj sammen, men vi var bange for at tage for meget, saa det skulde hindre os i at komme bort. En hel Del Linned, Klæder, Dækketøj, omtrent alle vore Bøger, Køkken-inventar og Fødevarer maatte vi lade blive tilbage, kort sagt, vi fik kun det allernødvendigste med. — Det sandsynligste er, at Stationen om kortere eller længere Tid vil blive plyndret og brændt; thi den almindelige Mening blandt Kineserne er, at nu er det ude med Udlændingene i Kina. Da de Vogne, vi havde lejet, ikke turde komme dels paa Grund af de kinesiske Soldater og dels paa Grund af Pøbelen paa Gaden, tænkte vi paa Muligheden af at slippe bort gennem et Vindue ud i Mørket, men Herren lod det ikke komme dertil; det vilde ogsaa nok have været den visse Død, thi selv om vi kunde være komne bort fra Byen ud mellem Bjergene, hvorledes skulde vi saa være kommen til Gaj-dzov? Fire af Folkene vilde følge os (den ene var dog Kuliens Kone). — Hele Dagen var Stationen omringet af en uhyre Menneskemasse, men Folk fra Yamen holdt dem nogenlunde i Tømme. Mandarinen selv var bange baade for Bokserne og for os, men han turde ikke andet end lade os slippe bort. Endelig Kl. 3 Eftermiddag var alt klar til Afrejse, Proklamationer opslaaede, at ingen maatte forulempe os, Stationen blev besat af Folk fra Yamen, og to beredne kinesiske Soldater fulgte med Vognene. Tusinder af Mennesker fulgte os gennem Gaderne ud af Byen, men ingen fik Lov til at røre os med en Finger. — Jo længere Vest paa vi kom, desto farligere blev Stillingen. Store Skarer var forsamlede i Landsbyerne. Kun et enkelt Sted var et Par Stykker bevæbnede med lange Knive, men de vovede ikke at forfølge os.

I vore Betragtninger over Stillingen skelnede vi mellem to Ting, nemlig: 1) hvad man vil kalde Forfølgelse mod Kristendommen, mere eller mindre begrænset til visse Steder,

og 2) en almindelig Landelrig, hvor det gælder at udrydde alle Udlændinge. Hvis det kun var det første, saa vilde det næppe have været rigtigt uden videre at forlade vor Post; thi var man bange for den Slags, saa kunde man intet Sted i Kina være sikker. Men da det drejer sig om en virkelig Krig mod alle Udlændinge uden Hensyn til, om de er Kristne eller ej, saa er Sagen en anden. Vi synes under saadanne Omstændigheder, at vi kunde forsvare at rejse; thi naar Krigen har raset ud, saa vil der nok atter blive Orenlyd for Evangeliet. Under de nuværende Forhold var der jo ingen Mulighed for at arbejde. Der kunde maaske siges, at vi burde blive for at beskytte de Kristne. Dog er det næppe Ret at tænke saaledes. Vor Nærværelse kunde snarere endnu mere ophidse Mængden, medens der maaske kunde blive lidt Ro, naar vi vare borte."

O. Olesen.

Fredens Slutning.

I henved halvandet Aar holdt de forbundne Magter Peking besat, medens Enkekejserinden, Tsid-ssi, og hendes Raadgivere sad i Sji-an, Hovedstaden i Shensji. Der var megen Tale om, at der burde sendes en Hær ind til Sji-an for at hente hende ud eller i det mindste til Taj-yán-fu for at straffe denne Morderby*). Det blev aldrig til noget. Magterne kom ingen Sinde ud over Dzid-lis Grænser — enten Grunden var den, at man ikke kunde blive enige derom, hvilket vel er det rimeligste, eller at det blev anset for at være for vanskeligt et Foretagende; maaske vilde det heller ikke have nyttet noget. Hoffet kunde jo saa være flygtet længere bort, naar Udlændingene nærmede sig.

Magternes Tillidsmænd sad i Peking og spillede Herrer

---

*) Jvnfr. S. 82.

i Landet; det saa' ud, som om det var dem, der skulde diktere Fredsbetingelserne. Men Enkekejserinden sad helt godt i det sjerne Sjian og udstedte sine Edikter som sædvanlig; hun havde gode Kort paa Haanden, og hun vidste det. Derfor trak det ogsaa ud i det uendelige med Fredsunderhandlingerne. Det var en hel komisk Situation. De allierede forlangte Hovederne af de skyldige, for der kunde være Tale om Fred; Hoffet sagde ja, og nogle siges ogsaa at være blevne henrettede, men Hovedlederne, Prins Duán, General Dung-fu-sjang og Jung-lu, blev der ikke gjort noget ved.

Fredsprotokollen blev undertegnet 7. Septbr. 1901: 1) En Liste paa de mest skyldige Embedsmænd præsenteredes Regeringen til Afstraffelse (den mest skyldige af dem alle, Enkekejserinden selv, blev dog ikke nævnt, saa det var egentlig uretfærdigt at straffe hendes Redskaber, som kun havde gjort, hvad der var befalet dem, selv om det var med en god Vilje, de havde gjort det); 2) der skulde skikkes en Sendefærd til Tyskland for at gøre Undskyldning for Mordet paa Baron von Ketteler (senere blev den ogsaa sendt med Kejserens Broder, Prins Djun, som dens Hoved. Man forlangte, han skulde knælende oplæse sin Undskyldning for den tyske Kejser. Dette vilde han ikke, og for at ikke det hele skulde gaa i Stykker, blev Kravet om at knæle opgivet); 3) en Skadeserstatning af 450 Millioner Tæls*) skulde betales i Løbet af 40 Aar (det har hurtig vist sig, at der kom Vanskeligheder med Afbetalingen); 4) det blev forbudt at indføre Vaaben og Ammunition (men det er bleven en tom Bestemmelse. Masser af Vaaben er indført siden, og desuden kan Kineserne selv fabrikere dem i deres af Udlændinge bestyrede Arsenaler); 5) alle Forter fra Peking til Dagu skulde jævnes med Jorden, saa at Vejen til Hovedstaden kunde være aaben for Udlændingene, hvis der atter skulde komme en Kurre paa Traaden; 6) Gesandtskabsbygningerne skulde omgives med Volde og Grave som en Fæstning

*) En Tæl omtrent = 2 Kr. 60 Øre.

og have en stadig Vagt af udenlandske Tropper; 7) i 5 Aar skulde det være forbudt at holde Eksamen i de Byer, hvor Udlændinge var slaaede ihjel (men i flere Tilfælde har Kineserne omgaaet denne Bestemmelse ved at holde Eksaminerne i en anden By i Nærheden); 8) det skulde under Dødsstraf være forbudt at være Medlem af fremmedfjendske Foreninger (dette overholdes selvfølgelig ikke, hvem skulde kontrollere det? I Dagn-shan s. Eks. blomstrer den fremmedfjendske Forening „Tsaj-li" mere end nogen Sinde). Disse Bestemmelser bliver saaledes i flere Tilfælde et dødt Bogstav.

Den 7. November døde den gamle Li-hung-dzang, som havde ledet Fredsunderhandlingerne med de allierede. Han naaede ikke at faa den særlige Traktat med Rusland om Mansjuriet gjort færdig. Hoffet sad fremdeles i Shensji og gjorde ikke Mine til at flytte sig. Udlændingene vinkede ad det: „Her er Fred og ingen Fare!" Endelig satte det sig i Bevægelse. Maaske Frygten for at Folket skulde anse det for Svaghed, hvis hun ikke kom tilbage, har virket bestemmende paa Kejserinden, maaske har Hungersnøden i Shensji trykket hende.

Den 7. Januar 1902 holdt de kejserlige deres Indtog i Peking. Der var sagt meget for og imod, at de vilde vende tilbage, og det undrede vist de fleste, at det virkelig skete. Det sidste Stykke Vej fra Dzong-ding til Hovedstaden benyttede de Jernbanen; det var første Gang, de kørte paa „Ildhjulet", som Kineserne kalder den. **Enkekejserinden** hilste naadigt paa et Par af Jernbaneingeniørerne og takkede dem for deres Ulejlighed. Da hun ved Indtoget i Peking fik Øje paa nogle Udlændinge, som stod paa en Balkon, bøjede hun sig dybt og gentagne Gange for dem. Der er ingen Tvivl om, at hun var „nervøs". Der var jo udenlandske Tropper (Gesandtskabsvagterne) i Byen. Hvad om de havde Planer om at gribe hende og straffe hende! Hendes onde Samvittighed gjorde hende bange, og saa viste hun sig ydmyg overfor Barbarerne for at stemme dem forsonlig.

Efter Tilbagekomsten fik Gesandterne straks Foretræde hos

de kejserlige, og kort efter blev Diplomaternes Damer og Børn indbudte til at besøge Enkekejserinden paa Slottet. Til betydelig Forundring for mange tog de virkelig imod Indbydelsen. Efter hvad der var sket i Aaret 1900, mente man, det var uværdigt for dem at have venskabelig Omgang med hende og være Genstand for hendes fleske Ydest. Det er dog vist med Urette, man ser saaledes paa det. En Gesandt Frue maa som halvoffentlig Person finde sig i mere end andre dødelige. Naar Freden var sluttet, og Magterne havde besluttet at anerkende Kejserinden som Herster, saa var Diplomaterne saavel som deres Fruer jo nødte til at holde gode Miner til slet Spil. Ved det første Besøg fik hver af Damerne et stort Stykke Silketøj og andre kostbare Gaver forærede; Børnene fik Penge, 50 Dollars, 100 Dollars hver (Pengegaver blev dog nok senere afslaaede). Indbydelserne til Hoffet har siden gentaget sig flere Gange. Det maa have været med „blandede" Følelser, Damerne første Gang stod overfor hende, der for ikke saa længe siden gjorde sit bedste for at faa dem myrdede allesammen. Kejseren, Guáng-sjy, var til Stede, men forholdt sig tavs og udeltagende, medens hans Tante (Enkekejserinden) gik omkring og livlig nedladende konverserede Gæsterne — ved Tolk naturligvis. Hvilken Modsætning til det kinesiske Hofs tidligere stive, hovmodige Tilbageholdenhed!

Guáng-sjy, „Himlens Son", træder fuldstændig i Skygge for sin mægtige Tante; han er at beklage, hvis han virkelig har selvstændige Tanker. Efter hans Reformedikter i 1898 saa' mange hen til ham med Haab, men siden Statskupet i Septbr. 1898 synes han at være hensunken i Slovhed, og der er dem, der mener, at han ikke kunde regere, selv om han fik Lov dertil.

Hans Tante derimod har nu mere Magt end nogen Sinde. Efter Krigen anerkendes hun som den egentlige Herster ogsaa af Udlandet. Hun er i Besiddelse af en utrolig Dygtighed, i det mindste til at holde fast paa Regeringens Tøjler. Siden 1861 ved Kejser Sjen-fongs Død er det hende, der har regeret, og naar man husker paa de overordentlige Vanskeligheder ved

hendes Stilling, at hun oprindelig uden Magt er dukket frem af Paladsets Affondrethed og til Trods for de egennyttige eller uvidende Raadgivere, hun ofte har været omgivet af, dog har vidst at bevare sin Indflydelse, maa vi sige, hun har gjort sine Sager godt. Hun er en mærkelig Personlighed. Dommen om hende er eller rettere var forskellig. Oberst Denby, tidligere amerikansk Gesandt i Peking, skriver om hende 1889, da hun formelt havde overgivet Regeringen til den unge Kejser: „Hun har været venlig og barmhjertig mod sit eget Folk, og mod Udlændingene har hun været retfærdig. Hun efterlader Landet i Fred med hele Verden, og Kina er ved hendes Indflydelse bestemt til at høste Gavn af Forbindelsen med Udlandet og til at indtage en fremragende Plads blandt Nationerne. Hendes eget Folk vil altid ære og velsigne hende, og Historien vil stille hende blandt Menneskeslægtens største Herskere." Han sammenligner hende med Dronningerne Elisabeth og Victoria, hvilket Englænderne naturligvis har protesteret kraftig imod. Nogen Tid efter Statskuppet i Septbr. 1898 fik Gesandternes Fruer Indbydelse til Hoffet*); der blev ved den Lejlighed sagt om hende, at hun var „godmodig lige til Svaghed". En forhenværende kinesisk Tolk, Hr. Gu, skriver om hende**): „. . . . Hun er saa klog og godhjertet, som man sjælden finder det hos Regenter. Den ældste af Europas fyrstelige Damer burde tilskrive hende et Beklagelsesbrev i Anledning af den Møje og Besvær, hun har gennemgaaet paa Flugten fra Peking." Disse højstemte Udtalelser rimer dog daarligt med hendes blodige Beslutninger fra Aaret 1900. Det synes klart, at hun ingen Sinde har sluppet Regeringens Tøjler, og hun maa derfor bære Hovedskylden for Rædslerne i 1900. Hendes Opførsel ved Tilbagekomsten til Hovedstaden behøver ikke at betyde stort, ej heller de reformvenlige Edikter, der siden er udstedte. Det ligner altfor meget

*) Det var første Gang, sligt skete. Med de følgende Aars Begivenheder for Øje, kan man ikke værge sig for den Tanke, at hendes „Godmodighed" er stærkt blandet med Falskhed.

**) I sin Bog, som udkom en Tid efter Bokseroprøret.

den sædvanlige kinesiske Falskhed. Efter hvert Oprør andet Steds af lokal Natur i de foregaaende Aar er det gaaet ligesaa. Missionærerne er ved deres Tilbagekomst til Stationerne modtagne med Venlighed og Underdanighed af Mandarinerne, men denne Stemning er snart forduftet. Vi gjorde de samme Erfaringer paa vor Missionsmark; da vi kom tilbage efter Bokseroproret, behandlede Embedsmændene os med en Høflighed og Forekommenhed, som vi aldrig før havde mærket noget til. Det er væsentlig den samme reaktionære Regering, der sidder ved Roret, som før Krigen, og det ser slet ikke ud til, at den er reformivrig. Dermed er det dog ikke sagt, at det sidste Sammenstød med Udlandet ikke vil virke til at drive Kina fremad. Tidens Strøm kan være det for stærk, saa at det mod sin Vilje tvinges ind paa Civilisationens Bane. Det kan heller ikke nægtes, at der virkelig er sket Fremskridt, navnlig i den sidste halve Snes Aar, men alt gaar langsomt i Kina.

Siden Fredens Slutning og Høffets Tilbagekomst har der langt fra været roligt i Riget, Oprør hist og her, Tumulter nu og da; i Fjor Sommer blev endog to Missionærer, Bruce og Lewis (af C. J. M.) myrdede i Hunan; Grunden var et Rygte om, at Udlændingene ved deres Medicin havde voldt den Koleraepidemi, som hærgede Egnen. Boksere har nu og da ogsaa ladet høre fra sig, f. Eks. i Sid-t'nán. Efter saa store Omvæltninger kunde man ikke vente Ro straks. Og hvad mere er, man kan ikke vente fuldstændig rolige Tilstande i lang Tid herefter. Afbetalingen af de 450 Millioner Tæls i Krigsskadeserstatning, som først vil være endt 1940, skal nok holde Gæringen og Hadet mod de Fremmede vedlige. Hvert Aar skal Pengene skaffes, og hvert Aar vil Mandarinerne saaledes faa Anledning til at presse mindst den dobbelte Sum ud af Folket under det Foregivende, at det altsammen er til de forbandede Udlændinge. — Telegrafen har allerede bragt Bud om, at der er Vanskeligheder med Udbetalingen. Solvets Værdi er nemlig dalet saa stærkt,

at Kina erklærer sig ude af Stand til at betale i Guld saaledes som oprindelig bestemt.

Hvis Jernbanerne bliver gennemførte, og hvis ogsaa de mindre Vandveje bliver tilgængelige for Dampskibe, vil alene disse to Ting være tilstrækkelige til at fremkalde Gæring og Uro. Dog tror jeg ikke, den kinesiske Regering vil støtte fremmedfjendske Bevægelser, i det mindste ikke aabenlyst, eller at den for det første vil indlade sig i Krig med Stormagterne. Der maa sikkert gaa adskillige Aar, inden den atter tor tænke paa saadant. Og i Mellemtiden kan vi jo haabe, at Forholdene har udviklet sig saaledes, at et Sammenstød kan undgaas.

Angaaende Sandsynligheden af et almindeligt Oprør mod det mandsjuriske Herskerhus saa er den bleven mindre efter Bokserkrigen, i det mindste saa længe Enkekejserinden sidder ved Roret. Hendes Stilling er bleven stærkere end nogen Sinde. Det fælles Had til Udlændingene binder Kineserne sammen med hende. Men hun er gammel, 68 Aar. Guáng-sjy er barnløs, og der er ingen Tronarving udnævnt, siden Prins Duáns Søn blev forkastet. Naar hun dør, hvad saa? Kejseren er en svag Karakter og maaske ikke i Stand til at regere. Her, synes jeg, er et farligt Punkt.

I Forholdet mellem den gule og den hvide Race, hvem er mest at dadle? Man er paa Forhaand tilbøjelig til at tillægge Kineserne Hovedskylden, og nægtes skal det ikke, at der er meget at udsætte paa dem. Men lad os se Sagen med deres Øjne. De er Hedninger og tænker som Hedninger — Europæernes Skyld bliver netop større derved, at de kommer fra kristne Lande —: „Udlændingenes Nærværelse i Landet er os paatvungen, vi ønsker intet hellere end at blive af med dem. Opium og andre skadelige Ting skaffer de os paa Halsen. De sætter sig fast paa vore Kyster, spiller Herrer i Landet og hundser vort Folk, disse Barbarer, som ikke véd at værdsætte vore gamle Vismænd. De trænger sig ind overalt, og Aar for Aar bliver deres Magt og Indflydelse større. Hvad skal vi gøre for at blive af med dem?" Aabenlyst at erklære dem Krig paa Kniven

og sige: „I maa alle forlade Landet, hvis I ikke vil udsætte eder for Ubehageligheder," ligger ikke for Østerlænderne. De gaar hellere de skjulte Veje. Det er for dem ganske naturligt hemmelig at planlægge et almindeligt Blodbad paa de Fremmede. Skylder man de forhadte Barbarer noget Hensyn? Nej! Var det gaaet godt med Bokseroproret, saa at Kina var bleven af med dem, saa vilde der utvivlsom være bleven almindelig Jubel over hele Riget, og ingen vilde have følt Samvittighedsnag paa Grund af den lumske Fremgangsmaade, der var benyttet, eller de Grusomheder, der var begaaet.

Til det, der skete i Aaret 1900 i Kina, har vi jo Sideskykker i den engelske Kong Ethelred den Andens Forsøg paa at udrydde de danske Erobrere i Aaret 1002, ligesaa har vi i Bartholomæusnatten et lignende Eksempel paa hedensk Barbaritet og det endda ovet af en saakaldt kristen Regering. Vi kan altsaa ikke undre os over, at Kineserne fandt paa sligt. Paa deres national-hedenske Standpunkt var det kun et berettiget Forsøg paa at blive fri for de paatrængende Gæster. At det fra et højere Standpunkt maa fordommes, er en Selvfølge.

Udlændingene paa deres Side har langtfra altid fulgt Retfærdighedens og Menneskelighedens Grundsætninger overfor Kina. Dog maa vi paa den anden Side *ikke glemme det meget gode, de har bevist Kina*. Selve den Omstændighed, at Kina er tvungen ind i Forbindelsen med den øvrige Verden, er et Gode. *Gordon* med den „altid sejrrige" Hær under sig ydede Regeringen værdifuld Hjælp mod Taipingerne i Begyndelsen af Tredserne. *Under Hungersnød og Oversvømmelser* har Udlændingene tit givet store Pengesummer, som ved Missionærernes Hjælp er uddelt til det hungrende Folk, navnlig i den frygtelige Hungersnød i Shansji 1878, hvor f. Eks. Missionæren David Hill anstrengte sig for at lindre Noden. Paa *Missionshospitalerne* er Tusinder af syge blevne hjulpne og helbredede. Det i de aabne Havne virkende *udenlandske Toldvæsen* med en Englænder, Robert Hart, i Spidsen har

gavnet Landet meget. Udlændingenes paalidelige og dygtige Administration sikrer den kinesiske Regering en stor aarlig Indtægt, som er aldeles unndværlig bl. a. til at betale af paa den voksende Statsgæld til Stormagterne. Dersom Landets egne Børn skulde bestyre denne Gren af Forvaltningen, véd Regeringen meget godt, at den rimeligvis vilde blive snydt for Halvdelen af Indtægterne, og det er derfor til dens egen Fordel at beholde de Fremmede i sin Tjeneste til Trods for den forholdsvis høje Løn, de faar. Ved Robert Harts Hjælp er der ogsaa gjort en Begyndelse til Indførelsen af et ordnet Postvæsen med Brug af Frimærker etc.

Med Hensyn til at modarbejde den skadelige Skik at indsnøre Pigebørnenes Fødder, som er almindelig i Kina, har en engelsk Dame, Fru Alice Little, gjort et betydeligt Arbejde. Paa hendes Forslag er stiftet en Forening, kaldet „Tién-tzu-huej", d. v. s. „Den naturlige Fods Forening". Den er ved hendes og Missionærernes Arbejde bleven adskillig udbredt og har vundet Medlemmer ogsaa blandt højere staaende kinesiske Damer. Medlemmerne forpligter sig til ikke at indsnøre deres Børns Fødder*).

Der har ofte været talt og skrevet om det sandsynlige i, at Stormagterne delte Kina imellem sig (de har jo allerede inddelt Landet i Interessesfærer). Det er dog næppe rimeligt, de vil kunne gøre det. Men enten det sker eller ej, saa er det af stor Betydning, at Forholdet mellem den gule og den hvide Race forbedres, og det vil ikke opnaas alene ved Reformer i det udvortes efter europæisk Mønster, ej engang ved europæisk Oplysning, thi disse Ting behøver ikke at gøre Hadet mindre.

---

*) Enkekejserinden udstedte, Dagen efter at Diplomaternes Damer havde været i Besøg hos hende, et Edict, hvori hun tilraader Folket at afskaffe denne unaturlige Mode. Det var ingen Befaling, kun et Raad, men som et kejserligt Raad vilde det jo nok kunne faa Betydning med mindre det kun var beregnet paa at stikke Udlændingene Blaar i Øjnene. Hoffets Damer er jo alle Mandsjurer og har følgelig ikke „smaa" Fødder.

Det, der maa til, er Kristendommen. Herom siger en Mand som Robert Hart: „Hvis Kristendommen kunde gore mægtige Fremskridt og udbrede sig saaledes over hele Landet, at Kina blev den venskabeligste af venskabelige Magter, dette vilde gore Bokserne unnlige og sprede den skadelige Luft, som truer med at gore Racehadet større og at sætte Verdens Fremtid i Fare." Robert Hart mener ganske vist ikke, at der er nogen Sandsynlighed for, at dette vil ske. — Men enten det gaar hurtigt eller langsomt (Arthur Smith anser det for rimeligt, at det vil tage 500 Aar, for Kina udvortes set er kristnet), Kristendommen vil gaa sejrende fremad, om end det ikke kan undgaas, at den volder Modstand og Uro. Jesus har jo selv sagt: „Jeg er kommen ikke for at bringe Fred, men Sværd." Men gennem Forstyrrelsen naas frem til den eneste solide Grundvold, hvorpaa moderne Civilisation kan opbygges, og hvorved der kan skabes taalelige Forhold mellem Osten og Vesten.

Tillæg.

Har været trykt før i „Missionsbudet" for 1901.

Tilbagevenden til Missionsmarken efter Bokseroproret.

Medens Byffs og Olefens opholdt fig i Port Arthur Vinteren over, boede Lykkegaards, Søfter Ellen og jeg med Familie i Tjifn. Vi havde haft forfkellige Bud fra Missionsmarken og vidfte omtrent, hvordan Tilftanden var. Til Foraaret (1901) havde vi beftemt at tage en Tur derop.

Byff og Olefen kom fra Port Arthur nogle Dage før Afrejfen. Den 28. Marts gik vi fammen med Lykkegaard om Bord paa en lille japanefifk Damper ved Tjifn, maatte ligge et Døgn under Klipperne paa Grund af Storm, kom af Sted Fredag Morgen.

Lørdag Formiddag kom vi til Mundingen af Jalufloden og tog faa en Baad ind til Dadunggov. Langs Bredderne af den lange Kanal faa vi uhyre Maffer af Søfugle, utallige Vildgæs vraltende omkring paa de flade Bredder, ofte ganfke tæt ved Baaden. Vi morede os med at fkyde paa dem med en Salonbøffe, vi havde med, men de ikke faa meget fom flyttede fig, hvilket jo ikke var meget fmigrende for vor Dygtighed til at fkyde. De er fredede i Dadunggov, figes der. Vi var en halv Dag om at naa ind til Byen. Det var koldt nok at fidde i Baaden, jeg var glad ved at have faaet min Pels med.

Mandag Formiddag den 1. April kom vi til Dagu-fhan med Vogn. Vi havde ventet at finde Stationen fuld af kinefifke Sol-

dater, men da vi kom ind i Gaarden — Porten stod aaben — fandt vi kun et eneste Menneske, en af Byens Folk, som muligvis var derinde for at se, om der var noget at „redde".

Det var et bedrøveligt Syn at se de tomme Værelser, Væggene sværtede ukendelige af Sod og Rog, Døre og Vinduer uden Laase og Slaaer, alle Ruder slaaet ind og Halm og Snavs paa Gulvene. Kanger var der muret i de fleste af Stuerne; itubrudte Møbler laas hist og her; en Kommode, der manglede Skuffer, et Bogskab, der manglede Døre o. s. v. Af hele Ting fandtes kun to Borde, en Rørsofa, en Seng, tre Bænke og to Servanter, der dog manglede Skuffer.

Det blæste raakoldt, og en ubehagelig Træk i alle Stuer gjorde det endnu mere uhyggeligt — og ovenover oppe i Luften en surrende, syngende Lyd; først vidste jeg ikke, hvorfra den Lyd kom, og saa mig forbavset om, men blev tilsidst klar over, at den stammede fra de Drager, som Drengene satte op. Disse syngende Drager højt oppe i Luften gjorde et ganske ejendommeligt Indtryk. Det var mig som en Naturens Gravsang over det ødelagte Hjem.

Kunde det end ikke undgaas, at jeg følte mig lidt trist til Mode, saa var dog den overvejende Følelse Glæde og Tak. Først fordi de Kristne og Katekumenerne alle var bevarede baade legemlig og aandelig — de kom hurtig og hilste paa os med Bevægelse og Glæde — dernæst fordi Folk i Almindelighed syntes vel stemte mod os — mange Bekendte kom saaledes straks og bød os velkommen, endelig fordi selve Stationsbygningerne var urørte, ogsaa det nybyggede 7-Fags Hus. Hvor mange andre Missionsstationer er ikke blevne nedbrudte eller afbrændte! En Glæde var det mig ogsaa at finde alle Træer og Buske i Haven og Gaarden urørte. Knopperne begyndte allerede at svulme, nyt Liv, nyt Haab, nyt Arbejde.

Der er meget at takke vor Fader i Himlen for.

Soldaterne var temmelig paatrængende de første Dage, formodentlig var det nogle af dem, som tidligere har haft Kvarter paa Stationen, og som nu vilde forny gammelt Bekendtskab.

Naar vi formente dem Adgang, krob de over Muren for at komme ind. Men efter at vi havde bedet Mandarinerne om at passe paa deres Soldater, blev det snart bedre, og vi levede i fuldstændig Ro paa Stationen.

Mandarinerne besøgte os straks de første Dage og var Høflighedeu selv. Den civile Mandarin beklagede, at Stationen var bleven plyndret; det var naturligvis (!) ikke hans Skyld. Han havde bevaret (!) to Kakkelovne til mig, som jeg kunde faa, naar jeg vilde.

Vi opslog vort Kvarter i mit gamle Sovekammer; dèr var en ret god Kang, et Bord og Bænke; vi klistrede Papir paa Vinduerne i Stedet for Glas, saa kunde det nok gaa an. Alle fire sov vi paa Kangen.

Den første Aften havde vi et rart Møde med de Kristne, hvor vi sammen takkede Gud for hans Bevarelse af os alle, og at vi nu kunde ses igen med Glæde.

Langfredag havde vi Gudstjeneste og Altergang. Midt under Prædikenen forstyrredes vi af Banken paa Porten. Det var atter de usorskammede Soldater, der vilde ind. Heldigvis blev det sidste Gang, de ulejligede os.

Den Gang Soldaterne foreløbig forlod Stationen i Anledning af Russernes Ankomst sidste Aar, December, var vore to Hunde blevne herreløse. Røgelsepindemanden havde sørget for at faa dem sat i Pleje i et nærliggende Tempel, og herfra fik jeg dem nu tilbage imod at betale en lille Godtgørelse for deres Ophold.

Efter at vi havde talt med Byraadets Formand, udstedte han en Bekendtgørelse, hvori Folk, som endnu maatte have vore Sager, opfordredes til at indlevere dem til ham, saa vilde han overgive dem til mig. De fleste af vore Ting stjal Soldaterne, medens de boede paa Stationen, men dels solgte, dels forærede de en hel Del deraf til Byens Folk, saa at der mentes at være ikke saa lidt rundt om i Byen.

Efter denne Bekendtgørelse fik jeg ogsaa enkelte Ting tilbage, saaledes alle Bænkene og Bordet til Gadekapellet og

enkelte Bøger, f. Eks. to Bind af det store Konversationsleksikon, men da det mangler fire Bind i at være fuldstændigt, kan det jo ikke nytte stort, hvis jeg ikke faar det hele.

„Juvelkassen" stod urørt i Templet, hvor den i Fjor var bleven anbragt af Købmanden. Som bekendt for danske Læsere indeholdt den en Del af vort Vintertøj, Pelse etc. Kedeligt, at vi ikke fik den for, eller at vi vidste, at den var i Behold, for vi maatte anskaffe nyt Vintertøj i Tjifu.

Den 4. April rejste Olesen og Byss til Sju-jen. Den 16. rejste Lykkegaard og jeg til Fong-huáng-t'ong efter at have ladet nogle paalidelige Folk blive tilbage paa Stationen. Vi havde forinden faaet en god Kundgørelse paa Vers af Mandarinen. Den blev klæbet paa et Brædt og hængt op udenfor Porten. Røgelsepindemanden tog med os for at have Opsyn med Stationen, indtil Lykkegaard kom tilbage.

Vi skulde til Fong-huáng-t'ong bl. a. ogsaa af den Grund, at vi ønskede at tale med Táo-tajen om Missionens Penge, som han havde tilegnet sig. Hvem kunde vide, om han ikke var til Sinds at tilbagebetale os dem nu!

Vi havde været henved 3 Dage i Byen og havde haft det meget fredelig, da Táo-tajen pludselig sendte 20 Soldater til vor Beskyttelse; de skulde stiftes i Hold til at holde Vagt baade Dag og Nat, saadan var Befalingen. Vi fik dem dog heldigvis overtalt til at gaa hjem om Natten; der var nemlig slet ikke Plads til dem i Kroen, hvor vi var. Men hele Dagen igennem havde vi dem liggende og drive i et Rum ved Siden af vort.

Hvad var Grunden til denne pludselige Angst for vor Sikkerhed? Sagen var, Táo-tajen havde samme Dag, som han sendte os Soldaterne, faaet Befaling fra de russiske og kinesiske Myndigheder i Mukden om, at vi skulde beskyttes. Denne Befaling maa hidrøre fra, at vi, da vi rejste fra Tjifu, underrettede den russiske Konsul dèr, som tillige er dansk Konsul, om, at vi stod i Begreb med at gøre en Tur til vore Stationer. Han sagde da, at han vilde melde vor Afrejse til Generalguvernøren i Port Arthur, for at denne kunde sende Befaling til

Dáo-tajen i Fong-huáng-t'ong om, at han skulde være ansvarlig for os. Jeg sagde, at dette behøvedes ikke, men Konsulen mente dog, han maatte gøre det.

Den 23. April om Eftermiddagen Kl. 3 havde vi Foretræde hos Dáo-tajen. Han er en vældig Opiumsryger, ryger formodentlig hele Natten og staar derfor først op Kl. 3 om Eftermiddagen. Lykkegaard og jeg havde anset det for rigtigst at leje en Vogn af den sædvanlige Slags med 3 elendige Muler for dog at komme derhen en lille Smule standsmæssig (!). Vi blev modtaget med stor Pomp, blev ført gennem flere Rækker af Soldater og Officerer ind i et rummeligt, lyst Værelse med Brøddegulv og Glasruder og et Brysselertæppe paa Gulvet. Den store Mand forsøgte at give os Haanden til Velkomst, men det faldt lidt kejtet ud. Der blev budt os udenlandsk Vin i udenlandske Glas og Cigarer med afskaaren Spids, altsammen saare skønt. Da vi var komne igennem de almindelige Talemaader m. m., sagde jeg: „Hvordan er det med de Penge af Missionens, som De tog i Fjor?" Dáo-tajen afbrød mig ved Ordet „tog" og rettede det til „gemte for mig". Han fortsatte derpaa: „De Penge, som jeg har bevaret for eder, ligger rede, I kan faa dem, naar I vil." Jeg bragte derpaa Sagen med Dzung-huó-shong paa Bane — han blev jo, som det vil erindres, ført i Lænker til Fong-huáng-t'ong og kastet i Fængsel og maatte for at slippe ud betale ca. 1500 Tæls. Dáo-tajen paastod nu, for at bevare „Ansigtet", at Kobmanden frivillig havde givet disse Penge. Jeg tillod mig at ytre, at der var andre, som ikke havde denne Opfattelse af Sagen, men gik ellers ikke videre ind paa Spørgsmaalet. Det var tilstrækkelig klart, at Manden ikke godvillig gav Slip paa de Penge, han havde presset ud af Dzung-huó-shong.

Vi tog derpaa Afsked med megen Bukken og Hokuspokus; med et naadigt Smil løftede den store Mand Hænderne ligesom velsignende, og vi steg til Vogns. Han velsignede os vist næppe indvendig.

Kort efter at vi var komne tilbage, kom Vyff og Olesen

fra Sju-jen. Næste Dag indledte vi Underhandlinger pr. Mellemmand med Dáo-tajens Jamen angaaende Udbetalingen af Pengene, men da de (Underhandlingerne) ikke syntes at skride, begav jeg mig selv derop og fik Sagen ordnet med Dáo-tajens underordnede, saaledes at vi samme Aften fik hele Summen, ca. 1100 Dollars, overbragt til Kroen. Storstedelen bestod af 10 og 20 Cents Stykker; man vil forstaa, at vi havde et ret anseligt Arbejde med at faa dem talt. Da det var besørget, fik Overbringeren en Kvittering, og vi bragte Pengene hen til en venligsindet Kobmand, som havde lovet at gemme dem, til Lykkegaard kom tilbage. Det var slet ikke saa let en Sag at faa dem bragt i Sikkerhed til Kobmanden, thi det gjaldt jo om, at det kunde ske saa ubemærket som muligt. De blev pakket godt ind i Olesens Taske, og saa tog Lykkegaard den under Armen for at lade, som det var en ganske almindelig Bylt, men han var nær ved at segne — intet Under —, inden vi naaede Kobmanden, skønt denne boede tæt ved. Penge er tunge at bære i mer end én Forstand!

Næste Dag rejste vi alle fire ad Sahotse til, og komne dertil tog vi en Baad ud til Dampskibet, som ligger ca. 5 Mil fra Byen i Mundingen af Floden. Det hed sig, at Baaden skulde gaa om Formiddagen, men vi blev dog liggende hele Dagen ved Bredden. Byens Folk fik saaledes rig Lejlighed til at beskue os og vi til at prædike for dem.

Inden Afrejsen blev Baaden undersøgt af Toldvæsenet, og da det viste sig, at en af Passagererne havde Raasilke skjult mellem sit Toj, maatte Synderen følge med til den nærliggende Toldbod, hvor han straks modtog 20 Slag af Bambusstokken og rimeligvis med mere i Vente siden. Saadan er den faderlige Retspleje i Kina.

Vi lettede Anker hen ad Aften og kom ikke ret langt den Dag. Vi havde faaet et lille Lastrum anvist som vort Sovekammer. Pladsen var meget indskrænket, saa at vi havde nogen Møje med at finde de rette Stillinger; først prøvede vi *paa tværs*, men saa maatte vi ligge med krumme Ben, dernæst

paa langs, og saaledes sov vi den første Nat; vi laa som Sild klinet („spooning") op ad hverandre; den ene kunde ikke vende sig, uden de andre gjorde det samme.

Næste Nat prøvede vi en 3dje Maade, som viste sig at være den bedste, nemlig to den ene Vej og to den anden Vej, altsaa et Hoved og to Fødder skiftevis.

Det meste af Søndagen den 28. laa vi, d. v. s. Baaden, stille paa Mudderet. Mandag Morgen naaede vi endelig Dampskibet og kom til Tjifu Tirsdag Formiddag. Roverne, som vi havde hørt saa meget om, saa' vi ingen af paa Rejsen; Syd for og Nord for vore Byer huserede de, men det mellemliggende Stykke Land var fri. 26 Mil Nord for Fong-hnáng-t'ong stulde der være 20,000 Rovere under Anførsel af en vis Lióv, som skød saa sikkert, at han aldrig fejlede sit Maal. Russerne havde sendt Tropper mod ham, men de var slaaet ynkelig, hed det sig. Kinesernes Haab stod nu til denne Roveranfører. Ved nærmere Undersøgelse viste det sig imidlertid, at det var Roverne (eller Soldaterne?), der var slaaet af Russerne og saa var søgt ud i Bjergskovene.

Efter at Konferensen i Port Arthur var afsluttet, rejste jeg Lørdag den 18. Maj med Russerbanen til Newchwang. Jeg havde først maattet halse rundt i samfulde 4 Timer, før det lykkedes mig at faa en Billet. Banen er nemlig ikke aaben for almindelig Færdsel; Kineserne kan dog komme med mod at betale Kondukteren 50 Cents for hver Station. Naar undtages Jernbroerne over enkelte større Floder, er Banen istandsat indtil Kaj-hán, en By, der ligger mellem Mukden og Kirin. Der er dem, der siger, den ikke er stærkt bygget. Muligvis er det kun engelsk Bagvaskelse. For mine Øjne at se er den solid nok. Der er det Særkende ved Banen, at Stationerne i Reglen ligger et godt Stykke fra Byerne, den gaar forbi. Hovedlinjen er saaledes over to Mil fjernet fra Mukden og over tre Mil fra Newchwang. Maaske man heraf kan slutte, at den er anlagt med strategiske Formaal for Øje, ikke særlig til Kinesernes Bekvemmelighed. Hovedlinjen forbindes med Newchwang ved en

Sidelinje, som ender ved Liáofloden ca. tre Fjerdingvej fra selve Byen. Jeg naaede dertil Søndag Eftermiddag og skulde nu søge mig et Herberge, hvilket voldte en Del Vanskelighed, da der intet Steds syntes at være Plads. Til sidst lykkedes det mig dog at faa et Værelse, meget daarligt og meget dyrt. Jeg maatte dele Vaskefad og Haandklæde med en Russer, som boede i et Værelse indenfor, og som havde Gennemgang gennem mit Værelse. Paa Sengen fandtes kun ét snavset Lagen, og jeg hentede mig et af de bekendte graa Dyr fra denne (Sengen). For dette Værelse maatte jeg give 2 Dollars, d. v. s. 3 Kr. 50 Øre, om Dagen foruden Kosten. Man kan derfor nok tænke sig, at jeg var gal i Hovedet over dette Optrækkeri; men hvad var der at gøre!

Jeg var taget til Newchwang for at ordne vor Brevforsendelse med Posthusene dèr. Da det var besørget, gik jeg hen at besøge de presbyterianske Missionærer; de havde lige holdt deres aarlige Konferens. Missionær Carson fortalte mig, at den forenede skotske og irske Mission krævede en Erstatning paa 75,000 Pund Sterling, d. v. s. omtrent 1,365,000 Kr., af den kinesiske Regering for lidte Tab under Bokseroproret. Jeg kan i denne Forbindelse nævne, at det danske Missionsselskab ingen Erstatning har forlangt. Men dets Tab var jo ganske vist ogsaa kun ringe i Sammenligning med andre Missionsselskabers.

Da der ingen Vogne var at faa til Dagushan, maatte jeg med Toget tilbage til Gaj-dzov. Her tog jeg ind hos Evangelisten, som forestaar Presbyterianernes Kapel. Det var en Fornøjelse at ligge paa den store, rene og pæne Kineserkang dèr i Modsætning til det snavsede udenlandske Hotel i Newchwang.

Næste Dag fik jeg Vogn og naaede uden videre Oplevelser Dagushan, hvor jeg fandt alt vel med Undtagelse af, at den store Hund var borte; den var paa en Udflugt i Byen bleven bortført af nogle Soldater, sagdes der. Det maatte være de Soldater, som havde boet paa Stationen og kendte Hunden.

Tilstanden var ikke saa helt betryggende, og saaledes vil den rimeligvis blive ved med at være, saa længe det ikke er

afgjort, hvem der skal være Herrer i Mandjuriet, Russere eller Kinesere. I Lung-huáng-Miáo, 3 Mil fra Dagushan, havde 100 afskedigede Soldater gjort Mytteri og taget deres Bosser for at blive Rovere i Mangel af anden Levevej. Dette blev kun afværget ved, at Kobmændene i L. og D. enedes om at give dem 1500 Dollars mod, at de udleverede deres Vaaben. I Dagushan var der Tale om, at de Soldater, der i Folge Russernes Befaling skulde afskediges, vilde stikke Ild paa Byen, men ogsaa dette afværgedes ved Hjælp af Penge.

Jeg naaede til Dagushan, som jeg havde beregnet, Pinselordag og havde Pinsedag et rart Møde med de Kristne. Den følgende Tirsdag kom den store Hund af sig selv tilbage og blev modtaget med udelt Glæde baade af dens „hundelige" Ven, Gine, og af dens „menneskelige" Venner. Soldaterne har rimeligvis sluppet den los, og saa er den straks løben hjem. Det er af Betydning at have en god Hund i disse urolige Tider.

Den 1. Juni kom Lykkegaard, Olesen, Jensen og Waidtlow fra Port Arthur. De to sidste havde jeg ikke ventet at se saa snart, men lige morsomt var det at være sammen med dem. Jeg havde lovet dem Rabarbergrod om Søndagen og skulde saa lave den om Lørdagen. Vi har Rabarberstilke i Haven. Jeg skar dem af og anbragte dem i en lille Kinesergryekedel — mine Gryder var vel ikke store nok — som blev sat paa et aabent Ildsted, og saa begyndte jeg at lave den i mit Ansigts Sved. Langt om længe var den færdig, men da viste det sig, at jeg havde svedet den. Man forstaar derfor, at jeg var temmelig mismodig (!) over dette Resultat af alle mine Anstrengelser! Dog da vi skulde til at fortære den, viste den sig alligevel at være spiselig, mærkelig nok. Lykkegaard og Jensen rejste til Fong-huáng-t'ong allerede om Mandagen. Næste Dag var der stor Markedsfest paa Skuespilpladsen. Waidtlow og Olesen gik med mig derhen om Formiddagen og hjalp med at sælge Smaaskrifter og prædike for Folket. Flere hundrede maa have hørt Evangeliet den Dag. Om Eftermiddagen rejste de til Sju-jen. Den 14. Juni var

oer igen stor Fest, og jeg gik da atter derhen, denne Gang med Rogelsespindemanden. Paa den Dag bæres Medicinguden i Optog gennem Gaderne, ved hver Apothekerbod ofres der til ham, og saa bæres han under Bossefkud og megen Halloj tilbage igen. Han var oprindelig en Mand ved Navn Sun, som helbredte mange Folk og til sidst endog havde den Ære at helbrede selve Kejseren.

Den 20. Juni kom der Brev fra Jensen med Meddelelse om, at Roverne havde indtaget og tildels brændt Kuán-dién, en By 13 Mil nordost for F., at F. ogsaa er truet, og at de (Lykkegaard og Jensen) staar i Begreb med at rejse til Sju-jen, da Stillingen ikke er holdbar, og Mandarinen gentagne Gange har opfordret dem til at tage af Sted. Mandarinen fra Kuándién var kommen flygtende til F., hans Jamen var brændt. Dette Brev modtog jeg om Formiddagen, Eftermiddag fik jeg Underretning om, at Roverne i et Antal af 2—300 var naaet til Fong-huáng-t'ong. Samme Aften kom Lykkegaard og Jensen hertil. De havde forandret deres Bestemmelse og var taget hertil i Stedet for til Sju-jen. Paa Vejen havde de rejst sammen med en Mængde Flygtninge fra Kuán-dién og F. Det var rart at se de to Venner, men temmelig bedrovelige Omstændigheder at mødes under. Hvor kort Tid var det ikke, siden vi var komne op til Missionsmarken, og skulde vi nu flygte igen?

Hele Fredagen regnede det. Lørdag fik vi at vide, at Táotajen var flygtet fra Fong-huáng-t'ong, og at de fleste Soldater der havde sluttet sig til Roverne. Den Roverafdeling, der havde taget Kuán-dién og Fong-huáng-t'ong, var kun 3—400 Mand stærk under Anførsel af en Katolik ved Navn Lin-tji; den havde skilt sig fra den store Roverhær i Bjergskovene mod Nord og var ad Omveje pludselig kommen over de to nævnte Byer, medens en Del af Tropperne under Oberst Lióv var draget bort fra F. for at kæmpe med Roverne længere oppe.

Lykkegaard og Jensen havde ikke tænkt at blive her længe, de havde jo ikke noget at gøre i Dagushan, og søgte derfor at

komme af Sted til Sju-jen. Det var imidlertid ingen let Sag at faa en Vogn, thi Forstyrrelsen og Skrækken var stor i Byen, mange flygtede ud paa Landet, og Vogne var derfor efterspurgte. Til sidst lykkedes det dem dog at faa to Vogne, hvorpaa vi læssede deres Sager foruden min „Juvelkasse", som de havde lovet at tage med for mig. De fik ogsaa de fleste af mine rede Penge med sig. Saa var der da ikke ret meget at tage, i Fald det skulde komme dertil, at Roverne plyndrede Stationen.

Stillingen forværredes Time for Time — en Roverafdeling sagdes at være kun to Mil herfra.

Sondag den 23. rejstes Roverfanen lige udenfor Byen, og en Del Rovere tog Ophold i en Gaard, der ligger et lille Stykke bag ved vor Havemur, og som er Samlingsplads for en fremmedfjendsk Sekt ved Navn „Tsaj-li". 18 Rovere marscherede ind i Byen og begyndte Underhandlinger med Byens Fædre og Troppernes Befalingsmand.

Af Soldater var der i Byen 50, som underholdtes af Byens Kobmænd, og 40, som var anerkendt af Russerne som et Slags Politi og bar Russernes Flagmærke paa Skulderen. Hen paa Eftermiddagen gik Rygtet, at Forhandlingerne var ophort, at de 18 Rovere atter var draget ud af Byen, og at Soldaternes Anforere vilde slaas med dem, men at Byens Fædre ikke vilde tillade det af Frygt for, at Roverne skulde faa Forstærkning og tage Hævn.

Rovernes Antal var nu blevet formeret til 30, og en Del af Byens daarlige Elementer havde sluttet sig til dem. Henad Aften saa' jeg Folk stromme ud af Husene og hen ad Vejen og tænkte, hvad er der paa Færde? Mon de nu skal til at slaas? Jeg var ikke videre hyggelig til Mode, thi en Kamp mellem de to Parter vilde rimeligvis sige: Plyndring og Uorden bageſter. Netop da træder 4 Mænd, hvoraf jeg kendte de to, ind i Gaarden og fortæller mig, at Anforeren for Politisoldaterne med sine Folk er draget bort, og at Roverne har taget hans Jamen i Besiddelse og nu er Herrer i Byen, det bliver ikke

til Kamp. Jeg skal ikke være bange, de har talt med en af Roveranførerne og talt godt om mig, og han har sagt, den danske Missionær skal intet ondt vederfares, lad ham kun fortsætte sin Gerning i Fred.

Disse fire Mænd hørte til „Tsai-li" og var bekendte Spillere; det var derfor sandsynligt nok, at de stod paa en god Fod med Roverne.

I kan tro, Venner, vi (Regelsespindemanden og jeg) takkede vor himmelske Fader den Aften.

Om Natten kom der 60 Rovere til og næste Morgen 100 flere. Blandt dem Rovernes Overste ved Navn Dzong-do-shong. Om Formiddagen (Mandag) kom en af de Kristne og fortalte, at han havde hørt nogle Roversoldater tale om mig, og da de havde faaet at vide, jeg var der endnu, sagt, om ikke det var bedst, de gik hen og „vendte op og ned paa mig".

Jeg sendte nu mit Kort til den sidstankomne Roveranfører Dzong for at prøve Stemningen, hans Svar var en Indbydelse til at komme og hilse paa ham. Det gjorde jeg saa og blev meget høflig modtaget. Manden var omtrent 40 Aar, koparret, grim og havde for Resten et rigtig Roverfjæs, men han grinede meget venlig til mig. Han var iført en lurvet Soldaterdragt. En af hans Adjudanter var fra Dagushans Omegn og kendte mig; han talte „pæne" Ord om min Virksomhed, og saa gik jeg; Anføreren havde travlt.

Roverne opførte sig i det hele godt i D., der blev hverken plyndret eller begaaet andre Ugerninger. Byen maatte udlevere sine Skydevaaben og give nogle saa Penge, det var det hele. Rigtignok siger man nu, at de havde forlangt mange tusinde Tæls, men de blev i hvert Fald ikke udbetalt, inden Roverne forlod Byen. En Mand, som havde bemægtiget sig nogle Heste, blev grebet, og da han tidligere havde begaaet flere Skændselsgerninger, blev han paa Anførerens Befaling straks skudt. Jeg maa sige, Roverne opførte sig nok saa godt, som de kineſiſke Soldater plejer at opføre sig. Anføreren havde Tilnavnet Láodjyn-lu, fordi han en Gang under sit Roverliv i de østlige

Bjerge siges at have fanget en rig Mand og ladet denne anbringe i en Gruekedel fyldt med Vand og fyret under den, indtil Manden opgav, hvor hans Penge var gemt. Lão-djyn er Navnet paa Grundlæggeren af en Dáoistsekt. Han er bekendt for sine Forsøg paa at koge Udodelighedspillen ud af en kostbar Medicin („Lu" betyder Ovn). Saa forstaar man nok Tilnavnet. Denne Mand, Dzong-do-shong, sagde, at han hørte under Lióv-dan-tsid og var kommen nord fra. (Lióv-dan-tsid er Navnet paa den Rovergeneral, som har voldt og volder Russerne saa mange Vanskeligheder i Mandjuriets Bjergskove). Hans Formaal, sagde han, var at fordrive Russerne, men Englænderne, Japaneserne og de Danske skulde der ingen Skade ske. Folk blev derfor ogsaa opfordret til at lade sig indskrive i hans Rækker for at kæmpe mod Russerne. Det er dog mere rimeligt, at han, saavel som hans Fælle i Fong-huáng-t'ong, Lin-tji, opererer paa egen Haand for at male deres egen Kage og ikke for at slaas med Russerne. De fleste af hans Folk var daarlig bevæbnede med de gammeldags kinesiske Forladere.

Tirsdag den 25. ved Middagstid forlod Roverne — paa 20 nær — Byen for, saa hed det, at slaas med deres kære Kollega Lin-tji, fordi han sagdes at have stjaalet en Del af deres Heste ved Lung-huang-miáo.

Onsdag Morgen kastede de tilbageblevne Rovere deres Vaaben fra sig og løb deres Vej; nu hed det sig nemlig, at Oberst Lin fra Sa-hv-tse og ikke Roveren Lin var i Nærheden og havde adspredt Roverne ved Lung-huáng-miáo. Op paa Formiddagen holdt han virkelig ogsaa sit Indtog i Byen med 600 Soldater, som han havde samlet om sig ved Djov-lién-t'ong og derpaa var draget frem mod Fjenden.

Saa var Rovernes Herredømme forbi for den Gang. Det havde varet i to Dage. Nu er Oberstens begyndt, men hvor længe varer det? Der er mange Rovere endnu i Omegnen. Obersten fangede samme Dag adskillige Rovere, og fire af dem blev henrettede.

Postmanden kom hertil om Mandagen, han var ikke kommen længere end til Sju-jen.

Gud være priset for sin Naade. Han har bevaret mig. Han er min Støtte og min Stav!

Rogelsespindemanden er en tro Sjæl, han har været fuldt saa optaget af Stationens og min Sikkerhed som af sit eget Hjem. Der var en Tid Søndag Eftermiddag, da han var den eneste i Gaarden foruden mig. Kulien var nemlig gaaet sin Vej af Forskrækkelse over Roverne. Han er tro, som sagt, men han er ikke den bedste Raadgiver, han bliver let forskrækket og nervøs ophidset, naar det kniber; bare han hører et løst Rygte, tror han straks alt. Han havde længe raadet mig indtrængende til at rejse, men da jeg ikke vilde det, udtænkte han andre Planer til min Redning, han havde f. Eks. aftalt med min Nabo, at jeg skulde springe over Muren ind i dennes Gaard i Tilfælde af, at Roverne kom til Stationen. Nu er han naturligvis henrykt. Hans Hjerte er *fuldt* af Glæde, siger han.

Maa vi alle være *fulde* af Glæde over, at vi tør kalde os Guds Børn, vor store, kærlige Faders Børn. Han gør det meget bedre for sine Børn, end vi tror ham til. Min kære, gamle, uforglemmelige Fader talte til mig paa min Konfirmationsdag for 20 Aar siden over det Ord: „Hvad et Menneske saar, skal han og høste." Jeg *har* erfaret Sandheden af det Ord. Men *dog* synes det mig, at mine faa gode Gerninger, hvis de i det hele taget kan kaldes gode Gerninger, bærer over hundrede Fold Frugt, men mine mange, mange daarlige Gerninger kommer kun i ringe Grad eller slet ikke tilbage over mit Hoved. Det er Guds Naade mod sit Barn. Dette har jeg bl. a. erfaret ved denne Lejlighed.

De hjerteligste Hilsener til alle Venner i Danmark.

C. Bolwig.

E. S. Den 28. henad Aften fik jeg Bud fra en Bekendt ude paa Landet, at Roverne i et Antal af 800 er ved Lao-hudung, 70 Li, ca. 5 Mil, herfra. Mon vi skal have et Besøg af dem igen?

(Afsendt den 29., Morgen).

Lørdag den 29. afsendte jeg Brevene med Postmanden ad Port Arthur til, men da han var gaaet en halv Dags Rejse, vendte han om og kom tilbage næste Morgen, fordi han ikke turde gaa længere. Han havde hørt paa Vejen, at Dagushan var taget af Roverne.

Lørdagen gik særdeles fredelig indtil Kl. 4 om Eftermiddagen, ingen anede, at Roverne var i Nærheden, men paa det Tidspunkt kommer Dzong, en Kristen, døbt af Presbyterianerne — jeg har ikke haft stort med ham at gøre, fordi han ryger Opium, men i denne kritiske Tid har han dog hjulpet mig en Del — altsaa Dzong kommer styrtende med den Meddelelse, at Roverne er tæt udenfor Byen. Der var lige nu kommen Ilbud til Obersten.

Ikke fem Minutter efter hører vi en hæftig Skydning bag ved Haven, Roverne var allerede udenfor Passet bag ved den gamle Bymur, og Soldaterne var netop naaet til Pladsen bag min Havemur; saa begyndte Kampen. Lão-djang (Rogelsespindemanden) og Dzong var aldeles forstyrrede af Skræk, især Dzong. Han raabte og skreg, Lão-djang holdt sig mere rolig, han saa' hen til mig og vilde have mig til at bede, straks Skydningen begyndte. „Nu maa du bede," sagde han. Til Trods for hans overdrevne Skræk, var det dog skønt at se, hvorledes hans første og sidste Tilflugt var den himmelske Fader. Jeg bad ogsaa i Begyndelsen mest om, at vi maatte være rolige og helt lægge vor Sag i vor Faders Haand. For en Gangs Skyld bad jeg om Sejr for de kinesiske Soldater. Naa, det blev ved at knalde lystig løs omme bag Haven. Jeg pakkede de nødvendigste Genstande i en lille Haandtaske — den var for Resten omtrent færdigpakket, thi i den sidste Ugestid har vi jo stadig maattet leve „paa Krigsfod", ikke vidende, hvad det næste Øjeblik vilde bringe — og gik saa om ved Abrikostræet for at rekognosere. Rogelsespindemanden trækker mig hæftigt tilbage ved Frakkeskoderne, jeg skulde blive inde i Huset og ikke udsætte mit Liv o. s. v. Skydningen sagtnede, Roverne mentes at være slaaede paa Flugt, vi gik derfor om i Baghaven. Jeg saa'

nu en hel Del Mennesker og en Fane paa Bjergryggen lige overfor og troede først, det var Soldaterne, der var komne op paa Bjerget, men snart viste det sig at være Rovere, som ubemærket var stegne op igennem Skoven fra den anden Side. De begyndte ogsaa at entre ned ad Stien paa denne Side, men saa saa' man Soldaterne komme op paa den anden Bjergryg, og nu begyndte der en Knalden. Vi trak os atter om paa Sydsiden af Huset. Jeg hørte den hvinende, hvislende Lyd af forbifarende Kugler, baade til højre for Huset og over Huset kom de; det var, naar Roverne sigtede for højt. Efter halvanden Times Tid var Roverne slaaede paa Flugt, de havde angrebet Byen fra fire Sider, nemlig: 1) fra Landsbyerne mod Vest; 2) fra Passet; 3) fra Bjergryggen lige overfor Stationen, og 4) fra den østlige Side af Bjerget. Der mentes at have været ca. 400 Rovere, og deres Tab sagdes at belobe sig til ca. 40 døde, — saarede er der ikke noget, der hedder paa den besejredes Side, naar det er Kinesere, der kæmper. — Rovernes Anførere var Lin-tji (han, der tog Knán-dién og Fong-huáng-t'ong) og Jen-djov guán fra Omegnen af Dagushan, foruden deres Folk var ogsaa en Del af Dáo-taiens Soldater med, som havde gjort Mytteri og sluttet sig til Roverne.

Slaget var knap endt, før man begyndte at bringe de saarede Soldater til mig. Der var otte ialt, deriblandt 3—4 haardt saarede, hvoraf den ene døde kort efter, at jeg havde forbundet ham, en Kugle havde knust Albuen og var derefter gaaet gennem Maven paa ham; en havde Overarmen splintret, en anden Haanden knust. Jeg havde travlt til sent paa Aftenen, saa spiste jeg min Mad, takkede Gud og gik til Sengs. Angrebet var kommet fuldstændig som en Overraskelse, mange af Soldaterne stod og saa' paa Skuespil, da de fik at vide, Fjenden var paa Bjergryggen ovenfor. Havde Roverne sejret, vilde Mord og Brand være bleven Dagens Orden, thi denne Gang kom de bl. a. ogsaa for at hævne sig, adskillige Rovere var jo blevne halshuggede her af Obersten. Paa deres Vej hertil satte de Ild paa adskillige Gaarde og Huse

ude paa Landet, og en Gaard i Landsbyen tæt herved blev brændt af dem. Det var derfor en Guds Naade mod Byen, at den slap for denne Hjemsøgelse. Haardest var Kampen paa Bjergryggen, dèr havde Roverne jo den Fordel at være ovenfor, men til sidst blev de omringet og en Del slaaet ihjel. De havde dog næppe lidt noget alvorligt Nederlag, saa alle frygtede, at de vilde komme forstærkede igen.

Næste Morgen, Søndag den 30., sik jeg Anmodning fra Købmændenes Lav om at ledsage et Par af Byens Fædre ud til de russiske Krigsskibe, som laa ude ved Lu-Øen, $4^1/_2$ Mil fra Byen. Der var nemlig kommen Brev fra dem samme Morgen, hvori udtaltes Ønsket om at komme i Forbindelse med Byen, og nu vilde man ud at bede Russerne sende nogle Soldater i Land for at hjælpe mod Roverne. Naa, jeg indvilgede. Hvad andet var der at gøre? Ogsaa jeg maatte se Russernes Ankomst som en Lettelse, snarere end at Roverne skulde hærge Landet. Jeg vilde gerne tjene Byen, med hvad jeg kunde.

Altsaa, vi satte os i Baaden Søndag Formiddag og naaede hen ad Aften det ene af de to russiske Skibe, som laa derude. Kaptejnen modtog mig meget venlig og hørte paa, hvad jeg paa Borgernes Vegne havde at sige. Han svarede, han kunde ikke undvære ret mange Folk, men skulde dog se, om han kunde sende 60 Mand; for Resten, sagde han, vilde der en af de første Dage komme 2—300 Kosakker fra Pikow; naar de kom, maatte han have sine Tropper om Bord igen.

Han og et Par andre af Officererne talte engelsk. Jeg spiste til Aften sammen med Officererne. Vi maatte nemlig vente, til Kaptejn Li, Oberstens Udsending, var kommen om Bord. Kaptejnen (den russiske) kunde intet gøre, sagde han, for han havde en formel Anmodning om Hjælp fra den overstbefalende i Byen. Naa, Kaptejn Li var heldigvis om Bord paa en Baad i Nærheden, blev hentet og kom.

Kaptejnen viste mig Skibets store Kanon, den var imponerende. Jeg spurgte, hvor meget hvert Skud kostede. 300

Dollars, svarede han. Skibet havde været med i Kampen ved Daguforterne i Fjor, den 17. Juni.

Ved Maanedstin gik vi fra Borde og sov i Baaden. Næste Formiddag naaede vi Daguhan. Der, hørte vi, havde der atter været Panik, idet det hed sig, at Roverne var kun 30 Li borte. Adskillige mente, Soldaterne var ikke til at stole paa. De sidste Dage var alt Forretningsliv ophørt, overalt paa Gaderne saas Klynger af Folk, „hvad vilde der næst komme?" De spurgte os naturligvis ivrigt, hvad Udfaldet var bleven af vor Tur.

Tirsdag Morgen kom 85 Marinesoldater i Land fra Krigsskibet. De kinesiske Soldater var alle udenfor Byen for at holde Vagt mod Roverne. Samme Morgen gik jeg efter Indbydelse hen at hilse paa de russiske Officerer. De havde nogen Vanskelighed ved at faa sig overdraget Kommandoen af Kineserne. Den øverste i Byen, Oberst Lin, viste sig nemlig ikke, derimod kom et Par af hans Kaptejner og fortalte, at han var syg og kunde ikke komme. Dette synes Russerne var underligt og forlangte i hvert Fald en skriftlig Fuldmagt fra ham med Magt til at handle paa hans Vegne. Jeg vidste jo, at Obersten havde en ond Samvittighed paa Grund af Affæren ved Tu-t'ong-tje i Fjor og derfor rimeligvis frygtede Russernes Hævn. Jeg fik saa fat i en af Byens Fædre og gik med ham for at opsøge Obersten, berolige ham og faa ham til at komme. Men da vi naaede hans Kvarter, sagde man, at han var rejst*) ad Sju-jen til den foregaaende Aften. Saa gik jeg hjem og begyndte at behandle de syge, men blev afbrudt ved gentagne Bud fra Byens Fædre, som meget ønskede at se mig. Jeg begav mig atter af Sted og mødtes hos en vis Købmand med alle Byens Notabiliteter, Byformanden, den civile Mandarin og fl. Den sidste var kommen for tidlig fra sin Opiumspibe, saa han tog sig et Drag nu og da paa Kangen. Der blev snakket op og ned ad Stolper og Vægge; noget Resultat synes jeg ikke, man kom

*) Det viste sig senere, at han aldeles ikke var rejst, men holdt sig skjult et Steds i Byen.

til, og da der kom Bud til mig, at et Par af Officererne (de russiske) var komne til Stationen for at hilse paa mig, gik jeg min Vej med de Ord: „Jeg vil gerne hjælpe eder, men lyve gør jeg ikke.“ Sagen var, at man var bange for, jeg skulde robe noget om Obersten til Russerne. Der skulde dækkes over Oberstens Fraværelse, først med en Løgn, som Kaptajn Li alt havde afleveret, at Obersten var syg, dernæst, naar det blev bekendt, at han slet ikke var i Byen, med en Løgn til, at han var rejst andet Steds hen for at søge Læge til sin Sygdom — én Løgn afføder altid andre.

Tirsdag Aften sent kom ca. 200 Kosakker fra Pikow; de slog Lejr i Telte udenfor Byen. Det siges, de er komne for at blive her til Stadighed. Der skal være kommen Russere baade til Sjn-jen og Fong-hnáang-t'ong; Planen er at omringe Roverne og ganske udrydde dem.

Mandag (den 1. Juli) Eftermiddag gik jeg en Tur for at undersøge Valpladsen. Langs med en yndig Bjergsti, som jeg saare ofte er gaaet ad, saa' jeg henligge to Lig, nogne og gyselige, den enes Ansigt var ukendeligt ved en vrimlende Mængde smaa Orme. Han havde faaet en Kugle gennem Øjet, sagde en af Soldaterne, som jeg mødte. Nedenfor den gamle Bymur ligger et halvforraadnet Legeme, og omme i Bjergskoven skal der være en halv Snes Lig mere. Kineserne gør sig ikke den Ulejlighed at begrave deres Fjender. I Aar er det Roverne, der ligger saaledes henslængte, i Fjor var det Udlændingene.

Kærlig Hilsen til alle kære Venner.

Takushan, 4. Juli 1901.“

C. Bolwig.

Byen havde til Aarets Udgang en mindre russisk Troppestyrke til Beskyttelse, og der har siden ingen Roligheds forstyrrelser fundet Sted paa vor Missionsmark.

Kineſiſke Perſon- og Stednavne.

Danſk Udtale.	Engelſk Udtale.
Báo-ding-ſu.	Pao-ting-fu.
Bejdjing.	Peking.
Bej-tang.	Pei-t'ang.
Bej-tſ'ang.	Pei-tſ'ang.
Daguſhan.	Takuſhan.
Da-ſhid-tjáo.	Ta-ſhï-ch'iao.
Da-dung-gov.	Ta-tung-kou.
Dagu.	Taku.
Dáo-taj.	Tao-tái.
Dzang-dzid-dung.	Chang-chï-tung.
Dzáo-ſu-tjáo.	Chao-ſu-ch'iao.
Djang, láo.	Chiang, lao.
Dzid-li.	Chï-li.
Djov-lién-t'ong.	Chin-lien-ch'êng.
Djov-djang.	Kiu-kiang.
Dzov-han.	Chou-han.
Duán, Prins.	Tuan.
Dung-ſu-ſjang.	Tung-ſu-hſiang.
Dzo-djang.	Chê-kiang.
Fong-huáng-t'ong	Fêng-huang-ch'êng.
Gajdzov.	Kaichou.
Ganſu.	Kanſu.
Guáng-ſjy.	Kuang-hſü.
Guáng-dung.	Kuang-tung.
Haj-t'ong.	Hai-ch'êng.
Hubej (bø).	Hupeh.
Jt'ang.	J-ch'ang.
Jang-jin.	Yang-jên.

Dansk Udtale.	Engelsk Udtale.	
Jang-tſ'un.	Yang-tſ'un.	
Jangtſedjang.	Yangtſekiang.	
Jeſu djáo.	Yeſu chiao.	Den proteſtantiſke Miſſion.
Kanton.	Canton.	Det kineſiſke Navn for Byen er: Guáng-dzov-fu.
Kai-yán.	K'ai-yüan.	
Kang-ſji.	K'ang-ſi.	
Konfucius.	Confucius.	Kineſiſk Udtale: Kung-fu-tſe.
Kuán-dién.	K'uan-tien.	
Li-hung-dzang.	Li-hung-chang.	
Liáo-jang.	Liao-yang.	
Lióv.	Liu.	
Liov-kun-i.	Liu'kun-i.	
Mukden.	Moukden.	Kineſiſk Udtale: Shen-jang.
Nandjing	Nanking.	
Njutjuáng.	Newchwang.	Det kineſiſke Navn for Byen er: Jingkov.
Port Arthur.	Port Arthur.	Det kineſiſke Navn for Byen er: Ly-ſhun-kov.
Shanſji.	Shanſi.	
Shandung.	Shantung.	
Shenſji.	Shenſi.	
Sid-k'uán.	Sï-ch'uan.	
Sji-an.	Si-an.	
Sjen-ſong.	Hſien-fèng.	
Sju-jen.	Hſiu-yen.	
Taj-yàn-fu.	T'ai-yüan-fu.	
Tién-dzu-djáo.	T'ien-chu-chiao.	Den katolſke Miſſion.
Tién-djyn.	Tientſin.	
T'en-du.	Ch'en-tu.	
Tjing, Prins.	Ch'ing.	
Tſid-ſji.	Tſï-hſi.	
Dzen-djang.	Chinkiàng.	
Tjifu.	Chefoo.	Det kineſiſke Navn for Byen er: Jentaj
Win-ſjang.	Wèn-hſiang.	
Wu-ſjyo.	Wu-hſüe.	
Wu-k'ang.	Wu-ch'ang.	
Y-ſjen.	Ü-hſien.	
Yán-ſhid-kaj.	Yüan-ſhï-k'ai.	

Medens jeg som Regel bruger den danske Udtale af de kinesiske Ord, har jeg beholdt den sædvanlige Udtale i enkelte Stednavne, saasom Peking, Tientsin o. a., og kun sat den danske i Parentes, fordi den gængse Skrivemaade for disse Navne synes at være stabil og en forandret Maade at skrive dem paa rimeligvis vilde gøre dem ukendelige. T' f. Eks. i Fong-hnáng-t'ong og Wu-t'ang skal betegne en ejendommelig skarp t Lyd, som ikke kan udtrykkes paa Dansk. Den Maade, jeg har gengivet de kinesiske Navne paa, er naturligvis kun tilnærmelsesvisrigtig. Der findes nemlig Lyde i det kinesiske Sprog, som ikke kan gengives med danske Bogstaver.

Indholdsfortegnelse.

	Side
Europæernes første Møde med Kineserne	1—5
Opiumskrigen	6—9
Krigen 1857—60	9—12
Andre Krige	12—16
Eksterritorialretten	16—19
Missionen	19—38
De udenlandske Nybygder, Handelen m. m.	38—50
Boksерne	50—62
Belejringen i Peking	62—72
Udsættningen	72—78
Boksерne i Provinserne	79—102
Fredens Slutning	102—111
Tilbagevenden til Missionsmarken efter Boksероproret	113—131
Kinesiske Person- og Stednavne	133—134

Gaylord Bros.
Makers
Syracuse, N. Y.
PAT. JAN. 21, 1908

DS740.2 .B69
Udlaendingenes forhold til Kina og
Princeton Theological Seminary–Speer Library
1 1012 00043 0449